

: સપાઠક :

ધરમપુર સ્ટેટ રાજકવિ
ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા
(પાટણવાળા)
ઝવેરીવાડ, પટ્ટણીની ખડકી,
અમદાવાદ.

કીંમત : રૂા. ૧-૪-૦

: મુદ્રક :

ધીરજલાલ ટાકરશી શાહ,
ન્યોતિ મુદ્રણાલય
પાડાપોળ સામે : ગાંધી રોડ
અમદાવાદ.

(રાધનપુર નીવાસી)
 શેર ઓકર દાનવીર મહુમ શેઠ વાડીલાલ પુનમચંદ શાહ

શ્રીમાન શેઠ લેખક પર ધર્મોજ વાત્સલ્ય ભાવ ધગવતા હતા અને વખતોવખત
 મારા કાર્યમાં સહાય આપી આભારી હતા હતા આ પુસ્તકમાં શ્રીમાન ગેઠના
 સુપુત્ર રા રા શેઠ ગ્રીલાલભાઈએ સાગમાં સારી મદદ આપી આ પુસ્તકને ઉત્તેજન
 આપી મારા કાર્યમાં નવચેતન અર્પયું છે તેથી લેખક આ પુસ્તક મહુમ શેઠ
 શ્રીના ચખામાં અર્પણ કરી દ્વારાર્થ થકે થુ અને પ્રભુ તેઓનો આત્માને મદદ
 પાતી અર્પે

લી. કવી ભોગીલાલ

સ.....મ.....પ.....ણ.

જેઓશ્રી મારા પ્રત્યે વાતસલ્યભાવ ધરાવતા, મારા તરફથી થતા દરેક કાર્યમાં પોતાનો શુભ ફાળો અર્પતા, પોતાની અનુપમ સલાહ બક્ષતાં, કાર્ય જોઈ સુંદર સંતોષ જાહેર કરી શુભાશીર્વાદ આપતા, વીગેરે વીગેરે અનેક ઉપકારો ના કર્તા સદ્ગત શેઠ શ્રી વાડીલાલ પુનમચંદભાઈને આ નાનકડું પણ અતિ મહત્વનું પુસ્તક ચરણે ધરતાં મને જે આનંદ થાય છે તે કવિઓની કલ્પનાની બહારની વાત છે. મારા ઉપર કરેલા અનેક ઉપકારોનો આ યદ્દકિચીત્ બદલો આપી હું કૃતાર્થ થઉં છું.

તેઓશ્રી ના સુપુત્ર શ્રીયુત રતીલાલભાઈએ પોતાના સાહિત્ય પ્રત્યેના પ્રેમથી તથા મારા તરફની લાગણીથી આ પાઠ્યકર કાવ્ય મંજરી ભાગ ત્રીજામાં આર્થિક સહાય આપી મને તથા સાહિત્ય પ્રચારના કામમાં જે વેગ આપ્યો છે તે બદલ તેઓશ્રીના સહકુટુંબનો હું ઋણી છું. મહુમ શેઠ શ્રીના આત્માને ઇશ્વર શાંતિ અર્પો એવી અંતરભાવના છે.

લી. આપનો સ્નેહાંકિત

ભોગીલાલ.

ધાણું જીવે

નેકનામદાર શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ

શ્રી વિજયદેવજી બહાદુર

શ્રી ધરમપુર.

આપ શ્રીમંત મારા પ્રત્યે લગભગ આઠ વર્ષથી વાતસલ્ય ધરાવતા આવ્યા છો અને દિનપ્રતિદિન વધારે ધરવો છો તે જ મારા ભાગ્યની મહાન નિશાની. આપશ્રીએ આપના રોટનો માનવંતો રાજકવિનો ઇત્કાખી નવાજેશ કરી કવિઓનું જે બિરુદ આપ નામદારે વધાર્યું છે, અને રાજવી તરીકે જે ફરજ અદા કરી છે, તેને માટે આપ શ્રીમંતનો સદા આભારી-છું, પ્રભુ આપ નામદારશ્રીને સદા નિરોગી રાખો અને દીર્ઘાયુષી રહો. એજ અતરભાવના.

લી. આપશ્રીનો બાળક,

રાજકવિ ભોગીલાલ રતનચંદ

ના સ્નેહપૂર્વક-પ્રણામ.

મહુમ શેઠ વાડીલાલ પુનમચંદનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર

ગુજરાતની ગૌરવભરી ભૂમીમાં ઘણા ઘણા મહાપુરુષો થઈ ગયા છે અને તે મહાપુરુષોના નામ આજે ઇતિહાસના પાના પર અમર શોભી રહ્યા છે તેવી ગૌરવભરી ભૂમીમાં 'કાકરેય' અને 'ચુમાળ' જેવા પ્રદેશોમાં રાધનપુર નામનું મહા આલીશાન શહેર શોભે છે. તે પ્રદેશને ખારોપાટ કહેવાય છે જેમ ખારોપાટમાં અનેક રત્નો પેદા થાય છે તેમ તે શહેરમાં ભવ્ય ઇમારતો ગગનથી વાતો કરી રહેલ છે. અને તે શહેર હાલમાં નવાખી રાજ્યથી શોભી રહ્યું છે અનેક જાતના વેપારથી આજે મુખ્યત્વે જેવા ધનાઢ્ય શહેરમાં અમરપણે રથાન રાધનપુરના વહેપારીઓ ભોગવી રહ્યા છે અને જેનાં ઘણાજરા બલકે સોએ સો ટકા વહેપારીઓ જૈન ગૃહસ્થોજ છે.

આ શહેરમાં એક ભાગ્યશાળી નરનો જન્મ સવત ૧૯૨૧ ની સાલમાં થયો. અને તેઓશ્રીનું નામ વાડીલાલ હતું. ઉંમર લાંબકે થતા પોતે પોતાના પુરુષાર્થથી પોતાના પિતાશ્રીની કિતીને જેમ અને તેમ વધારવી અને જગતમાં કદપણ શુભ નામના થાય તેવી અભિલાષો શેઠ વાડીલાલમાં ઉદ્ભવી અને તેને પરિણામે માત્રુ ભૂમિનો ત્યાગ કરી પોતે મુખ્યાલમાં આવ્યા અને ભાગ્યને ખીલવવા માડ્યું. રાધનપુરના ઘણા ગૃહસ્થોનો વેપાર સદા ઉપરજ છે અને મદ્રામાં ખેલાડી તરીકે હિન્દુસ્તાનમાં રાધનપુરના શહેર છે. બે પ્રમણિ ચિહ્નાવધો

સુધી પોતે સદાની લાઘનમાં અને શેર ગજરની લાઘનમાં માથુ મુકી ઝપલાચ્ચુ તેમના ધર્મપત્ની મેનાઆઇ પણ પોતે પતિ પગચણુ અને ગૃહસ્થાશ્રમનુ આદર્શ જીવન જણાવતા હતા. તેથી વાડીલાલ લાઘના દરેક ઉત્સાહી કાર્યમાં હાંમત અને ડહાપણ ભરી સજાહ આપી પૂર્વજે ના નામને દીપવતા હતાં. ઇશ્વર કૃપાથી અને પૂર્વના પ્રગલ્ભ પુન્યથી વાડીભાઇ દરેક બહેપારમાં સાગી રીતે કાવ્યા. ભવિષ્યના ભાથા માટે ધાર્મિક કાર્યોમાં પોતાની યથાશક્તિ ધનનો વ્યય કરવા લાગ્યા.

કહેવતમાં કહ્યું છે કે જેમજેમ લક્ષ્મી સારા રસ્તે વાપરવામાં આવે તેમ તેમ લક્ષ્મી વધતી આવે છે કાળાનુક્રમે સમય અને ધર્મની અનુકુળતાએ તેઓશ્રી. એક લક્ષ્યાધિપતિના બીરૂદને શોભાવવા લાગ્યા પોતામાં સત્ય અને નીતિ બંને બાંધ્યા પ્રકારની ભાવના હૃદયમાં વસતી હતી. અને તેથી ગમે તેવા કષ્ટોમાં પણ અજાળ ધૈર્ય અને શાંતિ તેઓનામાં પોતાના મુખ્ય મંત્રો હતા

આદિત્ય પ્રતીદિન પુન્ય દશા ચઢતી આવી અને દરેક વેપારમાં ભાગ્યેજ નુકશાન હોય, આવી એક ધારી પુન્યાઇ આજના સમામાં ભાગ્યેજ જીવામાં આવે છે. પણ પોતાને મુળથીજ ધર્મ ઉપર રાગ હોવાથી અને આચાર્ય શ્રી વિજયનિતી સૂરિશ્વજીના સહઉપદેશથી તેઓશ્રીએ જીજ્ઞાસારના કાર્યમાં પણ ધણી સારી રકમ અર્પી અને સવત. ૧૯૮૪ ની સાલમાં રાધનપુર્ણમાં ઉપધાન જહેવડાવી ધણીજ સારી રકમ અર્પી હતી, અને ભારે પુણ્ય ઉપાર્જન કયું. આ પ્રભાણે સુમાધની જીવદયા મંડળીમાં પોતે રૂ. ૧૦૦૦) હજાર આપી પેટ્રન થયા અને અવાર નવાર જીવદયાના કાર્યમાં ગુપ્ત મદદ આપી હજારો મુગા જીવોના અભય દાતા બન્યા. આથી પણ વિશેષ કાર્ય તો એ હતું કે તેઓશ્રી પોતાના જાતી ભાઈને તથા ધણા-દુઃખી-આત્માઓને જે

મદદ ગુપ્તપણે આપી કંઈકના આશીર્વાદ લઈ પોતાનું જીવન પોતે કૃતાર્થ કર્યું, તેઓએ શેર ઓફર તરીકે ઘણીજ પ્રતિષ્ઠા મેળવી અને શેર બજારમાં ડીરેક્ટર તરીકે માનવટો હોદ્દો ધણા વર્ષો સુધી ભોગવ્યો અને પોતાની શુભ વૃત્તિથી લક્ષ્મી મેળવી. તેઓશ્રીને બે સુપુત્રો છે તેમાં શ્રેષ્ઠ પુત્ર ભાઈશ્રી રતીલાલભાઈ અને બીજા પુત્ર શ્રીયુત ધીરજલાલભાઈ બન્ને પુત્રો પિતાના ચારીત્ર પાછળ અને તેઓના આદર્શમાં વિચાર ઉપર બન્ને પુત્રો પિતાની આજ્ઞામાં મશગુલ રહી પીતૃ સેવા બજાવવાતા હતા મોટા પુત્ર શ્રીયુત 'રતીલાલભાઈ' તથા શ્રીયુત ધીરજલાલભાઈ બન્ને પુત્રોએ પિતાના હાથ નીચે રહી વેપારની તાલીમ લીધી. શેક વાડીલાલભાઈએ દરેક વેપારનો બોજો મોટા પુત્ર શ્રીયુત રતીલાલભાઈને સોંપ્યો અને પોતે મળતા ટાઇમમાં નીવૃત્તી લેવા માડી જ્યારે જ્યારે મનુષ્યનું ભાગ્ય બદલાય છે ત્યારે વેપારમાં અણુધાર્યો લાભ મળી જાય છે. તેવી રીતે શેક વાડીભાઈને એમજ થવા માંડ્યું. તારંગાજીમાં પણ પોતે ઘણાજ સારા પૈસા વાપર્યા અને પોતાની શક્તિ અનુસાર નામના કરી શેકજીને ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ ઉપર ઘણોજ પ્રેમ હતો, તેમજ સાહિત્ય પ્રત્યે પણ મહા અણ મુલો પ્રેમ હતો પોતાના નામથી હજારોના ખર્ચનું પુસ્તક અંગગપાર્શ્વનાથનું ચરીત્ર પોતે છપાવી સાહિત્યને પ્રોત્સાહન આપ્યું એક વખત મારે તેઓશ્રીની સાથે અગત વાત ચીત થઈ ત્યારે તેમને મને નીચે મુજબ શબ્દો કહ્યા હતા “ રાધનપુર ગામમાં વરાણા ગામમાં ખોડીયાર માતાના મંદિરમાં મહાશુદ્ધ ૮ ના રોજ પાડોનો વધ થાય છે તો ભાઈ તું તેના માટે કંઈ કર, ” પણ મેં કીધું કે. દેશી રાજ્યમાં હું શું કરી શકું. -તો પણ તેઓશ્રીનું વચન શીરોમાન્ય કરી તે કાર્ય મુગ્ધની જીવદયા મંડળી મારફત મેં તથા જય તિલાલ માન્કરે ઉપાડ્યું અને પહેલી વખત તો નાશી-પાશ થયા પણ બીજી વખત જીવના જોખમે તે કાર્ય કરવાનો નિશ્ચય

કર્મો અને તે કાર્ય પાર પાડ્યું, તે વખતે મને કહે “ભાઈ, હવે માફ ધડપણ થયું છે, મારા શરીરનો ભરસો નહીં હોવાથી તારે કંઈ કાર્ય હોય તો મને કહે.”

તે વખતે મારા સ્વભાવ મુજબ તે વાત મારી ધ્યાનમાં ઉતરી નહીં કારણકે બદલાતી આશાએ કામ કરવાથી પ્રભુ રાજી રહેતો નથી, જેથી મેં કશો પણ જવાબ ન આપ્યો એક વખત તેમના પોતાના મુખથી છેવટે નીકળ્યું કે મારા કરતાં મારા પુત્રો તારા કરેલા કાર્યની કદર સારામાં સારી કરશે માટે જેવો તું મને પોતાને વડીલ તરીકે સમજે છે, તેવી રીતે મારા પુત્રો પણ તારાજ ભાઈ છે તેમ સમજજો

આ પછી મારે ને શેઠ સાહેબને મળવા વખત ફરી આવ્યો જ નહોતો પણ અવાર નવાર તેમની શાન્તતા અને સતોષમય ભાવના મને ઘણી વખત યાદ આવતા. આ પ્રમાણે શેઠ વડીલાલભાઈ પોતાના ચારીત્ર અને પોતાની શુદ્ધ બુદ્ધિ વડે ઘણીજ ઇજ્જત આપી મેળવી અને મુખર્ષ, જેવા ધનાઢ્ય શહેરમાં શાખાશીલર્થાં કર્યાં કર્યાં, અને જ્યારે પોતે પોતાના શરીરથી સીધીલ બન્યા ત્યારે પોતાના જ્યેષ્ઠ પુત્ર શ્રીયુત રતિલાલભાઈને બધો વેપારનો અને વહેવારનો બોલો સોંપી પોતે ૬૭ વર્ષની ઉંમરે આ ક્ષાની દુનીયાનો સંવત ૧૯૮૮ના માઘ વદ પના રોજ ત્યાગ કરી સ્વર્ગે સીધાવ્યા. અને પોતાની પાછળ બે દીકરા ને એક દીકરીના વિશાળ પરીવાર મુક્યો આવી અનેક શુભ પ્રવૃત્તિઓ શેઠ વડીલાલે પોતાના જીવનમાં ઉતારી હતી, અને જીવનને સફાટીકરત્વની માફક દીપાવ્યું, ધન્ય છે, તેવા સહાસિક પુરૂષોને, કે જે હાલ હયાત નહીં છતાં પણ જગતને યાદ આવે છે, કારણકે તેઓશ્રી નો ચારીત્ર પ્રભાવ હતો પ્રભુ! તેઓશ્રીના આત્માને અવિચળ શાંતિ અર્પો

હાલમાં શેઠ રતિલાલભાઈ તથા તેમના નાનાભાઈ શ્રી ધીરજી લાલભાઈ બંને ભાઈ મહુમ્મ પિતાશ્રીના પગલે ચાલી પોતે પોતાની

હતી તેથી સવાઇ કીર્તી વંચાગી, અને જાહેર કાર્યમાં તેમજ સામા-
જિક કાર્યમાં સંપૂર્ણ ભાગ લઇ, શેક રતિલાલભાઈ અપૂર્વ ફાળો
પોતાનો—અર્પી રહ્યા છે. અને તેઓશ્રીના લઘુમંધુ શ્રીયુત ધીરજલાલ
ભાઈ પણ મોટા ભાઈના દરેક કાર્યમાં પોતાનો સંપૂર્ણ સહકાર
સાથે પોતે પોતાની પિતૃસેવાતુ રૂણ બજાવીને જીવન શોભાવી રહ્યા
છે, પરમકૃપાળુ પરમાત્મા પ્રત્યે આવા પવિત્ર કુટુંબને સદા સુખી
અને દીર્ઘાયુ રાખો એજ હૃદયની અતિમ લાવના.

લી.

ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા

મિત્રોનો આભાર

મારા આ પુસ્તકમાં મારાતરફ શુભ લાગણી ધરાવનાર ગૃહ-સ્થો તથા મિત્રોનો હું-કયા શબ્દોમાં આભાર માનું મારી નિસ્વાર્થથી કરેલી સેવાનો જેમને યતકિચીત બદ્ધો મારા મિત્રોએ આપ્યો છે તેના માટે મારે આભાર માનવો તે મારી દરજ છે શેઠ છગનલાલ લાણુજી તથા ઝવેરી શેઠ ઝવેરલાલ પ્રાગજી તથા રા. રા. શેઠ વલ્લભજીલાલ ખેતશીલાલ તથા શેઠ કુલચન્દ્રલાલ જેઓ બધા ગૃહસ્થો જનમનગર નિવાસી અને જૈન કામમાં અગ્રપણે, તેમજ જનમનગર રાજ્યમાં પણ અગ્રપણે સ્થાન ભોગવે છે. અને તેઓશ્રીએ મારા પ્રત્યે પોતાની શક્તિ અનુસાર જે મદદ આપી આભારી કર્યો છે તેના માટે તેઓશ્રીનો સદા આભારી છું.

નામદાર દલાલીયાના ઠાકોર સાહેબ તરફથી મને મારા પુસ્તકમાં સારી મદદ આપી મને આભારી કર્યો છે, જેઓ એક ગજવી તરીકે પોતાની દરજ અદા કરી છે, તેમજ ધણીજી વિદ્વાન હં, અને કવિતાઓ ધણીજી સુન્દર બનાવી બાળે છે, તેમજ કાષ્ઠ પણ જાતનું અભિમાન નથી આવા હિત્ય કુળના ગજવી અને વળી મૂર્ચવંશી છે, તો તેઓશ્રીએ મારી જે કદર કરી છે, તેના માટે તેઓશ્રીનો હમેશાં રૂણી છું, અને સદા મને પોતાનો કરી રાખશે એવી આશા રાખું છું. વડોદરા નિવાસી શેઠ હરગોવિન્દલાલ લક્ષ્મીચંદ જેઓ જૈન યુવક સઘના પ્રમુખ છે, અને સાહિત્યના ધણીજી પ્રેમી છે, મારા ખાસ મિત્ર છે. આ સિવાય પરમાર શ્રી પ્રથમસીંહલાલ ડાહ્યાલાલ તથા શેઠ ગુલાબચંદ મકનજી તથા બીજા તમામ અન્ય મિત્રોએ મને જે જે મદદ આપી આભારી કર્યો છે, તે દરેક મિત્રોનો મારા હૃદયથી હું ખરે આભારી છું, અને જેવો પ્રેમ, દરેક મિત્રો ધરાવે છે તેવો સદા કાયમ ધરાવશે એવી આશા રાખું છું.

આ સિવાય મુખ્યનિવાસી શેઠ રણછોડભાઈ રાયચંદ જેઓ મારા પ્રત્યે સદ્ભાવ ધરાવે છે. જેમણે શેઠ કૃષ્ણ ભાઈ, કેશરીચંદ, ભાણુભાઈવાળા પણ મારા પ્રત્યે સદા સદ્ભાવ ધરાવે છે અને મારા દરેક કાર્યમાં પોતાનો યત્ન તો શ્રાવણે આપી આભારી કરે છે. તેમજ જવેરી શેઠ પાટણનિવાસી મોહનલાલ ચુનીલાલ જેઓએ પોતાની સ્વકર્માઈ ધણીજ સારા કાર્યમાં વાપરી પોતે ધણુ જ પુણ્ય ઉપાર્જન કરેલું છે અને તેઓશ્રીએ પાટણના ધણા જ યુવાનોને જવેરાતની લાઘનમાં હુસિયાર કરી આદર્શ બનાવ્યા છે, તેઓશ્રીએ મને મારા પુસ્તકમાં પોતાની લાગવગથી જે જે મદદ અપાવી છે તેથી તેઓશ્રીનો જેટલો આભાર માનું એટલો ઓછો છે.

રા. રા. શેઠ તીકમભાઈ મગનલાલ સુતરીયા તથા શેઠ ભોગીલાલ મગનલાલ સુતરીયા જેઓ રાજનગરમાં અગ્રગણ્ય મોટા વેપારી છે અને તેઓશ્રીના વડીલભાઈ રા. રા. શેઠ ભગુભાઈ ચુનીલાલ જેઓ શ્રી આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીના પ્રતિનિધિ છે તેમ જ ધણી જ સસ્થાઓના સચાલક છે, તેઓશ્રીનું સાક્ષ્યે કુટુંબ મને પોતાને બાળક તરીકે સમજી હમેશા મારા કાર્યમાં સંતોષ અપાવી રહ્યા છે તથા તેઓશ્રીના ભત્રીજા શેઠ બુધાભાઈ સંકરચંદ મને આ પુસ્તકમાં મદદ આપી મારો ઉત્સાહ વધાર્યો છે. તેમ જ શેઠ ત્રીકમભાઈ તથા શેઠ ભોગીલાલભાઈ અને ગૃહસ્થોએ મારા સાહિત્યકાર્યમાં એક ગૃહસ્થને ગોલં એવી મદદ આપી નવચેતન રેડ્યું છે તેથી તેઓશ્રીનો પણ આ સ્થાને આભાર માનું છું. અને પ્રભુ પાસે પ્રાર્થુ છું કે હરહમેશા તેઓશ્રીને સદા સુખી રાખે. અને દીર્ઘાયુ ભોગવે

હવે વિશેષ વાંચક વર્ગનો ટાંકમ ન લેતાં આ સ્થાને મારા પુસ્તકમાં જે જે મિત્રો કે વાંચક વર્ગ ગૃહસ્થ વર્ગ તથા લાગણી

ધરાવનાર દરેક વ્યક્તિનો આ સ્થાને આભાર માનું છું, અને છેવટે શેઠ ગુલાબચંદ નગીનદાસની પેઢી વાળા શેઠ ચીમનભાઈ તથા શેઠ સૌમચંદ મગળદાસ તેમજ શ્રીયુત શેઠ કેશવલાલ મગળદાસ તેમજ દલાલ લલ્લુભાઈ કરમચંદ એ ચારે મિત્રો એ મારા કાર્યમાં તેમજ ધંધામાં સલાહ આપી આભારી કર્યો છે તેથી આ સ્થાને તેઓશ્રીનો આભાર માનું છું. હવે છેવટે પેટલાદ નિવાસી શેઠ મોતીલાલભાઈ કરશનદાસ જેઓ ખુલાખીદાસ મીલના એજન્ટ છે તેઓશ્રીના સુપુત્ર શેઠ હીરાલાલભાઈ તથા શેઠ હરીદાસભાઈ વિગેરે ત્રણે વ્યક્તિઓ મારા પ્રત્યે વાતસલ્ય ભાવ ધરાવે છે અને મારા પુસ્તકમાં જનતી મદદ આપી મને આભારી કરેલ છે પ્રભુ તેઓશ્રીને સદા સુખી રાખે આ સીવાય જે-જે મિત્રોએ મને ઉત્સાહ આપ્યો છે તે સર્વનો આ સાથે ઉપકાર માની મારી અંતરની ઉંડી લાગણી વ્યક્ત કરૂં છું. પ્રભુ સર્વ મિત્રોને સુખ રાખે અને દીર્ઘાયુ ભોગવે આ સીવાય પાલનપુર નિવાસી ન્યાયાધીશ આહ્યેય શ્રીયુત નાનાલાલ, જે. દેશાઈ તથા રેવન્યુ કમીશન મે-ખોડાભાઈ સોમાભાઈ દેસાઈ તથા ઝવેરી કાન્તીલાલ મોહનલાલ વિગેરે એ માગ પુસ્તકમાં મહકાર આપી જે આભારી કર્યો છે તેના માટે તેઓશ્રીનો સદા રૂણી છું. એજ પ્રાર્થના

ભોગીલાલ રતનચંદ વોરઠ

સાહિત્યકારોનો આભાર

શ્રીયુત ધીરજલાલ ટોકરશી શાહ તેમજ રા. રા. શ્રીયુત નાગકુમાર મકાતી બી. એ એલ. એલ બી. વકીલ વીગેરેના સહૃદયતાસભા આવવાથી મને જે સાહિત્યનું જ્ઞાન પેદા થયું છે તે માટે જાઈશ્રી ધીરજલાલ ટોકરશી શાહનો તેમજ શ્રીયુત જામ નાગકુમાર મકાતીનો આભારી છું. પુસ્તકમાં જે જે ખામીઓ આવતી તે સુધારી મારા કાર્યમાં જે સરળતા કરી આપી છે તેથી તેઓશ્રીનો સદા શુભી છું.

જોગીલાલ રતનચંદ કવિ

કવિના બે બોલ

—:૦.—

જગતમા લક્ષ્મી અને વિદ્યા બંને વ્યક્તિઓના રાહ ન્યારા છે. એક લક્ષ્મીનો ઉપાસક છે. તો બીજો વિદ્યાનો ઉપાસક છે. આ બંને વસ્તુ સાથે મળી શકતી નથી તેથી ઇતિહાસો વાચતા કવિઓની કૃતિઓ યાદ આવશે પણ કવિઓ પાસે લક્ષ્મી કેટલી હતી તેનો ઉલ્લેખ નહીં આવે.

આ તો કુદરતનો નીયમ છે જ્યારે જ્યારે મારા મનને ધણા ધણા તરંગો આવે લખવામાં મને પ્રેરાય પણ આળસ અને પ્રમાદ એટલો બધો કે મારો વિચાર મારી પાસેજ રહે અને દિવસોના દિવસો અને મહિનાઓ નિકળી જાય. આ પણ એક કવિઓનું લક્ષણ છે.

મજકુર પુસ્તક છપાવવા સવા વરસથી મહેનત કરું છું પણ આજ કરે કાલે કરીશ એ વિચારમા પસાર થયો ટાઈમ કેટલો ગયો તે પણ મને લાન રહ્યું નહિ અને તે આળસને લખને આ પુસ્તક છપાવવા જે ઢીલ થઈ તેથી ગ્રાહકોની ક્ષમા માગું છું.

જ્યારે જૂતકાળના ઇતિહાસો વાંચતાં કવિઓ દરેક રાજ્યના મુખ્ય અંગ ગણાતા અને દરેક કાર્યમાં તેઓની કુનેહ વાક્ય ચાતુર્યતા ધણેજ ઉપયોગ લેવાતો હતો અને તેથીજ જુઓ તો કવિ ગગ, ખારોટ ચદ કવિ કાલીદાસ વિગેરે વિગેરે આજે

જેઓના નામ ભૂતકાળના ઇતિહાસ ઉપર સુવર્ણ અક્ષરે કોતરાઈ રહ્યાં છે, અને આજે એ મરી ગયા નથી પણ આજે એઓનાં કાવ્યોરૂપી યશમાળાઓના મણકા આપણી સામે મોજુદ છે.

તો જ્યારે જ્યારે સમય પલટાય છે ત્યારે વસ્તુ આખી પલટાય છે અને કવિઓની જે કદર ભૂતકાળમાં હતી તેવી આજે કંઈ વિચિત્ર દશામાં છે.

મેં મારા જીવનમાં લાગુવા સાડ તરફી લીધીજ નહોતી. કારણ કે કુદરતનો મારા પ્રત્યે કોપ હતો મારી જીવ્હા તદ્દન બેલ-વામાં અશક્ત હતી મારા શિક્ષક પણ મને લાણાવતાં કંટાળી જતા આવી સ્થિતિમાં કુટુંબની આર્થિક સ્થિતિની મોટી મુજબણ ઉભી થઈ નાની જિમરમાં દેશાવર જવું પડ્યું, કુદરત યારી આપી કુઃખ મુખના સર્વ અનુભવો થયા. ત્યારે જાવીશ કે ત્રેવીશ વર્ષે શારદા-દેવીની કૃપા થઈ અને કંઈ કાર્ય કરવાની અભિલાષા જગૃત થઈ. કાર્ય ચાલુ કર્યું આખરે પ્રજાએ ઉત્સાહ આપ્યો અને ગામો ગામ મને સેવા કરવાનો લાભ મળ્યો તે પછી મુંબાઈની જીવદયા મંડળી ના પ્રમુખશ્રી ઝવેરી લલ્લુભાઈ દીપચંદના સહેવાસમાં આવ્યો મુંગા પ્રાણીની સેવા બજાવવાનો ચાન્સ મળ્યો સાત વર્ષ સુધી જીવદયા મંડળીનું ઓનરરી પણે કાર્ય બજાવ્યું તેનો બદલો પ્રભુને લાં જમે કર્યો.

આખરે ધણીજ સંકડામણમાં જીવન પસાર થયું ત્યારે મને ગુરુદેવ શ્રી શાંન્તિસૂરીશ્રીનો સમાગમ થયો તેઓશ્રીની અત્યંત શાંન્તિથી મારો આત્મા કંઈ શાંન્તવન અનુભવવા માંડ્યો આવા આવા અનેક કષ્ટો ભોગવતું આ જીવન પસાર થવા માંડ્યું ત્યારે સ્વભાવિક મારા આત્માને વિચાર થયો કે મારા કાવ્યો કંઈ પુસ્તક રૂપે બહાર પાડું ત્યારે પાટણકર કાવ્યમંજરી ભાગ ૧ તથા બીજો બન્ને પુસ્તકો માં મારા મીત્રો તરફથી તેમજ ગૃહસ્થો તરફથી મને ઉત્સાહ

મળ્યો અને તે પુસ્તક 'ગદાગ પાઠ્યા' અને પ્રજાએ વધાવ્યા હવે આ પાત્ર વાસ ના ગાળા પર્વ ભાગત્રીજે શરૂ કર્યો તેમા પણ શાન્તદેવીની કૃપાથી તે પુસ્તક પણ મારા મીત્રો તથા ગૃહસ્થોએ વધાવી લઈ આગળથી આહક થઈ મદદ આપી મારા કાર્યને સરળ બનાવ્યું આજે મારા અહોગાયક કે માફ આ ત્રીજું પુસ્તક જનતા આગળ રજૂ કરવાનું શુભાચ્છ મને મળ્યું અને તેથી પ્રભુનો પાઠ મારા પુસ્તકમા વિદ્વતા નથી તેમજ કાવ્યકૃતિઓમા પણ શાન્તદેવી ઝમક નથી, તેમજ પીંગળનો પણ નિયમ નથી આવી સુખી-ભૂખી કવિતાઓમાં મારો અનુભવ અને હૃદયની ધગશ સિવાય કશું હશે નહિ. તો આશા છે, કે આ પુસ્તક જનતા આગળ રજૂ કરતા મારે મારી જે જે ત્રુટીઓ હોય, તે ત્રુટીઓની જનતા આગળ રજૂ કરી, મારે ક્ષમા માગવી જ જોઈએ હું કવિ તરીકે જાન્યો નહોતો, પણ પ્રજાએ સ્થાપ્યો. વિદ્વાન તરીકે અભ્યાસમાં ચિત્ત ઠેરાવ્યું નથી. છતાં સારા સારા વિદ્વાનોએ મને સાંભળવા સહકાર બતાવ્યો વડોદરા કોલેજના પ્રોફેસર રા. રા. અતિસુખશંકર કે. ત્રિવેદી સોહેજ મારા ઉપર ખુશી થઈ મને સર્ગીશિકેટ આપી, આભારી કર્યો, જ્યારે મારા ઉપર આવા મહાન વિદ્વાનોનો ન્યારે અપૂર્વ પ્રેમ હોય, ત્યારે મારા આત્માને શુ આનંદ થતો હશે, તે મારું જ મન જાણે. તો આ પ્રમાણે જનતા આગળ મારા કાવ્યોની પ્રસાદી જનતાના ચર્ણોમા ધરું છું, તો ઉદાર દિલ રાખી વાચશે-વ વાચશે અને ભૂલ તો હશે જ; છતાં તે ભૂળની ઉદારતાથી સહન કરી મને ક્ષમા આપી, મારા કાર્યમા નવચેતન રેડશે. છેવટ મારી નમ્રપણે વિનંતિ છે આ પુસ્તકમા ઉતાવળમા કંઈપણ ભૂલ થવા પામી હોય, તો સર્વની માફી ચાહી બધા મિત્રમંડળનો આભાર માની

૮ વિરમુ છુ. પ્રભુ સર્વને સુખી રાખો.

ધરમપુર સ્ટેટ રાજકવી
ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા (પાટણુવાળા)
હાલ અમદાવાદ.

જેઓએ રાજ્ય મહારાજાઓ તેમજ પબ્લીકના સંગીત સાથે ધાર્મિક પ્રવચનમાં સેકડો સુવર્ણ પદકો મેળવ્યા છે અને જેઓએ પોતાની શીઘ્ર કવિતાઓથી શ્રોતા વર્ગને મુગ્ધ કર્યા છે. જેઓએ પોતાની અપુર્વ કળાથી બધા રાજ્યોને વશ કર્યા છે

અગાઉથી ગ્રાહક થઈ પ્રોત્સાહન

આપનાર સદ્ગ્રહસ્થોનાં

મુખારક નામ

મુંબાઈ

૨૦૧ મહુમ. શેઠ વાડીલાલ પુનમચંદ રાધનપુરવાળા (અર્પણ)

તરફથી તેઓશ્રીના ચિર જીવી

શેર બ્રોકર રા. રા. શેઠ રતિલાલભાઈ વાડીલાલ

૫૧ શેઠ રણછોડભાઈ રાયચંદ

૧૦૧ શેઠ અમૃતલાલ કાલીદાસ

૬ શેઠ કલ્યાણચંદ ઉત્તમચંદ પ્રભાસપાટણવાળા

૫૧ શેઠ મોતીલાલ મુલજીભાઈ હા. શેઠ સકરચંદ મોતીલાલ

૫ શેઠ મોતીલાલ નાનચંદ પાટણવાળા

૩૧ શેઠ નાનાલાલ જગનલાલ ધાસવાળા

૩૧ શેઠ કેસરીચંદ ભાણુભાઈ હા. જગનભાઈ

નરોલી

૧૦૧ પરમાર શ્રી પ્રથમસિંહભાઈ ડાહ્યાભાઈ

દધાલીયા

૧૦૧ ઠાકોર સાહેબ શ્રી રમણસિંહજી બહાદુર

૨૦ શ્રી દધાલીયાના શ્રી સઘ તરફથી

જામનગર

૧૦૧ શેઠ જગનલાલ ભાણુજીભાઈ

- ૫૧ શેઠ ઝવેરભાઈ પ્રાગજીભાઈ ઝવેરી
 ૧૦૧ શેઠ કુલચંદભાઈ તાંબાપીત્તળના કારખાનાવાળા
 ૫૧ શેઠ વલ્લભજીભાઈ ખેતશીભાઈ
 ૧૧ શેઠ જય-તીર્થલાલ તારાચંદ
 ૫ ન્યાયાતીશ સાહેબ રા. રા. સાંકળચંદ નારાયણભાઈ,
 ૨૫ રા. રા. નથુભાઈ ભાણુજીભાઈ

ભરૂચ

- ૧૦ શાહ છગનલાલ રાયચંદ, રીટાયર સ્ટેશન માસ્ટર
 ૧૫ રા. રા. શેઠ જીખણદાસ લગવ્રાનદાસ વેંજલપુર-ભરૂચ
 ૫ શા. કનૈયાલાલ નાથાલાલભાઈ વેંજલપુર-ભરૂચ
 ૭ શેઠ દાનજીભાઈ હરનાથજી ભરૂચવાળા
 ૧ શા નગીનદાસ કપુરચંદ ઘીવાળા-ભરૂચ
 ૧૫ શેઠ લીલુભાઈ વિમળચંદ વેંજલપુર-ભરૂચ
 ૫ શેઠ મગનલાલ પાનાચંદ શાહ
 ૫ શા. ચુનીલાલ સવાઇચંદ
 ૫ કેવળચંદ તારાચંદ વખારીઆ
 ૩ નરોત્તમદાસ સોમેશ્વર પોસ્ટમાસ્ટર

અહમદનગર, જી-સતારા

- ૧૫ શેઠ હસ્તીમલ દલીચંદ વોરા

દેહગામ, (જીજી સૂરત)

- ૨૫ શેઠ ગુલાબચંદ મકનજીભાઈ

અમદાવાદ

- ૧૦૧ શેઠ ત્રીકમલાલ મગનલાલ સુતરીયા
 ૧૦૧ શેઠ મોગીલાલ મગનલાલ સુતરીયા
 ૫૧ શેઠ બુધાભાઈ સકરચંદ સુતરીયા
 ૧૦ શા પોપટલાલ શામળદાસ
 ૭ ઝવેરી સાગભાઈ લીલચંદ
 ૫ શેઠ કેશવલાલ મુલચંદ
 ૫ શાહ મણિલાલ વાડીલાલ આપા
 ૧૫ શેઠ ચીમનલાલ માણેકલાલ મુનશી
 ૫૧ શેઠ શાન્તીલાલ પોપટલાલ મનસુખરામ

સૂરત

- ૧૧ રા. રા. કંચનલાલ મામાવાળા

ભાવનગર

- ૧૫ નામદાર સર પ્રભાશ કર પટણી સાહેબ
 ૧૧ રા. રા. હેમચંદભાઈ રેલ્વેટ્રાફિક સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ

નેપાણી (મહારાષ્ટ્ર)

- ૧૧ ગૌરીશ કર નદકિશોર મહેતા
 ૫ અ કુલાલ લખમીચંદ ગાધી
 ૧૧ રા. રા. ગણુપતલાલ છગનલાલ
 ૩ રા. રા. રેવચંદ તુલજીરામ
 ૩ રા. રા. હંસરાજ કીશનલાલ
 ૫ રા. રા. રતનચંદ વખારીયા

કોલહાપુર

- ૨૧ રા. રા. હુકમાજી હુંગાજી

- ૨૧ ,, જીતરાજ હિન્દુમલ
 ૫ રાવસાહેબ મોહનલાલ હેમચંદ્ર દોશી
 ૫ ગાંધી કટીરચંદ્ર જનાભાઈ
 ૨ શેઠ જોષીતારામ સખારામ
 ૫ શેઠ ચાકળચંદ્ર દોલાજી
 ૫ શેઠ વરદામલ મનાજી
 ૩ શેઠ કેશરીમલ પ્રજાગજ પરગાર
 ૨ શેઠ ગીરેમલ ધુપાજી
 ૧ શેઠ ભાણુજી લવાજી
 ૧ શેઠ શા. રામચંદ્ર જશાજી
 ૧ શેઠ વીરચંદ્ર
 ૧ શેઠ મુલચંદ્ર મોતીજી
 ૧ શેઠ વીરચંદ્ર અસલાજી
 ૨ શેઠ ભલુતમલ કેશરીમલ
 ૫ શેઠ પુનમચંદ્ર નથમલજી
 ૩ શેઠ યશવંતલાલ વનમાળીદાસ
 ૫ શેઠ દેવીચંદ્ર શ્રીચંદ્ર
 ૧ શેઠ રતનચંદ્ર હજીરીમલ

કરાડ (જિલ્લો સતારા)

- ૨૫ શેઠ વીરચંદ્ર મોતીચંદ્ર
 ૧ શા. વાલચંદ્ર દલીચંદ્ર
 ૧ શા. વાલચંદ્ર લલ્લુભાઈ ગાંધી

પુના-સીટી

- ૩ શેઠ નેમચંદ્ર પ્રતાપ
 ૩ શા. દલસખભાઈ મંગળદાસ

ડભોધ

- ૨ શેઠ હિંમતલાલ આપુભાઈ કાપડિયા
 ૨ શેઠ દલસુખભાઈ કરમચંદ
 ૧ રા. રા. ખુશાલચંદ પ્રેમચંદ
 ૧ રા. છોટાલાલ પીતાબરદાસ
 ૨ શા. ચુનીલાલ કરતુરચંદ
 ૧ રા. રા. જોડાલાલ આપુભાઈ
 ૧ રા. દલાલ ચંદુલાલ સાકલચંદ
 ૧ રા. ચીમનલાલ સ્વરૂપચંદ
 ૧ ગ. હિંમતલાલ હરજીવનદાસ
 ૧ રા. રા. જીવજીલાલ નગીનદાસ
 ૧ રા. રા. આપુલાલ ભગવાનદાસ
 ૧ રા. રા. મુક્તજીભાઈ ચુનીલાલ
 ૧ રા. રા. રણછોડભાઈ પ્રેમચંદ
 ૧ રા. રા. પાનાચંદ નાથાભાઈ
 ૧ રા. રા. ચુનીલાલ કપુરચંદ
 ૧ રા. રા. છોટાલાલ વીરચંદ
 ૧ રા. રા. નાનાભાઈ આપુભાઈ
 ૧ રા. ત્રીભુવન વનમાળીદાસ
 ૫ રા. રા. ભોગીલાસ કીલાભાઈ
 ૧ જોશી મુનસફ મહાદેવભાઈ
 ૧ રા. ગુલામહુસેન ચાકુકભાઈ
 ૧ રા. રા. છોટાલાલ આપુભાઈ
 ૧ રા. ગ. મણિલાલ ત્રિભોવનદાસ
 ૧ રા. રા. જીવજીલાલ ગુલામચંદ
 ૧ રા. રા. મગનલાલ પીતાબરદાસ

- ૧ ગ. રા. મગનલાલ મુલજીભાઈ
 ૧ રા. રા. ગાંધુભાઈ મંગલદાસ
 ૧ ગ. રા. જીદાલાલ હરગોવિન્દદાસ
 ૧ વડીન મગનલાલ વાડીનાલ
 શેઠ ચમનલાલ નાનચંદ (મરોલી)
 ૨૫ શેઠ રાયચંદ ગુલાબચંદ અચ્છારીવાળા
 ૧૧ શા. પીરચંદ તલકચંદ ખેરલાલવાળા

પાલણપુર

- ૨૫ ઝવેરી મોડાનાત વસ્તાચંદ હા. રા. કાન્તીભાઈ
 ૨૫ શેઠ અમૃતલાલભાઈ નથુભાઈ
 ૧ ગ. ૨. મણિલાલ જગનલાલ
 ૧ રા. ગ. છોટાલાલ દત્તપતભાઈ
 ૧ રા. રા. કુકીચંદ નેમચંદ
 ૧ રા. રા. કુકીચંદ ઝવેરચંદ
 ૧ રા. રા. મોતીલાલ દત્તપતભાઈ
 ૧ રા. રા. ચુનીલાલ કપુરચંદ
 ૧ રા. રા. શાહ જગનલાલ પીતાગરદાસ
 ૧ રા. રા. ચુનીલાલ ગુલાબચંદ
 ૧ રા. ગ. જગનલાલ ગુલાબચંદ
 ૧ રા. ૧. નગીનદાસ ત્રીભોવનદાસ
 ૧ રા. રા. હીરાલાલ લલ્લુભાઈ

વડોદરા

- ૪૧ રા. રા. શેઠ હરગોવિન્દદાસ ગોવરધનદાસ દહેગામવાળા
 (જૈન યુવક સંઘના પ્રેસીડેન્ટ)

અંગીકા વિનય ફેક્ટરીવાળા

- ૪ શેઠ ખુશચંદ કતેચંદ
 ૫ રાજૈય મણિલાલ આપુભાઈ
 ૧ શેઠ પનાલાલ મગનલાલ ઝવેરી
 ૧ રા. રા. કાન્તિલાલ જેસીંગભાઈ
 ૧ રા. રા. કુલચંદભાઈ નાથાભાઈ
 ૨૩ દમણના મિત્રો તરફથી

પેટલાદ

- ૫૧ શેઠ મોતીજાત્રભાઈ કરશનદાસ
 ૧૧ શેઠ મણિભાઈ છગનજાલ

ખંભાત

- ૨૫ શેઠ મોહનલાલ ઇચ્છાચંદ
 ૧ રા. રા. સુનીલાલ શામળજીભાઈ
 ૧ રા. રા. શાન્તિલાલ મગનભાઈ
 ૧ સૈયદ આપુમીયાં સોમીલ
 ૫ અમીરદીનભાઈ અમનમીયાસાહેબ
 ૧ રા. રા. ફકર મોહનલાલ રણુછોડદાસ
 ૧ ગ શીવલાલ છોટાલાલ
 ૧ રા. મોહનલાલ રૂપચંદ
 ૧ રા. મોહનલાલ જગજીવનદાસ
 ૧ રા. જમનાદાસ લલ્લુભાઈ નરોત્તમદાસ
 ૧ ગાંધી છોટાલાલ અમૃતલાલ
 ૧ ભારતર નાથાલાલ હરિલાલ
 ૧ ભાવનગરવાળા છોટાલાલ પીતામરદાસ

- ૧ લાવસાર ચુનીલાલ ઊટાલાલ
- ૧ રા. રા. રસીકલાલ ચુનીલાલ
- ૧ ખત્રી ભગવાનદાસ અળાલાલ
- ૫ ઝવેરી હીંગલાલ વાડીલાલ મુળધ
- ૧ ભટ્ટ શાંતિલાલ ગણપતલાલ
- ૧ રા. ચીમનલાલ રતનચંદ
- ૧ ધાત્રી મહતલાલ પીતાબરદાસ

ધરમપુર

૧૦૦ ધરમપુર મહાનગ્નના પરમનંદ આગીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી સાહેબ

ભોગીલાલભાઈ જગજીવનદાસ મોદી

ઉપરના જે જે સદ્ગૃહસ્થોએ મારા પુસ્તકમાં પોતાના મુખ્ય-
રક નામ આપવામાં જે લાગણી બતાવી છે તેથી તેઓશ્રીનો
આભારી છું

લી.

ભોગીલાલ કવિ

પૂજ્ય પિતાશ્રી

આ લઘુ પુસ્તક પાટણકર કાવ્યમંજરી ભાગ
ત્રીજો આપશ્રીના શુભ આશીર્વાદથી જનતા
આગળ રજૂ કરે છું. અને આપશ્રીના હૃદયની
કાવ્ય પ્રસાદીનો મને જે જે લાભ કિંચિત મળ્યો
છે તે લાભ જનતા આગળ રજૂ કરી. મારી
ફરજ અદા કરું છું અને આપશ્રીના ચર્ચોમાં
મારે આ લઘુ પુસ્તક ધરું છું બાળક ઉપર
આપશ્રીનો સદા શુભાશિષ રહો, એ જ પ્રાર્થના.

લી. આપનો બાળક,
ભોગીલાલ

અનુક્રમણિકા.

પદ નંબર	નામ	પાનું	રચયિતા
		૧	કવી લોગીલાલ
૧	મંગળાચરણ	૨	"
૨	નમો નમો મંગળમય મહાવીર	૩	"
૩	જગતતણો સહકાર	૪	"
૪	મનુષ્ય	૫	"
૫	લક્ષ્મી સમસ્યાઓ	૬	"
૬	રૂપાળો નીરાંગી	૧૦	"
૭	જ્ઞાન સુધારક	૧૧	"
૮	શારદા પૂજન	૧૨	"
૯	પોતા તણુ પોતે હણે	૧૩	"
૧૦	કવિની આખ્યા	૧૩	મહેશ્વર
૧૧	દર્દ દુર્ઘટ	૧૪	"
૧૨	લીઓના દોંદા વિજયી	૧૫	"
૧૩	મોનાલીઝા	૧૬	"
૧૪	કવિઓની બેગરવાઈ	૧૭	"
૧૫	માનુષ	૧૮	"
૧૬	પ્રેમ	૧૮	"
૧૭	ધણના ધા	૨૦	"
૧૮	ટોપી	૨૦	"
૧૯	અહા આ વિશ્વની આકર	૨૧	"
૨૦	દીવાનો	૨૨	"
૨૧	અયિ પરમ ગર્વિણી	૨૨	"
૨૨	કદી મૂળી ઉચા		

નંબર.	નામ.	પાનું.	રચયિતા
૨૩	નિષાદ જરી નમ્ર થા.	૨૩	મળેલુ
૨૪	૭૫ પગલા.	૨૪	"
૨૫	ઉત્તર	૨૫	"
૨૬	ભક્ષે આન્યા ગિરદર હો !	૨૬	કવી ભે ગીલાલ
૨૭	ઉઘાડ રાખજો દ્વારો	૨૭	"
૨૮	દેશબન્ધુ બાબુ રાજેન્દ્રપ્રસાદનું- સ્વાગત	૨૭	"
૨૯	મડપ મુહૂર્ત	૨૮	લગ્ન ગીતાવલી સા પ્રાગુસુખ નાયક
૩૦	સ્વાગત ગીત	૨૯	"
૩૧	ત્યા મગળ વરતાએરે	૩૦	"
૩૨	જનની જોડ સખી નહી મળે	૩૧	"
૩૩	કોરી કળવણી	૩૨	"
૩૪	ધનધન ગુણીયલ ગાધીવીર	૩૩	"
૩૫	પતિવ્રત પ્રાણુથી ધ્યાઈ	૩૪	"
૩૬	ઓ બહેનો મારી	૩૫	"
૩૭	રાખી સયમની રીત	૩૬	"
૩૮	સભાળી માયવજો	૩૭	"
૩૯	ગૃહશાન્તિ વખતે	૩૮	"
૪૦	વરધોડા વખતે	૪૦	"
૪૧	સામૈયા વખતે	૪૧	"
૪૨	પૂજતી વખતે	૪૧	"
૪૩	લગ્નની તૈયારી	૪૨	"
૪૪	ચોરી વખતે	૪૪	"
૪૫	હસ્તમેળાપ	૪૫	"
૪૬	ફેરા ફરતી વખતે	૪૬	"

નંબર	નામ	પાનું	રચયિતા
૪૭	લગ્ન પછી	૪૬ રા. પ્રાણસુખ નાં	"
૪૮	પરણી ઉડ્યા પછી	૪૭	"
૪૯	પહેરામણી વખતે	૪૮	"
૫૦	ભાભી આવે છે	૪૯	"
૫૧	કન્યાને ઘેર લાવતાં	૫૦	"
૫૨	વદેમાતરમ	૫૧	"
૫૩	શારદા તુ સરસ્વતી	૫૨	કવી ભોગીલાલ
૫૪	ઠમઠમ વાગે ઢોલ	૫૩	"
૫૫	હવે કેમ કરું ?	૫૪	"
૫૬	રાત્રી પડીને	૫૫	"
૫૭	બેનાતટ દેશ	૫૬	"
૫૮	ધણીનું ધાર્યું દુનિયામાં	૫૭	"
૫૯	સમજી લોકો	૫૮	"
૬૦	સર્વ શ્રોતા	૫૯	"
૬૧	હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને	૬૦	"
૬૨	ચડ્યો મોત તણા ઝાળે	૬૧	"
૬૩	અરર ઓ પ્રભુ !	૬૨	"
૬૪	દોહરા	૬૩	"
૬૫	નોકા ભારી પાર ઉતારે	૬૪	"
૬૬	અરજી તુ સ્વીકાર	૬૫	"
૬૭	શાસનતણા ઓ	૬૬	"
૬૮	બદલાઈ ગયા વિચાર	૬૭	"
૬૯	દેવદુદ્ધભી	૬૮	"
૭૦	લાવણી	૬૯	"
૭૧	ગઝલ	૭૦	"
૭૨	એ પૂરી પંચાત	૭૧	"

નંબર	નામ	પાનું	રચયિતા
૭૩	મિત્રાચારી	૭૪	ભોગીલાલ કવી
૭૪	નસીબ તણી બચીહારી	૭૫	"
૭૫	હવે પધારો મેહુલા	૭૬	"
૭૬	લકડીકા ગુણ	૭૭	"
૭૭	વહેવાર જગતમાં	૭૮	"
૭૮	સુણ દરજીડા	૮૦	"
૭૯	તારૂ મદિર આલિશાન	૮૧	"
૮૦	આજે ભાષા ગદ્ય બદલાય	૮૩	"
૮૧	મસ્તી	૮૪	"
૮૨	હૃદય	૮૪	"
૮૩	સત્ય સયમ	૮૫	"
૮૪	પૂર્વજ તણા પર્વો	૮૬	"
૮૫	બની સૌ પ્રેમમા મસ્તાન	૮૭	"
૮૬	શ્યામ સુંદર રઘુવીર	૮૮	"
૮૭	જગત તણા દિવાના	૮૯	"
૮૮	ધનવાનો	૯૦	"
૮૯	ઉંઘાડી આખલડી કરજે	૯૧	"
૯૦	સાચીમાતા	૯૨	"
૯૧	આ અવનીમા	૯૨	"
૯૨	ભાગ્યદશા બદલાય	૯૪	"
૯૩	જવાનુ ધન દુનિયામાં	૯૪	"
૯૪	જગડુ દેતો દાન	૯૫	"
૯૫	દોહરો	૯૬	"
૯૬	ત્યાં ભોલે મુસલમાન	૯૭	"
૯૭	પથર આગળ	૯૮	"
૯૮	રિક્કિસિક્કિ ખૂબ થઈ	૯૯	"

ક્રમ	નામ	પાનું	રચયિતા
૧૦૦	ખાંધાવે કિલો	૧૦૦	ભોગીલાલ કવી
૧૦૧	અપાર ધનનો માલિક	૧૦૨	"
૧૦૨	ધન્યભાગ્ય	૧૦૩	"
૧૦૩	ખચાવો કોષ	૧૦૪	"
૧૦૪	જગકુતા નોકરો	૧૦૬	"
૧૦૫	લોકોની કરમી ગ્રીસો	૧૦૭	"
૧૦૬	ગભરાશો નહિ	૧૦૮	"
૧૦૭	લોકોનો આંતરિક અવાજ	૧૦૯	"
૧૦૮	ત્રણ ભાઈ-ત્રણ સતીઓ	૧૧૨	"
૧૦૯	દોહરા	૧૧૩	"
૧૧૦	જગકુ ઓ	૧૧૪	"
૧૧૧	જુઓ મહાભાગ્યવાન	૧૧૬	"
૧૧૨	છેવટ	૧૧૭	"
૧૧૩	દોહરા	૧૧૮	"
૧૧૪	પૂજ્ય પિતાશ્રીની પ્રસાદી	૧૧૯	રતનચંદ લલ્લુભાઈ
૧૧૫	હૃદયોદ્ધાર	૧૨૨	ભોગીલાલ કવી
૧૧૬	પરમપૂજ્ય તીર્થંકર માતૃશ્રી	૧૨૪	"
૧૧૭	સામુદ્રિક વિચારો	૧૨૬	"
૧૧૮	સ્ત્રીના લક્ષણ	૧૩૫	"
૧૧૯	સ્ત્રીના દરેક ભાગના લક્ષણ	૧૩૬	"
૧૨૦	સ્ત્રીની હસ્તરેખા	૧૪૧	"
૧૨૧	ગરબ	૧૪૩	"
૧૨૨	મારા પ્રભુજીનો	૧૪૩	"
૧૨૩	મુળ ધર્મ હોય જાણી	૧૪૫	"
	મનકું જેનું જેમા રમે	૧૪૬	"

નંબર	નામ	પાનું	રચયિતા
૧૨૪	શુ કરવું,	૧૪૭	ભોગીલાલ કવી
૧૨૫	પ્રેમના હીંડોલે	૧૪૮	"
૧૨૬	કોઇ સમજીતુ યદને	૧૪૯	"
૧૨૭	પાણી	૧૫૧	"
૧૨૮	માન વગરનું	૧૫૨	"
૧૨૯	કર્મ તણી	૧૫૩	"
૧૩૦	અનાથી મુની	૧૫૪	"
૧૩૧	નેતાઓને	૧૬૧	"
૧૩૨	દીધાયુ હો દીવાળી	૧૬૨	નમ તિલાલ મો. ઝવેરી
૧૩૩	જીવનના રંગ	૧૬૩	"
૧૩૪	અભિલાષા	૧૬૪	"
૧૩૫	દીવ્ય બંસી	૧૬૫	"
૧૩૬	કવીઓનું સાચું ધન	૧૬૬	રા. કવિ કાળીદાસ
૧૩૭	પ્રેમ હી મધુરા	૧૬૭	બાબુભાઈ આર.
૧૩૮	જે ધરમાં	૧૬૭	ભોગીલાલ કવી
૧૩૯	દુખ ન દીલ ધરીયે	૧૬૮	"
૧૪૦	ગરોદાજનો કૃષ્ણ પ્રત્યે ભાવ	૧૭૦	"
૧૪૧	ગમ્મતનો બળનો	૧૭૧	"
૧૪૨	રૂડી શોભે શરદની રાત	૧૭૩	"
૧૪૩	ફૂલની પાંખડી	૧૭૫	"
૧૪૪	બળવે બંસરી	૧૭૬	"
૧૪૫	કહો બોલું કે ન બોલું	૧૭૭	"
૧૪૬	સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો	૧૭૮	મણેલું
૧૪૭	પિતાની પ્રાણ આંખ	૧૭૯	"
૧૪૮	મધુરી મોરલી	૧૮૦	"
૧૪૯	રંગ હું તો બૂલી	૧૮૨	"

નંબર.	નામ.	પાનું.	રચયિતા.
૧૫૦	ધર્માધ્યક્ષના ધર્મગી	૧૮૩	રવીવારના દીપોત્સવી
૧૫૧	કળીરજનાં વચનામૃતો	૧૮૬	અંકમાંથી
૧૫૨	દીન હૃદયનો	૧૯૦	ભોગીલાલ કવી
૧૫૩	સરોવર તટપર	૧૯૦	"
૧૫૪	હરીગીત	૧૯૧	"

દાનવીર શેઠ હગનસાલભાઈ ભાણુજી શાહ.
જામનગર નીવાસી (કાઠીયાવાડ)

ગોપી

હગન

કાપિયાવાડ
દેવે શોભી
હાથમાં ચાંદો
પદા નેવો
મનવીઓ
શ્રી મયા
પાહોશ
મેનમાં
કર્તા
મન
મ

જેઓશ્રી લેખક પ્રત્યે હમેશાં વણાજ મીત્રભાવથી મારા કાર્યમાં સારામાં
સારી સહાયતા અને ઉદાર જતી યતાવતા આપ્યા છે આ પુસ્તકમાં તેઓશ્રીએ મને
અગાઉથી સાગમા સારી મદદ આપી આભારી કયો છે તેથી લેખક હમેશાં
તેઓશ્રીનો ડાખી છે

લી કવી લોગીલાલ

મેરીટ

ઓર્ડર ઓફ જામનગર નિવાસી

દાનવીર શેઠ

છગનલાલ ભાણુજીભાઈનું હુંક

જીવન ચરિત્ર

કાઠીયાવાડમાં આવેલા સોરઠ પ્રદેશમાં જામનગર એક અલખેલું શહેર શોભી રહ્યું છે. અને તે શહેરમાં વેપાર વીગેરે ધણીજ સારી લાલતમાં ચાલે છે. ભૂતકાળનો ઇતિહાસ જાહેર વંશનો ધણીજ મનન કરવો જોવો છે. અને જામનગરની રાજ્યગાદી ઉપર ધણીજ પ્રભાવશાળી ગજવીઓ પોતાની યશસ્વી કારકીર્દી શોભાવી આજે અમર નામના કરી ગયા છે. તે જામનગરમાં મહુમ રાજવી રણજીતસિંહનું એક બાહોશ અને ઉદાર સ્વભાવના હતા, અને જેઓશ્રીનું બ્રિટીશ ગવર્નમેન્ટમાં ધણીજ માન હતું. અને બધા દેશી રાજ્યોના રાજાઓ કરતાં તેઓશ્રીનું અગ્રસ્થાન અગ્રસ્થાને હતું. આવા પ્રભાવશાળી રાજવીના વખતમાં એક જામનગરની સાધારણ વ્યક્તિ પોતાના સ્વાશ્રય અને શુદ્ધિબળથી મહુમ રાજવી શ્રી રણજીતસિંહજી બહાદુરનું મન જીતી કૃપાપાત્ર બન્યા, અને તે કૃપાપાત્ર બનનાર એક જૈન (વ્યક્તિ છે) અને તેનું નામ શેઠ છગનલાલ ભાણુજીભાઈ તરીકે આજે જામનગર તેમજ સારા કાઠીયાવાડમાં મશહુર છે. આ વ્યક્તિમાં એવા અનેક સદ્ગુણો છે, કે-તે સદ્ગુણો બહાર લાવવા મારો લગભગ પાંચ વર્ષથી વિચાર ચાલતો હતો, પરંતુ જે વ્યક્તિ પોતે જ નિરાભિમાની હોવાથી પોતે પોતાનો જીવનવૃત્તાત તેમજ પોતે કરેલી ઉદારતા, તેમજ ધાર્મિક, તેમજ વહેવારિક, તેમજ સમાજના લાભમાં અનેક કાર્યો પોતે તન, મન, અને પુષ્કળ ધનનો ઉપયોગ કરી પોતે પોતાની માતૃભૂમિની

સંપૂર્ણ સે । બગીચી છે. અને હાલ પણ બગીચી રહ્યા છે. આવા
 પુરુષોની કારકીર્દી જગતના આગળ, જાહેર આવે અને જગતના
 ધનવાનો તેઓશ્રીનો ધડો લઈ શીમે તેજ અલિનાયાએ શેઠ જગન-
 લાલ ભાણુભાઈનું જીવન ચરીત્ર બહાર પાડવા મારી ફરજ સમજી છું.
 મહુમ રાજવી દેવગત થયા પછી જમનગ ની પ્રજના અહોભાગ્યથી
 મહુમ રાજવીને પણ ભુલાવે તેવા રાજવી જમનગની પ્રજને સુનાયે
 પ્રાપ્ત થયા છે, અને તેઓશ્રીનું નામ નેકનામના જી સી આર્ષ, લેફ્ટનન્ટ
 કર્નલ શ્રી ગિવિજય સાહેબ બહાદુર, રાજવીગજ સિંહાસન પર
 વિરાજમાન થયા, પછી પ્રજને અત્યંત લાલ થયો છે. અને પ્રજને
 પોતે પોતાની બેટાબેટી તરીકે પાળે છે. અને પ્રજની અગવડતા સંતોષ-
 પૂર્વક રીતે પૂરી પાડી પ્રજનો આશીર્વાદ લે છે. પ્રભુ આવા રાજવીને
 હંમેશાં દીર્ઘાયુષ્ય બક્ષો આ રાજબહાદુરશ્રીને પણ આપના
 માનીતા જમનગર નિવાસી શેઠ જગનલાલ ભાણુભાઈ માટે તેઓશ્રીના
 હૃદયમાં ઘણું જ ઉંડું માન છે, અને ઘણું જ અનહદ લાવ રાખી રહ્યા છે,
 તેથી શેઠ જગનલાલ ભાણુભાઈ પોતે પોતાની સાધારણ સ્થિતિમાંથી
 ક્ષવી રીતે સારી સ્થિતિમાં આવ્યા તે ઇતિહાસ ઘણું જ જાણવા જેવો
 હોવાથી તેઓશ્રીના જીવનચરિત્રનો પ્રારંભ કરું છું.

આજ કાલ જગતમાં ચડતી અને પડતીના આદોલનો પરંપરાથી
 ચાલતા આવ્યા છે, તેમાં કંઈ નવાઈ જેવું નથી. મનુષ્ય માત્ર કાર્યને
 આધીન છે. સોરઠ જેવા પ્રદેશમાં જમનગર જેવા અપ્રતીમ શહેરની
 અંદર એક ભાણુભાઈ નામના ગૃહસ્થ ઘણા જ સાધારણ
 સ્થિતિમાં રહેતા હતા અને તેઓ પોતાની શક્તિ અનુસાર વેપાર કરી
 પોતે પોતાનો નીલાવ કરતા હતા. અને ધર્મ ઉપર ઘણી જ અચળ
 શ્રદ્ધા ધરાવતા હતા. અને તેઓશ્રીને પતિપ્રગયણ ગૃહસ્થાશ્રમને
 શોભાવે તેવા કંકુબાઈ નામના ગૃહલક્ષ્મી હતા અને પોતે ઘણી કર-
 કસરથી અને સંતોષથી પોતાનો ગૃહસ્થાશ્રમ ઘણી જ ઉજાવળ

કોર્તિયી ચત્રાવતા. અને જગતમા જીવનનો અમુત્ય રસ ચાખતા પણ
 જ્યારે મનુષ્યની પરીસ્થિતી સુધારવાની હોય અગર કર્મની કૃતી
 જ્યારે અમલમા આવવાની હોય ત્યારે કંઈ પણ અમુત્ય વસ્તુ
 પામ ધાય છે, તેવીજ રીતે સંવત ૧૯૫૦ ની સાલમા પોતાની
 ધાર્મિક વૃત્તી તેમજ પતિ પ્રત્યે સદ્ભાવ વીગેરે અનેક ગુણોથી
 પુણ્યનો થોડ જમા કરેલો તે પુણ્યને અનુસરી જે એક મહાભાગ્યવાન
 પુત્રનો જન્મ થયો, અને તે પુત્ર હાલના શેક જગનલાલ ભાણુજીભાઈ
 માતાનો હરખનો પાર હોયજ નહી, તેના આનંદનીસીમા એટલી વધી
 હતી કે મારાથી તેનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી. જેમ જેમ પુત્રની
 ઉંમર દીન પ્રતિદીન વધતી ગઈ તેમ તેમ શેક ભાણુજીભાઈની સ્થિતિ-
 મા પણ ફેરફાર પડતો ગયો. અને પ્રભુ ત્રાજવે આવ્યો જ્યારે
 પાંચ વરસની ઉંમર હતી ભણવા સારૂ જેમાડવામાં આવ્યા. પણ
 ભણવામાં પોતે જોઈએ તેવા આગળ વધી શક્યા નહી, પણ
 ભાગ્યમાં તો ધણુજ આગળ વધ્યા. અને ધણુજ નાની ઉંમરમાં
 તંબોળીનો વેપાર કરવા માડ્યો, કહેવતમાં કહે છે કર્મ આગળ
 પાડદુ તેવી રીતે તેઓશ્રી એક સાધારણ વેપારથી દીવસે દીવસે
 ધણુજ આગળ વધ્યા, અને મહુમ રાજવી રણજીતસીંહજીના પ્રેમ
 પાત્ર બન્યા અને આખા રાજ્યમા તેઓશ્રી પ્રત્યે વેપારમાં ધણુજ
 માન વધ્યુ તેઓશ્રીનાં ધર્મપત્ની પણ ધણુજ શુશીલ તેમજ વીવેકી
 હતા અને તેઓશ્રી એક દીકરો મનસુખલાલ કરીને હતા, પણ
 કર્મની દશા બળવાન છે તે દીકરો લગભગ બાર-તેર વરસની ઉંમરે
 સ્વર્ગવાસ પામ્યો. (પ્રભુ તે આત્માને શાન્તિ અર્પો), પુત્રના અવસા-
 નથી શેક જગનલાલ ભાણુજીને ધણુજ આઘાત લાગ્યો. અને પોતે
 એક વીચીત્ર સ્થિતિમાં આવી ગયા. પણ ક્રમે ક્રમે તે શેક સુલાવવા
 માંડ્યો. તે પછી તેઓશ્રીની વૃત્તી ધાર્મિક તેમજ પરોપકારી કાર્યમાં
 પ્રેરી તેથી-તેઓ ધણુ દુખી તેમજ અપગ, નિરાધાર આત્માએને

શુભ મદ્દે આપી પોષવા માંડ્યા પોતાના માતૃશ્રીને ધર્મધ્યાન કરવા-
 'કગવવામાં પોતે ઘણોજ રસ ભર્યો ભાગ લેતા અને હુમરો રૂપીયા
 ખર્ચી માતૃશ્રીના આત્માને આનંદ આપતા હતા તેઓશ્રીના પિતા
 પણ કાળના ચક્કરમાં ઝડપાયા અને તે પણ આ દુનિયાનો ત્યાગ
 કરી સ્વર્ગે સીધાવ્યા. પિતાના ઉપકારનો બદલો સુપુત્રની ફરજ પ્રમાણે
 પોતે વાપર્યો અને એક સારા ગૃહસ્થ તરીકે પોતે પોતાની યશ કિર્તી
 જમાવી. આ પ્રમાણે ઘણોજ અન્ય કામના દુઃખી આત્માઓનો પણ
 પોતે ઘણોજ આર્શિર્વાદ લીધો અને લે છે.

આ પછી ધુવંવનો જૈન દેરાસરમાં શ્રી જીનેશ્વર ભગવાનની
 એ પ્રતિમાઓ પધરાવી અને તે નિમીત્તે પણ યથાશક્તી પ્રમાણે
 ખર્ચ કરી પુણ્ય હાંસલ કર્યું.

પાલીતાણામાં માતૃશ્રીએ ઉપધાન કર્યો હતા તે વખતે પણ
 સારો ખર્ચ કરી માતૃશ્રીના આત્માને આનંદ આપ્યો હતો.

આવી આવી અનેક બાબત તેઓશ્રીના શુભ હસ્તે યદ્ય ઉદ્યમ પ્રત્યે
 આગળ વધવાની અભિલાષા ઘણીજ હતી. તેવીજ અભિલાષા નેક નામદાર
 જી. સી. આઈ. લેફ્ટનન મહારાજશ્રી દિગ્વીજયસીહજી સાહેબને
 પણ હતી અને એ અભિલાષાને આધીન થઈ હંમણાં થોડાજ વખતમાં
 દીવાસળીનું કારખાનું જામનગરમાં શ્રી મહારાજ સાહેબ શ્રીના શુભ
 હસ્તે ખુલ્લું મુક્યું આવી ઉદ્યોગીક પ્રવૃત્તિમાં પણ પોતે અનેક
 જાતનો રસ લઈ રહ્યા છે. વળી સાહિત્ય તેમજ પરીપકરી કાર્યમાં
 પણ ઉદારતામાં ક્યાસ ગણતા નથી, આ બધી વસ્તુનો આધાર
 કેવળ ગૃહ લક્ષ્મી ઉપર હોય છે અને પુર્વના પુણ્ય યોગે ગૃહ
 લક્ષ્મી રજવતી એન પણ પોતાના પતિના શુભ કામમાં ઉત્સાહ
 ભર્યો ભાગ લઈ પોતાનું કર્તવ્ય બજાવી રહ્યા છે. આવા આત્માઓને
 મોક્ષમાત્રા સદા દીવાયુષી રાખો અને આરોગ્યતા બક્ષો આ બધી
 કામગીરીના અગે ગાન્ય તેમજ ગવર્મેન્ટ-લેન્ડથી ઓડર ઓફ

મેરીટનો ઇલકાવ નવાજેશ કરવામાં આવ્યો. પ્રભુ આવા ભાગ્યવાનની સાહુખી સગ કાયમ રાખે તેવી અંતીમ ભાવના.

- લી. આપનો
ધરમપુર સ્ટેટ
રાજકવિ

ભોગીલાલ રતનચંદના
જયજીનેદ્ર

તા. ક. જામનગરના લાલના મહારાજ શ્રીના પિતા શ્રી. જ્વાનસીંહજી સાહેબનો મેલાપ પણ મને થયેલો તે પણ શ્રેષ્ઠ જગનલાલ ભાણુજીસાહેબે આભારી છે.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦ ઇનામ

ગમે તેવો જીનો અગર નવો હિસ્ટીરીઆ હોય તો અમે
કહીએ એ પ્રમાણે દવા વાપરનારને જો ન મટે તો
ઉપરતું ઇનામ આપવામાં આવશે.

હિસ્ટીરીઆ વિનાશક ચુર્ણ

રૂ. ૧-૮-૦

ડબી, નં. ૧

શક્તિનો અખુટ ખજાનો

ચિતરંજન ગુટીકા

ખાટલી ૧ની કિંમત, ૮-૦-૦

ગમે તેવા તાવ માટે અકસીર

ખા. ૦-૧૨-૦

હેલ્થકેયર,

ખીજ અનેક દવાઓ અમારી ફાર્મસીમાં અને છે.
એક વખત મંગાવી ખાત્રી કરો.

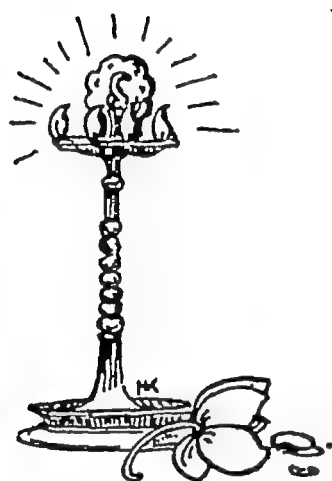
ધી

ઠંડાણું
રતનપોળ
મહાવીર
સ્વામીના
દહેરાસર સામે
અમદાવાદ.

પાટણકર ફાર્મસી

ખા.
બી. આર પાટણકર

તા. ક. બહાર ગામ માટે એજન્ટો જોઈએ છે.

મંગળાચરણ

*

પદ ૧ છં.

(રાગ લેરવીની આલ)

પ્રેમે નમું શારદા (૨)

બુદ્ધિ વધારો, નીતિ સુધારો મોરી;

લવન નૈયા પાર ઉતારો મોરી,

ટાળી દેળે આપદા, પ્રેમે નમું શારદા. ૧

જ્ઞાની જનોએ તુજને સેવી;

કવિવર્યોની આંતરિક દેવી,

દેતી નિત્યે સંપદા, પ્રેમે નમું શારદા. ૨

પ્રેમ અનોપમ શારદ તહારો;

મુજ લવનમાં તુજ સહારો,

સંહાય તું દેતી સદા, પ્રેમે નમું શારદા. ૩

તુજ કૃપાએ આનંદ લઉ છું;

ગ્રામે ગ્રામ યશ પામું છું.

કર જોડી ઇચ્છે (લોગી) સહાય થજે સર્વદા:

પ્રેમે નમું શારદા ૪

પદ રજું.

*

નમો નમો મંગળમય મહાવીર

(રાગ આશાની લય)

નમો નમો મંગળમય મહાવીર (૨)

શાસનનાયક ધીર, નમો નમો. એ ટેક

ગૌતમ ગણધર, સ્થૂલિભદ્રાદિ;

મુનિ મંડળ મહા ગંભીર. નમો નમો ૧

ચંડ કોશી જ્યારે ચણું ડસીયો.

તો યે ન ક્રોધ અંતર વસીયો;

રાખી પ્રભૂએ કેવી ધીર. નમો નમો ૨

કાનમાં ખીલા જ્યારે ઠોકાણા,

અમેક પરિષદો સુખ કરી માણ્યા;

તો યે રાખ્યું મન સ્થિર. નમો નમો ૩

શ્રીર ખોકર દાનવીર
શ્રીયૂત શેઠ અમૃતલાલ કાલીદાસ શાહ..

જ્યોત્ષી ભાગ કાર્યમાં પોતે મદદ આપી મને આભારી છું તેથી
તેઓશ્રીનો હું મનનો કળી છું

લી. સ્વી ભોગીલાલ

અંદનળાળા શ્રાવિકા સામી,
અડદ ણાકુળા પ્રભૂ પ્રતિ લાભી,
જેની તૂટી ગઈ જંજીર નમો નમો ૪

નર હત્યારો અર્જુન માળી,
જેના કર્મો દીધા પ્રભળી,
ઉતાર્યો ભવ જળ તીર. નમો નમો ૫

અંગુઠે અમૃત લખિધ ખિરાજે,
ત્રણ ભૂવન જેની ઘોષણા ગાજે;
વાણી મીઠી દૂધ ખીર. નમો નમો ૬

શાસન દેવી સહાય જ કરજો,
શારદા દેવી અંતર વસજો,
(ભોગી) નમાવત શીર. નમો નમો ૭

પદ ૩ જી.

*

જગતતણો સહકાર

(લાવણી)

જગત્તણા સહકારને માટે, સૌ સમજો વહેવાર (૨) હાંહાં
જીવનમાં એ અણમૂલ વસ્તુ, કરો અતિ વિચાર;
એ વિચારે વિચરો જગમાં, સહાય સદા કીરતાર. હાંહાં-૧

અનેક કળે આવે કર્મે, સુખ દુઃખ છે સંગાય;
 સમય તણું સમજી લે સાધન, તો બાજી તારે હાથ. હાંહાં-૨
 આ અવનીમાં શ્રેષ્ઠ છે વસ્તુ, નીતિ, સત્યને ધાર;
 કહે ભોગીલાલ એ વહેવારથી, બેઠો જગમાં પાર. હાંહાં-૩

પદ ૪થું

*

મનુષ્ય

(દોહરા)

મમ્મા તણું જ્યાં મન તો, મજબૂત જેનું છે નહિ;
 માયા મહિં શુભતાન છે, કિંમત તેની છે નહિ ૧
 જે માનમાં મરડાઈ મરે, તેને મનુષ્ય નહિ માનવો;
 કહે કવિ ભોગી બરે, હેવાન સમ પિછાનવો. ૨
 નન્ના તણી નીતિ નથી, જ્યાં ન્યાયનું નહિ નામ છે,
 એવા મનુષ્યો છો ભલે, પણ મનુષ્ય નહિ હેવાન છે. ૩
 સસ્સા તણી શાંતિ નથી, સંતોષનું નહીં નામ છે.
 શ્રદ્ધા નથી જ્યાં ધર્મની, એ મનુષ્ય નહીં હેવાન છે. ૪

પદ પમું

*

લગ્નની સમસ્યાઓ

(ઢાંકરા)

૧

જમાઈને તિલક કરતી વખતે—

આવે જમાઈ જ્યાં આંગણે, કુમ કુમ તિલક સાસુ કરે
લાલ કપાળ સદા તપો એ ભાવના સદા હૈયે ભરે. ૧

૨

ચોખા વધાવતી વખતે—

ચોખા વધાતું પ્રેમથી તેમ ઇજ્જત તાહરી વાધળે
એ ઇજ્જતથી મુજ જમાઈ-મુજ ખેટીને સંભાળળે ૨

૩

નાક ખીંચતી વખતે—

નાક ખીંચુ છું જમાઈ સમસ્યા જરી સમળે સહી
કાયા ભલે તમ જાય તો-આ નાકને ખોશો નહી ૩

૪

માટીના કોડીઆં ચગદતી વખતે— ૧

માટીતણું ખે કોડીઆં ચગદી જમાઈ જાય છે.
ત્યાં કની કોઈ જ્ઞાનીની કંઈ ભાવના સમજાય છે ૪

શાથી ?

માટી તણે આ માનવી માટીને લેવા જાય છે.
માટી તણી માટીની માયા માટીમાં મળી જાય છે ૫

૫

સાસુ પોષવા આવતી વખતે—

આવે સાસુ, જ્યાં પોષવા સમસ્યા જ કેવી ઉચરે
મુજ બેટી માટે શુ છે ધંધો તે જમાઈને સુચવે ૬
ઘેર રેંટીઆ છે કેટલા તેમ ત્રાકને બતલાવતી
ઘેર ફૂંઝણું છે કેટલાં તે તો જમાઈને પૂછતી ૭
ઘેર ખેતીવાડી કેટલી હજી ધુસરુ બતલાવતી
ખાંડણી અને ઘંટી તણા પણ ખીલડા સમજાવતી ૮
મૂજ દીકરીને સુખ સારુ ધંધો જમાઈને પૂછતી
મુંગો મુંગો એ સાંભળે સાસુ હૃદયમાં દુઃખી થતી ૯
ઘંટી ગઈ ખાંડણી ગઈ ને ફૂંઝણું આલ્યા ગયા
ખેતીવાડીનાં સાધનો પણ આજ સિથિલ થઈ ગયાં ૧૦
રેંટીયા સળગી ગયા હુન્નર સહુ નિસ્તેજ થયા
જેથી અત્યારે દેશમાં બેકાર બહુ વધતા ગયા ૧૧

૬

કન્યા તાંબુલ થુંકતી વખતે—

કન્યા પછી ત્યા પ્રેમથી પડદો જ આડો બાંધતી
લવિષ્યના ભરથારને સમસ્યાજ પ્રેમદા પૂછતી ૧૨

પતિતણા દેદાર નેતી વિદ્રતા નિહાળતી
 સંસારમાં સારસાધવા તાબુલ તે પર થુકતી ૧૩
 કેમ તાંબુલ થુકતી, પતિ જરી સમજે નહીં
 સાચા હૃદયના સત્ય પ્રેમ અનુભવ વિના જાણે નહીં ૧૪
 ત્યારે સતી દિલગીર થતી મનમા ઘણી કચવાય છે
 કેમ સંસાર ચાલશે પણ લોક લાજથી લજવાય છે ૧૫

(તાંબુલનો ખુલાસો)

તાંબૂલ કેરો રંગ તો, ઘોળી ધૂવે જશે નહિ,
 મારી તમારી પ્રીતડી, મરતા સુધી છૂટે નહિ. ૧૬
 એવો પવિત્ર પ્રેમ પીયુ, હૃદયમાહી ધારજે;
 પઠદો છોડી કહે પ્રેમદા, સંસારમા સાર સાધજો. ૧૭

૭

માંહરામાં બેસતી વખતે :

કન્યા કુવારી ત્યાં કણે, લૂણુને ઉતારતી;
 આધિ બ્યાધિ સૌ દૂર થાજે, એ ભાવના દિલ ભાવતી. ૧૮
 કાચા સુતરના તારથી, પ્રેમ ગોળી સાધતાં,
 સાક્ષી રૂપે જૂઓ જરી, ગણેશને સ્થાપતા. ૧૯
 યુગલ પ્રેમીઓ તહીં, નીજ પ્રેમને શોભાવતા,
 એક એકના હૃદય મહીં, ચમકારને ચમકાવતા. ૨૦
 સંસારની અટવી મહીં, નીજ સફરને સાધવા,
 આદર્શ જીવનનો મહીં, પ્રેમ જ્યોતને જગાવવા. ૨૧

ચોરીમાં બેસતી વખતે:

પ્રેમીયુગલ બે પ્રેમથી, ચોરી મહીં વિરાજતા;
માન માયા લોભ ક્રોધની, ચોરી હૃદયથી ત્યાગતા ૨૨
દાન શિયળ તપ ભાવના, ચોરીને સંભાળજો,
સંસારની સફર મહીં, એ ભાવના દિલ ભાવજો. ૨૩

(૯)

મંગળદેરા:

ચાર મંગળના દેરા, પ્રેમથી કરતા સહી,
ચાર મંગળ સાધવા કટિબદ્ધ બનજો સહી. ૨૪
અંદ્ર સૂર્યની સાક્ષી હો, હસ્તમેળાપ થાય છે,
બન્ને જણાની જવાબદારી. ત્યાંકની બાંધાય છે. ૨૫
દેવ પણ આશિષ અર્પે, વરવધૂને પ્રેમથી;
સજ્જન સૌ એ, ઇચ્છતા, સેવા સમર્પો રનેહથી. ૨૬

(૧૦)

કંસાર પીરસતી વખતે:

સાસુ જૂઓ જ્યાં પ્રેમથી, કંસાર પીરસવા આવતી,
કંસારમાં જે સાર છે, તે તત્ત્વને એ માગતી. ૨૭
કંસાર સમ કાયા થજો, નિર્માલ્ય તો બનશે નહિ,
ધી ની અમૃતધાર છે, એ અમૃતને ભૂલશે નહિ. ૨૮
સાકર તણી મીઠાસ છે, જીવન સદા મીઠું કરો;
પ્રેમે જમો પ્રેમે જમાડી, જીવન સદા સુખી કરો. ૨૯

કંસારના એ સારમાં, સંસારને મજબૂત કરો,
સાચા હૃદયની લાવના, અંતરે એ ઉતરો. ૩૦
(૧૧) -

એકી-બેકી:

એકી અને બેકી તણા, જ્યાં દાવ તો ખેલાય છે;
સંસારની શેત્રંજ જૂઓ, કેવી રીતે સમજાય છે. ૩૧
એકી આવે જે વ્યક્તિને, એકાંતને ભૂલશે નહિ;
એક કેરી ટેકમાં, મેખ કદી કરશે નહિ. ૩૨
એકાંત પ્રભૂના પ્રેમમાં, દિલ જૂદા કરશે નહિ;
બેકી તણા પૂણ્ય-પાપમાં, શુભ કાર્યને ચૂકશે નહિ ૩૩
લગ્નો તણી શમાશ્યા, શ્રોતા સહુ વિચારને,
અલ્પ મતિ ભોગી તણી, સંસાર સુખમય સાધને. ૩૪

પદ ૬ ઠું.

*

રૂપાળો નિરોગી

રૂપાળો નીરોગી.	અને અંગે ઘોળો	
વળી પાટવી રાજ્યનો	ભૂપ જો દયો	૧
નથી ખુદો ને સાન	ચોખ્ખો ગધેડો	
કહો ઉતરે કેમ ?	સંસાર ખેડો	૨
મળે વૃદ્ધ સ્વામી	ગણાએ કળેડું,	
મળે છેક નાં નો	ખીનુ કળેડું.	૩

ચોરીમાં બેસતી વખતે: ✓

પ્રેમીયુગલ બે પ્રેમથી, ચોરી મહીં વિરાજતા;
માન માયા લોભ કોધની, ચોરી હૃદયથી ત્યાગતા. ૨૨
દાન શિયળ તપ ભાવના, ચોરીને સંભાળને,
સંસારની સફર મહીં, એ ભાવના દિલ ભાવળે. ૨૩

(૯)

મંગળદેરા: ✓

ચાર મંગળના દેરા, પ્રેમથી ફરતા સહી;
ચાર મંગળ સાધવા કટિબદ્ધ બનળે સહી. ૨૪
ચંદ્ર સૂર્યની સાક્ષી હો, હસ્તમેળાપ થાય છે,
બન્ને જણાની જવાબદારી. ત્યાંકની બંધાય છે. ૨૫
દેવ પણ આશિષ અર્પે, વરવધૂને પ્રેમથી;
સજ્જન સૌ એ, ઇચ્છતા, સેવા સમર્પો રનેહથી. ૨૬

(૧૦)

કંસાર પીરસતી વખતે: ✓

સાસુ જૂઓ જ્યા પ્રેમથી, કંસાર પીરસવા આવતી;
કંસારમાં જે સાર છે, તે તત્ત્વને એ માગતી. ૨૭
કંસાર સમ કાયા થળે, નિર્માલ્ય તો બનશે નહિ;
ધી ની અમૃતધાર છે, એ અમૃતને ભૂલશે નહિ. ૨૮
સાકર તણી મીઠાસ છે, જીવન સદા મીઠું કરો;
પ્રેમે જમો પ્રેમે જમાડી, જીવન સદા સુખી કરો. ૨૯

કંસારના એ સારમાં, સંસારને મજબૂત કરો;
સાચા હૃદયની ભાવના, અંતરે એ ઉતરો. ૩૦

(૧૧)

એકી-એકી:

એકી અને એકી તણા, જ્યાં દાવ તો ખેલાય છે;
સંસારની શેત્રંજ જૂઓ, કેવી રીતે સમજાય છે. ૩૧
એકી આવે જે વ્યક્તિને, એકાંતને ભૂલશે નહિ;
એક કેરી ટેકમાં, મેખ કદી કરશે નહિ. ૩૨
એકાંત પ્રભૂના પ્રેમમાં, દિલ જૂદા કરશે નહિ;
એકી તણા પૂણ્ય-પાપમાં, શુભ કાર્યને ચૂકશે નહિ ૩૩
લગ્નો તણી શમાશ્યા, શ્રોતા સહુ વિચારને;
અદ્ય મતિ ભોગી તણી, સંસાર સુખમય સાધને. ૩૪

પદ ૬ ઠું.

#

રૂપાળો નિરોગી

રૂપાળો નીરોગી.	અને અંગે ધોળો	
વળી પાટવી રાજ્યનો	ભૂપ એ દયો	૧
નથી બુદ્ધો ને સાન	ચોખ્ખો ગધેડો	
કહો ઉતરે કેમ ?	સંસાર બેડો.	૨
મળે વૃદ્ધ સ્વામી	ગણાએ કળેડું,	
મળે છેક નાનો	બીભુ કળેડું.	૩

સ્વભાવે જુદા એ નથી દુઃખ થોડું.
મળ્યો બુદ્ધિનો હીણ મોટું કળે કું. ૪

પદ ૭ મું.

#

જ્ઞાન સુધારસ

જ્ઞાન સુધારસ પી લે (૨)
અજ્ઞાન હઠાવી તુ લે-
કંઈ સત્ય વસ્તુને સાધી લે,
સંસાર અટવીને તું તરી લે- (૧)
જન્મ ધરીને તારી ફરજે
સૌ અદા તુ કરી લે-
માન, અહંપદ, તૃષ્ણાને તું
સ દા ય ત્યાગી લે- સંસાર. ૨
સેવા સમર્પી લે જીવનમાં
અમૃત ઝીલી લે-
સ્વાર્થ વગરની સેવા કરજે
પ્રભુ પ્રેમને ઓળખી લે- સંસાર. ૩
અન્ય અનુભવ સાધી દિલથી
દિલ મી લાવી લે-
આ જીવનો નથી ભરુસો-
કંઈ સુકૃત્ય તું કરી લે- સંસાર. ૪

ધૈર્ય તણી શુભ લાવના સાધી
સત્ય વસ્તુ શોધી લે-

કહે ભોગીલાલઆ જીવનમા
લ કિત ને તું ભેડી લે- સંસાર. ૫

પદ ૮ મું.

✽

શારદા પૂજન.

૧

શારદા પૂજન કેમ કરીયે, ઓ વેપારી ભાઈ, શારદા
પૂજન કેમ કરીયે.

શુદ્ધ હૃદયથી જો કરીયે તો, જરુર વેપારે વધીએ. ઓ. ૧
'શ્રી સવા' પહેલાં લખીને, લક્ષ્મી સવાઈ અમે ચાહીએ,
એ લક્ષ્મીને લેવા માટે 'શ્રી ગણેશાય નમઃ' લખીએ. ૨
શારદા દેવીને, પ્રેમે, નમન જ કરતા, દુરપયોગ નહીં કરીએ,
પચ મી ડા એ પચ પરમેષ્ટી, નામ પ્રભુતુ અમે લખીએ ઓ. ૩
ત્રણ મી ડાની શમશ્યા સમજતા, કુડ, કપટ, અનીતી નહીં કરીએ.
આટલી બાધણી બાધીને અમે, સવત પ્રેમે લખીએ ઓ. ૪
ધના શાલીલદ્રની રીઢી મળજો, લાખી લેખણે અમે લખીએ.
કેમસિદ્ધિ મળી, ધના શાલીલદ્રને, તેનો વિચાર નહીં કરીએ ઓ. ૫
કેવના શેઠજીની શોભા વધજો એવી શોભા સદા ચાહીએ,
કેમ શોભા મળી શેઠ કેવ તાને મનન કદી નહીં કરીએ. ઓ. ૬

અલયકુમાર મંત્રીશ્વરની. બુદ્ધિ સદા દેવા ધાઈએ.
 કેમ બુદ્ધિ મળી અલયકુમારને એવી નીતી નહીં ધારીએ. ઓ. ૭
 રત્નાગર સાગરની લહેર જ હોળે. વગર મંથને દેવા દોડીએ,
 દેશ છોડી પરદેશ ન જઈએ, કયાથી રત્નાગર લઈએ? ઓ. ૮
 બાહુબળજીતું બળ જ વધળે, વગર બ્રહ્મચર્યે દેવા ચહાઈએ
 કેમ બળ મળ્યું બાહુબળજીને, તેવો સંયમ ન ધરીએ. ઓ. ૯
 મહાલક્ષ્મી માતૃશ્રીનું તેજ જ વધળે, કુડકપટથી લખીએ;
 આવા વિચારે બોલો વેપારી, કયાંથી મહાલક્ષ્મી વરીએ ઓ. ૧૦
 છેવટ ઉદાર વૃત્તિ ધારી. ગણેશને દવા દઈએ;
 પણ અમે મતલબી એવા જગમાં, એક લાખસવા અમને ભેઈએ. ૧૧
 આવા પૂજનથી કહે વેપારી, કયાંથી આગળ વધીએ;
 કહે ભોગીલાલ નીતી વિના સવત શાને દોરીએ ઓ. ૧૨

પદ ૯ મું

*

પોતા તણું પોતે હણે

ગઝલ

ફનિયા મહીં છે ના છૂરી, જે કાયને કાપી શકે,
 જુઓ કણી હીરા તણી, પોતા તણું પોતે હણે ૧
 નહિ અન્ય ધાતુ કાષ્ટ કે, પાપાણુ કાપે લોહને;
 જુઓ છીણી લોખંડની, પોતા તણું પોતે હણે. ૨
 ગર્મી તણું જે દદ્દ તે, ઉપચાર શીતલથી વધે,
 ઉદ્દેગ ઉપચારે જુઓ, પોતા તણું પોતે હણે. ૩

ચીરી જનેતા પેટ વીંછુ, બાળ દેતા જન્મ ને;
પાળ્યા તણે બદલો દીએ, પોતા તણું પોતે હણે. ૪

પદ ૧૦ મું

*

કવિની વ્યખ્યા

દોહરા

ક્રિયા અને કર્મ થકી, ચૂકે કદી ને માનવી;
વિવેક અને વિદ્યા થકી, સમજાવે એ સાચો કવિ.

પદ ૧૧ મું

*

દર્દ દુર્ધટ.

(અનુષ્ટુપ છંદ)

અરે રે આ બિચારીને જુઓ કેં થાય છે
નાકનું ટેરવું કેવું વળાકા શત ખાય છે ૧
ઉઠે છે અહીંથી ત્યાં ને ત્યાંથી એ આવતી અહીં
મારા દીવાનખાનામાં દીવાની દર્દથી બની ૨
એસતા શુદ્ધાને ત્યાં તીવ્ર આઘાત પામતી
સ્વચ્છ આ શ્વેત શૈયામાં કારમા કંપ વામતી ૩

છખીની પરીને ગલે ચડતાં ઉડી જાય છે
 મારા સુશ્રીક આખડે લીલા કુશ્રીક થાય છે ૪
 છાતી છે હાંફતી બે દમ પાંખો પૂર્ણ વીંઝાય છે
 લયે આંખોના ડોળા કીકી ટગુ ટગુ થાય છે ૫
 જીવડો દેહ છોડીને ધસવા બહાર ધાય છે
 વિશ્વના વૈદ લોકોને દર્દે એનું કળાય છે ૬
 દવા છે દર્દની રહેલી દર્દે દુર્ધટ જાણું
 પહોંચાડો આવી એ જ્યાથી માખી એ જાજરુ તણી ૭

પદ ૧૨ મું

*

લીઓનાદોદા વિજયી

અહો અજબ સુદરી નયન તારકા તેજથી
 મનુષ્ય મન આંજતી દીસત રાજરાજેશ્વરી ૧
 સમાન વદન પ્રભાવ સુવિશાળ ભાલેકથી
 શકાય નહીં એવી રેખ અવલેહના કેં કરી ૨
 રહી જગત ક્ષુદ્રતાની કર બેલડી શી નરી
 સુહે લલીત રૂપમાં ઉર જરા જરા ઉછળી ૩
 ઉછળી રહું વિશ્વતું હૃદય રક ધને છાવરી
 રમંત અલકા વલીં મુખ કને યથા વાદલી ૪
 શશી નીકટ શી બીડાઈ, અધરો, કુંજા આવરે,
 કળાય નહિ એક ગૂઢ સ્મિત, સર્વ આશું જશે. ૫

નહિ શું સ્મૃતિએ રટે સમયને. પરે કાં નહિ;
 કટી કુશળ વિજયી એ, તરત પીંછી લીધી કરે. ૬
 અને અજળ સૂરથી તરલ, કાંતિ આણી વસે;
 કહી અમર રંગ રેખમય, મોહિનીની મહિં. ૭

પદ ૧૩ મું

*

મોના લીલા

હતી ન રૂપમાં તું ઊર્વશી, તિલોત્તમા એ નહિ;
 પરંતુ હતી અદ્વિતીય નહિ મોહિનીથી ભરી; ૧
 પ્રભાવમય કાંતિ તારી, ન' કળાયુ કેા થી જરી.
 હતું શું તુજમાં કરંત મન મુગ્ધ જોતાં મહિં. ૨
 કલારસિક કોવિદો પણ લવે શક્યા ના કહી;
 નહિ ય મન માપનાર, તવ ભર્મ ખુલ્લુ કરી. ૩
 શક્યા તું હતી ગૂઢ ભેદ ભરી, જેમ છે શર્વરી;
 હજુ ય જગની સમક્ષ, અણુ ઉકલી તું રહી. ૪
 છૂપાયેલ શું હતું બદ્ધ, તવ ઉજળી લાવના;
 પરે તરત રેખમાં! અગર ફેન શા વૃક્ષમાં. ૫
 હતું અલકમાં! અજોડ કરખેલ કે ગાલની;
 સરોઝ સમ રંગની ઝલકમાં હતું ક્યાં નવા. ૬
 સરી અધર ધારથી, સ્મિત અમલકૃતી જે જરા;
 છબી મહીં છતાં એ જોઈ જન થાય કેં બહાવરા. ૭

પદ ૧૪ મું

*

કવિઓની બેપરવાઈ

(સુલતાન મહેમદને ફિરદુસ્તએ સંભળાવેલું કાવ્ય)

અયા શાહ મહમૂદે કિશવર કુશાય,

ગર ઐઝ કસ નતસીં બતસં અઝ બુદાય

અગર શાહરા શાહ બૂદી પીદર

બસર બર નેહાદી બરા તાજે ઝર.

એગર બચ અ શાહ ૧ બાનુ બૂદી.

મહાસ્તમો ઝર તા વઝાનુ બુદી.

કનીઝક, નજપદ બગચર અઝ શુલાબ,

પીદર ગર પ પમ્વર બવદયા ઇમામ.

ચું ચંદર તવારીસ બુઝ ગીન બૂદ

નીયાર સ્ત નામે બુઝગી સનુદ

ભાવર્થ—અહો રાજ્ય વિસ્તારનારા શાહ મહમદ ! જો
તુ મનુષ્યથી ન બીહતો હોય તો પ્રભુથી તો ડર. જો
શાહનો બાપ શાહ હોત તો તે મારા મસ્તક પર
સુવર્ણનો સુગટ જ મૂકત. જો શાહ રાજવંશી મહોલાનો
પૂત્ર હોત તો તેણે મને ગોઠણ સુધી સોના રૂપાથી
દાટી દીધી હોત. દાસી દાસનેજી જન્મ આપે પછી
લલેને તેનો પિતા પેગંબર કે ઇમામ ન હોય તેના

રા. રા. શેઠ ભોગીલાલભાઈ મગનલાલ (સુતરીયા)

અમદાવાદ.

જેઓશ્રી મારા પ્રત્યે ધણેજ અનહદ પ્રેમ ધરાવે છે અને મારા શુભ કાર્યમાં ધણીજ વખતે કી મતી સલાહ અને મદદ આપી આભારી કર્યો છે તેઓશ્રીનું સાહેબે દુહાન આજે રાજનગમાં અગ્રસ્થાન ભોગવે છે અને માગપર ધણેજ વાતસલ્યભાવ ધરાવે છે અને મારા આ પુસ્તકમાં સારામાં સારી મદદ આપી આભારી કર્યો છે તેથી તેઓશ્રીનો રૂણી છ

લી. ભોગીલાલ કવી

પદ ૧૬ મું

*

પ્રેમ

અખીલ ભરાય જોર નિત્ય પ્રેમ રાસ
 પરમા કૃતિ જોધ પ્રેમે તે ઉદાસ ૧
 જોર પ્રેમે મત્ત હોયે ભ્રમે ગૃહ તારા
 સાગરે તરગે છૂટે જે પ્રેમેર ધારા ૨
 અંતરે બાહીરે પ્રેમ પ્રેમ ઘરે ઘરે
 ભોગે પ્રેમ યોગે પ્રેમ રોગે પ્રેમ ઝરે ૩
 હેત પ્રેમ ઉત્સ ખૂલી જે દિલ છૂટાએ
 સાધ્યકાર તત્વ તોર દિવક પુટાએ ૪

પદ ૧૭ મું.

#

(ઘણુના ઘા)

ભજન

ઘણુના ઘા કેણુ ઝીલેરે
 એરણુને થયો આરતો
 સગપણુના સંગાથીમાંરે ૧૭
 એક હી થયો અજયો
 એકે ખોડાવુ નેળીજને રોળાવું

ખેના વિવિધ પરિયાણ
તોયે ગતિના થડકારામા
એકાકી રઢવાણ

તણખાઓના તારારે
મિલ નો ના છે મોલવી હો ૭ ૧

આ અંતરની કલતણી
કરામતનો નહી પાર
ખે બાધે ને તેજ જલે
એ અતરની ઘટમાળ.

અ જ પા ને આરે રે
સોહંમની ઝડીયો ઝરી હો ૭ ૨

લોહ ધગાવી લુહારીડો ખેલે
ઘણુ એરણુ હથિયાર
કલવી ટીપી ટીપીને એની
વસ્તુ થાય તૈયાર.

હથોડા એવા રે
મારીને મુલ કરે હો ૭ ૩

કાયા એરણુ, આતમ ઘણુતો
ધા જો સહી જાય.
તોતે અગોચર લુહારને હાથે

શું ને શું રચાય

અનામી એવોરે

અમ્મર જેણે હાથ ચડયુ હો જી

૪

પદ ૧૮ મું.

*

ટોપી

ટોપી પહેરે ત્રણ ગુણ, નહીં વેરો નહીં વેઠ,

બાવો બાવો સહુ કહે ને સુખે ભરે પેટ

બાદી પહેરે ત્રણ ગુણ નહીં વેરો નહીં વેઠ,

નેતા નેતા સહુ કરે ને સુખે ભરે પેટ.

પદ ૧૯ મું.

*

અહા આ વિશ્વની અંદર

ગઝલ સાખી

અહા આ વિશ્વની અંદર, અરે આકાશની અંદર
તિથિ આસો તણી પંદર, ઉગ્યો છે ચોકમાં અંદર ૧

(સાખી)

ઉગ્યો ચાર ચંદ્રમા માણેકઠારી રાત

ગરબા ગોળધૂમી રહ્યા, જેમ ચુંદડીએ ભાત

ખિછાવી ચાંદની ચાદર, શહેરે ને વળી પાદર
 ન રોકે વાયુ કે વાદળ, કરો એ ચદ્રનો આદર ૨
 (સાખી)

ગગન તણા ગરબા મહીં, દીપક ચદ્ર સુહાય
 કાણેથી કિરણો સમા તારા ટમ ટમ થાય
 લગાવી નયણના અજન, કરી અગો તણુ ભજન
 કરો કરો ગરબા તણું ગર્જન, ફેડી લહાણી તણા દર્શન ૩

પદ ૨૦ મું.

*

દીવાનો

ગઝલ

આવી ઊભો તુજ દ્વાર પર, આવો ભલે કહેતી નથી
 સિલ્હુ બની ચાચુ સદા, દિલ દાન કા દેતી નથી ૧
 મુશ્કીલ મારો રાહ આ, આસાન કા કરબી નથી
 જીવ્મો સિતમ કરવા સદા, તું ઇશથી ડરતી નથી ૨
 દીલમા ભર્યો ગમખવાર છે, એ આપદા ટળતી નથી
 ના છે કહું લાજીમ તને, આ હાલ પર રડતી નથી ૩
 ભરપૂર છે દુઃખથી ભર્યું, મુજ દિલદવા મળતી નથી
 ઉમ્મીદ બસ છે એક મારી, તેહતો ફળતી નથી ૪
 છે ફૂર ફુદરત હુ કહું, કદી મહેર એ કરતી નથી
 આવી મળે છે આપથી, માગી કદી મળતી નથી ૫

પદ ૨૧ મું.

✽

અયિ પરમ ગર્વિણી

અયિ પરમ ગર્વિણી ! પથ પ્રમાદને તાણુતી

મૃદુલ તે ! રખે ભારતી,

પ્રકોપ થકી કારમા પ્રલયામિનીના સમી ૧

સહુયને રહી જે દમી,

જતી વધતી વેગમા વ્યથિત લોકનાં દેશમા

સમજતી કશે કલેશ ના.

ન જોતી અક્સોસ હા ! ગરીબ તે બિચારા ભણી

રહી તું જેહને છે હણી

અવાક કુસુમો મીઠા વિરલ ભાવથી વિસ્તર્યા

વિદ્ય વૈમનસ્યે ભયાં

પદ ૨૨ મું.

✽

કદી મુળ ઊંચાં

કદી મુળ ઊંચાં રહ્યા અમર આશને સેવતાં

અસુખ આકરાં વેઠતાં

ઘટે ન અવધીરણા થવી, અયોગ્ય આવી અરે !

પ્રણુત આત્મની તે ખરે

અનેક ઉપચાર યોજી અનુરંજવા યોગ્ય આ
સરલ સેવકો તાહરા:

પીસાઈ જવ શા જતા પ્રખર ઘંટી ચક્રે અહીં
દુઃખતણી દિવાલો મહી.

ન માર્ગ જ્ય હી છે રહ્યો, અબુધને જવા બચી
અહા શી મોહમાયા મચી.

પદ ૨૩ મું.

#

નિષાદ જરી નમ્ર થા.

નિષાદ જરી નમ્ર થા, કર વિરોધ કાર્પણ્યનો
ક મ ક મી ભર્યા દૈન્યનો.

અપક્ષ, અસહાય ને જીવન કેરી સધ્યા સમે
નહી નઠોર ગુસ્સો ગમે

ન ઓછી અભિલાષ છે, વધ તણી અમારા તને
પ્રહરવા અમ પ્રાણને

તથાપિ પરી તુષ્ટ થા, અમ પરેતું ધાતાં ધસી
મધુર મુક્ત હાસ્યે હસી.

પ્રયોજન અમારુ અહીં જીવવાનું ફળે
પતન કેરી છેલ્લી પળે.

પદ ૨૪ મું.

*

૭૫ પગલાં

શ્રીયુત નરમિહરાવ ભોળાનાથ દીવેટિયાને તેમના બે ભક્ત
શિષ્યોએ સંબોધેલું કાવ્ય.

અનુષ્ટુપ્

દૃષ્ટીપૂતં ન્યસેત્ પાદ, એ ન્યાયે પગલાં ભરી
તમે જીવનની આશા ર સ હે શે શરૂ કરી ૧
અ ને ક પુષ્પો વેયાં ચિર જીવ સુગંધી થી
ભર્યાં, અર્ચ્યા કરી પૂજા ગુજર્ ક વિતા તણી. ૨
એ દેવ મદિરે બેસી વીણાના તાર છેડીયા
અમારા ઉરમા એના આ ન્દોલ ન અનુભવ્યા. ૩
અને નપૂર ઝ કારે નૃત્ય લાલિત્ય દાખવી
ગીત વાદ્ય અને નૃત્ય સંપૂર્તિ ત્રયની કરી. ૪
તમારા ઉરને વહાલા અ ખંડ કરુણા રસે
ઓપતી દિવ્ય શ્રદ્ધાથી રચી રમરણ સહિતા. ૫
કલાને રસ ચ ર્યાને દેશે હગ ભર્યા તમે
સઘરી તત્વ સૌ મોઘેરા અર્ચુ સૌ ગુજરાતને. ૬
સક્ષોભો ભગીયા કુંક તમારે ઉર મન્યને
નવજાત થકી તેના પોષાયા સર્વદા અમે ૭
ગભીરો ગર્જતો મેઘ, રસથી ભીંજ વે ધરા
તમારે ઉરથી એ વા -ઝીલ્યા અમૃત ગિન્દુડા ૮

તમારી જ્ઞાન જ્યોતિથી અમારા દીપ ચેતીયા
એ સમે ઉરમા ઉઠી સદાની નમ્ર વદના ૯
અનેક પગલા ધારો સ્થિરને ચેતના ભર્યા,
તમારા પગલે પગલે અમારી પ્રાણ વન્દના ૧૦

પદ ૨૫ મું

#

ઉત્તર

કુસુમો તો થયા મ્હાન, તાર તુટીયા
નપૂરો કિંકિણી વાગે છે ખોખરી હવા ૧

રહ્યો માત્ર હવે ગૂઢ કરુણ રસ તેવો
ભલે આ ઊરની ભૂમિ ભિન્નતી સર્વદા રહો ૨

કલા ને રસની ચર્ચા થઈ નીરસ જો પડી
મથનો ઊરનાં ઊંડા થઈ રહેશે ઘડી ઘડી. ૩

વારી મંથનમાથી શું નવનીત ગ્રહ્યું તમે
જાનની જ્યોત ઝખાઈ ભલે તે તમને ગમે ૪

મૂઢ આશ્ચર્યથી જોઉ મિત્ર ને શિષ્ય મડળ.
શુષ્કારણ્ય વિશે પીએ અમી માની કદુ જલ

પદ ૨૬ મું

✽

ભલે આબ્યા ખિરાદર હો.

(ગઝલ)

સ્વાગતમને સ્વીકારી સૌ ભલે આબ્યા ખિરાદર હો-ટેક
આબ્યા સૌ પ્રેમથી આજે હજારો કાર્ય ત્યાગીને
સહુમાં પ્રાણ કુંકવાને ભલે આબ્યા ખિરાદર હો. ૧

હૃદયના ગેબી રણકારે, ભરો સૌમાં નવું જીવન
જીવન રસખોલ કરવાને ભલે આબ્યા ખિરાદર હો. ૨

સરિતા સ્નેહમય વહેતી, યુવાનો સૌ ઝીલો તેમા
વહેતા સ્નેહના ઝરણાં, ભલે આબ્યા ખિરાદર હો. ૩

ધરી દિલદાઝ શાસનની, શુલાખી બંધનો તોડો
પ્રચાર વિદ્યા તણો કરવા, ભલે આબ્યા ખિરાદર હો. ૪

પ્રસારો દશદિશે પરિભલ તમારા શુભ કાર્યોની
કહે ભોગીલાલ બની મદો, ભલે આબ્યા ખિરાદર હો. ૫

(દ્વિતીય જોન યુવક પરિષદ વખતે ગવાયેલી ગઝલ)

પદ ૨૭ મું.

*

ઉઘાડાં રાખજો દ્વારો

ગઝલ

અનાથો કે અપંગોને રઝળતા માર્ગમા જીવો
 જીગર ભાવે નિમંત્રીને ઉઘાડા રાખજો દ્વારો ૧
 પશુ પક્ષી મુંગા પ્રાણી બરાડા ભૂખના નાખે
 સુણીને તે દયાભીના ઉઘાડા રાખજો દ્વારો ૨
 કોઈ ના ચડાતું તમને કોઈ આવકાર ના દેતું
 છતાં સમભાવ દૃષ્ટિથી ઉઘાડા રાખજો દ્વારો ૩
 ન યાચો પ્રેમ વ્યક્તિનો પઢો કેમ પ્રેમી થાવાનું
 પછી તે પ્રેમ પેરીના ઉઘાડા રાખજો દ્વારો ૪
 પ્રેમની મીઠડી લગની પ્રભુની સાથ સાધી છે
 જની એકતાન પ્રભુ સાથે ઉઘાડાં રાખજો દ્વારો ૫

પદ ૨૮ જું.

*

રાષ્ટ્રપતિ દેશભક્ત બાબુ રાજેન્દ્રપ્રસાદનું સ્વાગત
 — મુખ્યમંત્રી જીવદયા મહાળીના રજત મહોત્સવ પ્રસંગે —
 સ્વાગત ગીત

અલખેલી નગરીમા આજે હમારા સ્નેહભર્યો સન્માન
 સ્વીકારો હૃદયતણા આદર માન
 દયામય દિવ્ય નરનારીઓ પધાર્યા ભાગ્યવાન—હમારા ૧

પુનીત પગલાં રાષ્ટ્રપતિનાં, પાવન બન્યાં અમધામ
 અનુપમ સેવા શોભતી જેની, દિપાવ્યુ હિંદમાં નામ-હમારા ૨
 ધરતીક પના ત્રાસ વખતે ક્રીધો પ્રજાનો ઉદ્ધાર
 મૂળાં જીવો પર દયા વર્ષાવી તાર્યો પ્રાંત બિહાર-હમારા ૩
 સેવાધર્મ સર્વોત્તમ ગણતાં દયામય દિલ વિશાળ
 ઘણું જીવો અમ રાષ્ટ્રપતિ સદા સહાય પ્રભુ કૃપાળ-હમારા ૪
 પૂજ્ય મહાત્માજીના પુનીત પગલે કરવા સેવા નિષ્કામ
 અહિંસામય ધ્વજ ફરકાવવા દીધા હૃદયના દાન-હમારા ૫
 મુંબઈ જીવદયા મડળીનો રજત મહોત્સવ આજ
 પચ્ચીસ વર્ષ સીદ્ધવર જ્યુબીલી, એ છે દેવી આશીર્વાદ-હમારા ૬
 અવિચળ રહો જીવદયા મડળી માગે પ્રજાને સાથ
 મૂળા પ્રાણીની સેવા કરવા શક્તિ દેજો દીનાનાથ-હમારા ૭
 ધન્ય ધન્ય એ રાષ્ટ્રપતિ બાબુ રાજેન્દ્ર પ્રસાદ
 કિંકર ભોગી તુજ ચણો ચૂમે કરજો હૃદયમા યાદ-હમારા ૮
 તા ૨૪-૧૦-૩૪ મુંબઈ.

લગ્ન સમયના આદર્શ ગીતો

પદ ૨૯ મું

*

મંડપ મુહૂર્ત

(રૂઢમણી મહિયરે જઈ આવ્યારે-એ રાહ)

જેની મારે ઉજળો અવસર ઘેર આવ્યો રે

જેની તેને ખ્યાર કરીને વધાવોરે—

એની માહરી સગાં સહોદર લાવોરે	
એની માહરી રીસાએલા બાને મનાવોરે—	૨
એની મારી કકોતરીઓ લખાવોરે	
સજની સ્નેહી સજ્જનને તેડાવોરે—	૩
સખીયો માહરી વાળ વિવિધ વગડાવોરે	
સખીયો માહરી મગલ ગીતડા ચવરાવોરે—	૪
સખીયો માહરી મોતી ચોક પુરાવોરે	
સખીયો તેમાં કુમ કુમ રંગ લરાવોરે—	૫
સજની મોટી મડપ રચના સરજવોરે	
સજની સાથે પાથરવા મલમલ લાવોરે—	૬
સજની છિંચા છિંચા તોરણ અંધાવોરે	
સખીયો તેમાં નકસી અનુપમ કરાવોરે—	૭
સજની મોટા માનથી તેડા કહેવરાવોરે	
સજની આવે મેમાન લોજન જમાડોરે—	૮
સખીયો એવી રીતે લગ્નને દીપાવોરે	
સખીયો પ્રીતે ભોગી લ્યો લહાવોરે—	૯

૫૬ ૩૦ મું

✽

સ્વાગતનું ગીત

આવો આવો સખીયો આજ, આનંદે આવોરે
ગીત ગાઈએ મધુરે અવાજ, આનંદે આવોરે
સાથે લઈને સ્નેહી સમાજ, આનંદે આવોરે ૧

અણુમોલો છે દિવસ આજે શુભ અવસર લગ્નનો છાજે
 પ્રેમે કરાયે સ્વાગત આજ આનંદે આવોરે ૨
 વિદ્યા કળા ને ઉદ્યોગ ધારી, વળી પધાર્યા ઘણા વેપારી
 દિલ અમ આનંદકારી રે આનંદે આવોરે ૩
 હૃદયઉમળકે સ્વાગત કરીયે લલે પધાર્યા સ્નેહે ઉચ્ચરીયે
 કહે ભોગી હૃદય ગુલે ગુલીએ રે આનંદે આવોરે ૪

પદ ૩૧ મું

*

ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે

(અચકો મચકો કારેલી)

જ્યાં પ્રેમ હૃદયના દાન ખરે ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં સાદાઈ કેરા જ્ઞાન ખરે ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં કલેશ અને કકાશ નહીં ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં જીવનમાં નિરાશા નહીં ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં હૃદય તણી લિજ્જતાજ નહીં ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં લોભ અનીતિને સ્થાન નહીં ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં પ્રેમ સરિતા વહી રહી ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં જ્યોત પ્રેમની ચમકી રહી ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 જ્યાં દેવોની આશીશ સહી ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.
 કરે ભોગી એ જીવનની ખરી ત્યાં મંગળ વર્તાયે છે.

પદ ૩૨ મું

*

જનની જોડ સખી નહી મળે

મીઠું મધુને મીઠા મેહુવારે લોલ એથી મીઠા તે મોરી માતરે
જનનીની જોડ સખી નહીં મળે રે લોલ, ૧

પ્રભુ નાચે પ્રેમ તણી પુતળી રે લોલ.

વિશ્વથી અનેરી એની જાન રે જનનીની જોડ સખી ૨

અમી ભરેલી જેની આંખડી રે લોલ,

ઠહાલના ભરેલા એનાં વેણુ રે જનનીની જોડ સખી ૩

દેવોને પય એના દોહલાં રે લોલ,

શશીએ સીંચેલી એની સોડ રે જનનીની જોડ સખી ૪

ગંગાના નીર તો વધે ઘટે રે લોલ,

સદા કાયમ પ્રેમ પ્રભાવ રે જનનીનો જોડ સખી ૫

વરસે વર્ષાની ઓમ વાદળી રે લોલ.

માડીનો મેહુ ખારે માસ રે જનનીની જોડ સખી ૬

ચળકતી ચંદાની દીસે ચાંદની રે લોલ

એનો નહી આથમે ઉજાસ રે જનનીની જોડ સખી ૭

પદ ૩૩ મું

*

કેરી કેળવણી

(સાડે સાડે રે સુરત શહેર)

શુ' કરશે સાડે ખડેન કેરી કેળવણી.

સદગુણની નહીં જો હોય સાથે મેલવણી

વાંચન વિધ વિધ જાતનુ શીખ્યા લખતા શીખ્યા બેશ રે
 ઇતિહાસોમાં ચુક' ન એકે ચિત્ર વિચિત્ર વિશેષ. કેરી ૧
 ગીતો સુંદર ગાતા શીખ્યા ભૂજોળ લણીયા લાવે રે
 સારી વાક્યની જોડણી કરતાં ચુક ન એકે આવે રે. કેરી ૨
 પાખાં પટકુળ પહેરી અંગે ઘણા ઘરેણા ઘાલી રે
 દેશ દેશની વાતો કરતાં શીખ્યા તાળી પાડી રે કેરી ૩
 દેશ કાળને ભુલી સઘળી લાંજ લગામ વિસારી રે
 શીખ્યા કરવા સીધી વાત પણ મન ગમતી તે સારી કેરી ૪
 ભરી સલા સન્મુખ ઉભી શીખ્યા લાપણ કરતાં રે
 તેવ તેવડાં સાથે લઈને સુખમાં શીખ્યા ફરતા રે. કેરી ૫
 ખાટ પલંગ ખુરશીએ બેઠાં મોજમજ બહુ માણી રે
 દીન જનોને દુખીયા દેખી દયા ન મનમાં આણી રે. કેરી ૬
 મળે વિનયથી વિદ્યાર્થી એવાં વચન વિવેકી કહે છે રે
 એ વચનો લણે ગણે છે તેમ છતાં લજવે છે. કેરી ૭
 લણી ગણીને જે કરવાનું તે તો રહે છે અજાણું રે
 નહીં શીખ્યાનું તે શીખે છે એવું સંકટ વળગ્યું. કેરી ૮

ચી. ભાઈ બાબુભાઈ (અંબાલાલ) ત્રીકમલાલ મગનલાલ
સુતરીઆ અમદાવાદ.

રાજનગરમા સુવિખ્યાત અને લોકસમુહમા અગ્રહસ્થાન ભોગવત
મારા પ્રત્યે ભાતૃભાવ ધરાવતા દાનવીર શ્રીમાન શેઠ શ્રી ત્રીકમલા
મગનલાલ સુતરીઆએ પોતાના પુત્રરત્ન ભાઈશ્રી બાબુભાઈનો ખૂબ
મુકવાની જે ઇચ્છા દર્શાવી મને મારા પુસ્તકમા જે વેગ આપ્યો
તે બદલ તેઓશ્રીનો હરહ મેશનો રૂણી છુ

લી. ભોગીલાલ કવી

કેળવણીનો અર્થ ન સમજે આજ કાલના લોકો રે
 તેથી પાછળથી પસ્તાઈ મુકે મોટી પોકો રે, કોરી ૯
 બાળ યુવા વૃદ્ધાવસ્થાને સાફલ્ય કરજો બેનોરે
 આ વિશ્વ વિષે લીધેલો જન્મ ગણાશે તેનો કોરી. ૧૦

પદ ૩૪મું

*

ધન ધન ગુણિયલ ગાંધી વીર

(ધન ધન વીર જીજ્ઞાસુ લગવાન) એ રાગ

ધન ધન ગુણિયલ ગાંધીવીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર,
 યોગી તારા યોગ પ્રભાવે દેશ તિમિર થયા દૂર
 જગ્યુ હીંદને પ્રસર્યા આજે નવચેતનના પૂર
 તોડવા પરવશતા જ જીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૧
 દયાધર્મ ને સત્યનો સંગી ભયું આત્મ બળ ઉર.
 દિવ્ય ગુણોથી શોભે અલંકૃત આર્ય ભૂમિનું નૂર
 સમખ્યું જનની ચણું શીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૨
 જનની ~~જન~~મભૂમીનું સાચું તુજ ઉરમા અભિમાન
 સ્વતાંત્રતાને માટે ગણી તેં જેલો તીર્થ સમાન
 વસ્યા જઈ ચરોડાના મંદિર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૩
 સ્વરાજ્યની સિદ્ધિને માટે સહ્યાં સંકટો શીર
 ખાનપાન નિદ્રા ભુલ્યો દેશ ઘેલો લડવીર
 અઝૂર્યો સંગ્રામે રણધીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૪

અમૃત તેં અહિસાના રેદ્યાં અવની તળમાં આજ
 દયા ધર્મનો પાઠ પઢાવ્યો જગ શાન્તિને કાજ
 પ્રેમનો સાગર ગુણ ગભીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૫
 સખળ રાજ્ય સામે માંડ્યો શસ્ત્ર વિના સંગ્રામ
 અકિત થઈને વિશ્વ નીહાળે દેવી તારા કામ
 હિતસ્વી હીંદ તણો નરવીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૬
 ધૈર્ય શાન્તિનો ખરો ફીરસ્તો હિન્દનો તારણહાર
 ધન્ય જીવન દેવાંશી તારુ વંદે સહુ નરનાર
 ધન્ય હો ગુણિયલ ગાંધી વીર તપસ્વી સાચો દેશ ફકીર ૭
 (મળેલુ)

પદ ૩૫મું

પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું*

(થવાનું ના થવાનું ...એ રાગ)

અમોને સ્વર્ગ દેનાર પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું
 અમોને મોક્ષ દેનાર પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું ૧
 સુખુદ્ધિ સાથે વસનાર કુખુદ્ધિ દૂર કરનાર
 પીયુષો પ્રેમ પાનાર પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું ૨
 ભલે ભુખે મરી જઈએ કદિ કંગાળ બે થઈએ
 દુઃખો દેખી ન ડર્ગનાર પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું ૩
 ભલે કોઈ ભય ઘણો આપે ભલે તરવારથી કાપે
 છતાં ન ટેક તજનાર પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું ૪
 અમારો દેવ છે સ્વામી અમારી ભક્તિ ત્યાં જામી
 હૃદય ભગ્યાર રતનાર પતિવ્રત પ્રાણુથી ખ્યારું ૫

દ્રુપદ તનયા અને તારા, સતી સીતા ને સુકન્યા.
પતિવ્રત તેહ સમ પાળું પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારું ૬

પદ ૩૬ મું

*

ઓ બહેનો માહરી

(રાગ પુનમ ચાંદની)

ગરબો

ઓ સજની માહરી જીવન રસબોળ કીજીએ રે
જેથી કરીએ કરીએ જીવન સુખ સ સાર
તેથી મનુષ્ય જીવનમાં નીતિ સદા સંભારીએ રે— ૧

(સાખી)

સેવામય જનને સદા સેવા સદા સુખકાર
જીવન ફરીફરી નહીં મળે કરને એ વિચાર
એવા ભાવને ધારી પ્રેમે લઘુતા રાખશોરે
જેથી મળશે મળશે પ્રભુ તા ની દહાણુ
—તેથી મનુષ્ય ૨

(સાખી)

અવની મહીં સેવા કરો અને કરને પર ઉપકાર
અહં ભાવ સદા તજી ધરને શીલ શણગાર
જેમાં દેવો તણી શુભ આશીર્વાદ મળશે સ્નેહથીરે
તેથી જીવન કરો સધાય શુભ વિચાર
—તેથી મનુષ્ય ૩

(સાખી)

સાધ્ય વસ્તુ સાધવા હુગુણ તને તત્કાળ
 તેથી જીવન શુદ્ધ બને કહે છે ભોગીલાલ
 પર હુઃખ દેખી દિલમાં દાઝ હૃદયમાં રાખજો રે
 રહેજો રહેજો સજની પર નિંદાથી દૂર
 —તેથી મનુષ્ય ૪

પદ ૩૭ મું

#

સાખી સંયમની રીત

(સાખી પડવાની રીત એ રાહ)

ગરબો

સાખી સંયમની રીત મન થકી જાણો રે
 તમે ભાવે બને ભગવંત હૃદય પ્રેમ આણો રે
 વળી પૂજો જિનેશ્વર દેવ ભક્તિ લાવી રે
 તો સુધરશે મુજ બહેન આપણું ભાવી રે ૧

(સાખી)

ભાવ વગર ભક્તિ કદી આપે નહીં કંઈ લાલ
 માટે વિચારી વિચરો
 બહેની સત્યશીયળ સાથે સેવા સાધો રે
 આ અવનીમાં મુજ બેન સેવા યશ બાંધો રે ૨

સાખી

જ્ઞાન વગરની જીંદગી કદી ન ઉતરે પાર
 માટે જ્ઞાનને શીખવે
 બેન જ્ઞાન વિના જાણુ જીવન સૌ ખારૂં રે
 અપનાવે અણુમોલ જ્ઞાન થાય અજવાળું રે ૩

(સાખી)

સંગીત કેરા જ્ઞાનથી રાવણ સંગીત ગાય
 ગોત્ર તીર્થકર ખાંધતો
 એવા જ્ઞાન સંગીતના સૂર અંતર શીખવે રે
 જ્યાં ઝરે પ્રેમના પૂર જ્ઞાન રસ ઝીલવે રે ૪

(સાખી)

સંસારની નૌકા મહીં ઉતરવાને પાર
 સુવાસ પ્રસરે જગમાહી
 કહે છે લોગીલાલ હૃદય સુખ કરવે રે
 સાધી શુદ્ધ હૃદય વિચાર સુખ મેળવવે રે ૫

પદ ૩૮ મું

સંભાળીને સાચવવે

સંસાર વિકટ વન સરખો છે સંભાળીને સાચવવે ખડું
 વચમા રસ્તો વસ્તો છે—

ઠગ ચોર રહે છે કોઈ હાથે,

ડરી ડરીને પગલા ભરજો બેન—વચ્ચમા ૧
કંઈ વાઘ વરૂના સુર સુણજો,

કંઈ મોર બપૈયા બોલો બેન—વચ્ચમા ૨
કંઈ શીતલ છાયા સારી છે,

કંઈક તાપ તપે મન તોલો બેન—વચ્ચમા ૩
ગંભીર થજો ગભરાશોમા,

ધરી ધીરજ આગળ ધરજો બેન—વચ્ચમા ૪
શાહુકાર વસે જ્યા સત્યવાદી,

સમજી ત્યા વાસો રહેજો બેન—વચ્ચમા ૫
વળી શોખત પણ સજજો સારી,

શિખામણુ શુભ સંભાળજો બેન—વચ્ચમા ૬
સતીયો જે રસ્તે ગઈ સજ થઈ,

તે નકશો જો જો નીરખી બેન—વચ્ચમા ૭
આ જીવનમા અણુ મોલા જ્ઞાન,

સમજી સમજી વિચરજો બેન—વચ્ચમા ૮
જીવન કેરી નૈકાતે,

સત્ય સારથી પ્રારજ કરજો બેન—વચ્ચમા ૯

પદ ૩૯ મું

✽

ગૃહ શાન્તિ વખતે

બો ગૃહ મડળના દેવ - શા
બહારે ધારી તતજેવ વિ

ઓ	સૂર્યદેવ	લગવાન	ચેતન	અર્પો	રે
આ	મગળ	મોહતસવ	કાજ	તેજ	સમર્પો
ઓ	મંગળકારી	દેવ	મગળ	મંગળ	રે
તું	સહાય	દેજે	તતખેવ	અરિદળ	હરજે
ઓ	બુદ્ધ	બુદ્ધિ	દાતાર	બુદ્ધિ	આપો
દઈને	સદગુણતું	દાન	શુદ્ધિ	સ્થાપો	રે
ઓ	મન	ગમતા	ગુરુદેવ	ગુરુજી	ગરવા
અમે	કરીએ	નિર્મળ	સેવ	કાર્ય	સુધરવા
ઓ	શુક	દેવ	લગવાન	શાન્તિ	કરજે
નલ	મહળના	સામંત	બ્રાન્તિ	હરજે	રે
ઓ	શનિ	દેવા	શૂરવીર	અરિદળ	તોડો
શાન્તિનો	શ્રી	સમીર	ઝટપટ	છોડો	રે
ઓ	રાહુ	સહ	જતાવ	જે અતિ	સહિલો
મળવાને	સુખતું	ધામ	અમને	બહેલો	રે
ઓ	કેતુ	સેતુ	સાત	આ લાવ	દરીએ
બધાવો	હે	પ્રીયતાત	પાર	ઉતરીએ	રે
ઓમ	નવ	ગ્રહોને	આજ	વદન	કરીએ
સુધરવા	આ	શુભ	કાજ	ગીત	ઉચ્ચરીએ

પદ ૪૦ મું.

✽

વરઘોડા વખતે

(કકુ ળાંટી કંકોત્રી)

વીર પહેલો આશ્રમ તો પુરો કર્યો
 પછી ચાલ્યા ધરીને ઊમગ ગૃહસ્થાશ્રમને માંડવે
 પ્રેમ પટકુળ પહેરીને અંગમા, સ્વારી માટે સજ્યો છે સુરંગ ગૃ.
 ઘોડો તાલે માતાનો સોહામણો, જેને માથે છે ઉત્તમ જાત ગૃ.
 પ્રીતે પેગડે પગ દઈને ચઢ્યા, લીધી હાથમા લગામ ગૃ.
 પહેલાં પોંચ્યો પુર્ણાર્થનો વાડીએ લેવા ઇચ્છિત કૂલ કુલસાર ગૃ.
 વીરાએ કહ્યું સાલજો સુંદરી, ધર્મપિતા અને ભારતિ માત ગૃ.
 મારે કરવી છે યાત્રા સસારની, શોધું હૃદયાક્ષી સંગાથ ગૃ.
 ત્રણે આશ્રમવાસી સંતોષવા, વધવા માતૃભૂમિ તણુ માન ગૃ.
 એક હાથે તાલી તો પડે નહિ, તેથી શોધીએ નારી સંગાથ. ગૃ
 જ્ઞાની દેશ સમાજની સેવના, અમે સાધીશુ ધર્મના સાથ. ગૃ.
 નારી ભાગ્ય તેનું સાર્થે લાવશે. તેથી પામશુ સમૃદ્ધિ સુખ ગૃ.
 ખુદ નારી એ રતનની ખાણ છે પછી તેને રત્નોની શી ભુખ ગૃ.
 સુણી ઉત્તર સુંદરી હરખીયા, પહેરાવી પુષ્પોની વરમાળ ગૃ.
 એમ વિજય મળ્યો આર્થ વીરને, પામ્યા ઉત્તમ નારી પ્રેમાળ ગૃ.

પદ ૪૧ મું.

*

સામૈયા વખતે

અમે આબ્યા તમારા આગણીએ,
 મનમોહલરી, ઉરહર્ષધરી
 અમે આબ્યા તમારે મંદિરીએ મનમોહ
 સાથે લાબ્યા જનૈયાની જન લલી,
 જાણે દેવ દેવીઓની પંક્તિ મળી. મનમોહ
 લાબ્યા ઘોડા પાલખી સુખપાળો મળી,
 જાણે ઇન્દ્રની સ્વારી આયદે ચઢી, મનમોહ
 આવો સૌને વધાવો વિવેકલરી,
 કરો સૌનું પુજન તમે પુષ્પવતી મનમોહ
 આપો સરખત પાંન સોપારી વળી,
 કરો વંદન સર્વના પાયપડી. મનમોહ
 લઈ ચાલો તમારા મંડપમાં
 ચશ પામે અમારા આ મંડપમા મનમોહ

પદ ૪૨ મું

*

પુંજતી વખતે

વરને મંગળ વાદો વધાવો રે,
 મોંઘાં મોતીનો મેહ વરસાવો રે,

વરના લાલમાં તીલક કરાવો રે,
 ઉપર અક્ષત અખીંદ્યો દહાવો રે,
 વરને પુષ્પની માળા પહેરાવો રે,
 વળી પાન નૈવેદ્ય ધરાવો રે,
 વરના સદગુણ ગીતકાં ગાવો રે,
 દેવ પુંજને પાવન થાવો રે,
 ધ્યાનમૃતે પગને પખાલો રે,
 આંચો અવસર આજ રૂપાળો રે,
 નામણુ દીવો આરતિ ઉતારો રે,
 આપી શ્રીફળ સ્નેહ વધાવો રે,

પદ ૪૩ મું

#

લગ્નની તૈયારી વખતે.

(માલણુ ગુંથીલાવ્ય ગુણીયલ ગજરો.)

દીવસ દીસે આજ મગળકારી,
 કરો લગ્નની સખી તૈયારી. દીવસ૦
 રચોરમણી કુસુમની માળા,
 લાવો અધ્ય ને દહીં ઘીવાળા.
 ગાવો મગળ ધવળ રસાલાં. દીવસ...૬

કરો સીંધુક સુગંધીક ખીટી,
કાઢો રંગોળી નજરે દીટી.
આપો માન વાણી વદી મીટી. દીવસ....૨

ધરો ચાકને ચંદ્રમા માથે,
પહેરો કંકણ રત્નના હાથે.
નવા અંબર અગમાં સાથે. દીવસ....૩

માતૃ ભુવન ભદ્રુ શણુધારો,
સખી ચીત્ત વિવેકજ સારો.
પુર્ણ પાત્ર ભરે દીવ્ય નારો દીવસ....૪

દીવ્ય કળશ શોભાવોને કમળે,
પરમાંચી ઊંચીત ધારો વીમળે.
વધૂ વર પાડુકા મૂકો ચરણે દીવસ....૫

હીંપો ગોમ્વ વેદીકા બેઢી,
સૌ વાતો પડતી મેલી.
ગોથાં ખાઓ ળની નવ થેલી દીવસ...૬

આવ્યો લગ્ન સમય જાહુ પાસે,
નિજ કાર્ય કરોને ઉદ્ધાશે.
જેથી મનહુ પ્રકૃલીત થાશે દીવસ...૭

પદ ૪૪ મું.

*

ચોરી વખતે.

શમણ વનમાં સીધાવતાં.

રચના કરી રૂડી ચોકમાં, ખેડા દંપતી સૂર્ય સન્મુખ

અલેદ થવાય. મંગળકેરા ફેરવે ૨.

ખાંધી ચોરી ચણી છે વેદીકા અગ્ની પ્રગટાવે કુળતણા ગોર
ધૂતનુ કરી જોર, મંગળકેરા ફેરવે ૩.

નવ ગૃહનું પુજન હવે આદરે, થાય મંગળ ગીત ઉચ્ચાર
થજો સુખકાર, મંગળકેરા ફેરવે ૪.

ધાન્ય સુપડામાંથી વીર આપતો વરકન્યા કરચાવો રે,
શાસ્ત્ર અધિકાર, મંગળકેરા ફેરવે ૫.

ચારવાર વધાવતા હોશથી જૈન લગ્ન વિધિ ઉચ્ચાર,
એ છે કુળાચાર મંગળકેરા ફેરવે. ૬.

માત તાત સ્વજન ફેરી સાથીએ થયુ પાણીગ્રહણ સુખકાર
વર્યો જયજયકાર, મંગળકેરા ફેરવે ૭.

ચીત્ત ચોખે ચોથુ મંગળ વતીંયુ થયાં આજથી એકહાર,
રાખી પૂરો ચાર મંગળકેરા ફેરવે ૮.

જોઈ વરવધુની જોડલી, આપે આશીશ સર્વ અપાર,
મળી નરનાર મંગળકેરા ફેરવે ૯

પદ ૪૫ મું.

*

હસ્ત મેલાપ વખતે.

(મહારે સોના સમો રે મુરજ ઉગીયો.)

સજની રામ સીતાની જોને જોડલી,
થાય વરકન્યા હસ્ત મેળાપ, રગીલી સજની. ૧
વરવધૂની શોભે જોડલી.

સખી જન્મો જન્મના વેણુ ખાંધીયાં,
સાંધ્યા અંતરથી અંતરના બધરે રસઘેલી સજની વરં ૨
સજની હાથમા હાથ ધરી દીયે,
વરકન્યાને અંતર પ્રેમરે, ગુણવંતી ગોરી. વરવધૂં ૩

સખી લેદ ન લવ લેશ આજેથી,
ધર્યા અલેદ લાવ કેરા વૃત રે ગુણવંતી ગોરી. વરવધૂં ૪

સજની નિજ ધર્મના ધોરી પંથમાં,
જોડી જીવન રથ નીર્દોષ રે ગુણવંતી ગોરી. વરવધૂં ૫

સજની સંસાર નાવ ચલાવશે,
પામી સૌભાગ્યના શણુધારરે રસઘેલી સજની. વરવધૂં ૬

એમ હસ્ત મેળાપ થયો રંગથી,
દેખી આનંદ અંતર અપારરે રસઘેલી સજની. વરવધૂં ૭

પદ ૪૬ મું

✽

ફેરાફરતી વખતે.

(મેઘાડખર ગાળે)

પેહલો ફેરા ફેરે દંપતી. અગ્ની દેવની શાખે.
ભાવો તત્વની ભાવના, જીવ સદ્ બોધ રાખે
જીવને જગત અનાદિ છે, કર્મ યોગ્ય અનાદિ.
સંયોગના તે હેતું છે, નહી રહેવું પ્રમાદી.
દ્રવ્ય ને ભાવ વિશેષથી. સહુ સંબંધ થાય.
વર કન્યા નો ભાવનો, યોગ્ય તેથી સંધાય.
સિદ્ધ ને કેવળ જ્ઞાનીની, ચાર દેવની શાખે.
અગ્ની અને નર નારની, કુળ ગોરની શાખે.
સ્વર્જન અને માતતાતથી, બંધુવર્ગની શાખે.
શાક્ષી કરી આ સ્નેહથી, થયો સંબંધ હાથે
સ્નેહ સંબંધી દંપતી, એક અંગીન થાયો.
આનંદથી પ્રભુ દેવના, શુભ પ્રેમે ગાઓ

પદ ૪૭ મું

✽

લગ્ન પછી વરકન્યા ઉભય તરફથી

(ચોરીની રચના રૂડી)

પ્રેમે બોલો-પ્રતિજ્ઞાઓ દંપતી,
અમે મેળવ્યો હાથમાં હાથ. પ્રતિજ્ઞા પહેલી કરી ૧

પ્રાણવાયુ રમે અંગમાં,
 તેમ રહીશું અમે ન રનાર. પ્રતિજ્ઞા બીજી કરી ૨
 જેમ દુધમાં સાકર લેળવી,
 તેમ આત્માનુ ઐક્ય થનાર. પ્રતિજ્ઞા ત્રીજી કરી ૩
 જેમ અમરવેલી વધે વિશ્વમાં.
 વંશ વૃદ્ધિને સાધીશું સાર પ્રતિજ્ઞા ચોથી કરી ૪
 એથી બાવીશનું બળ પામીશું,
 વળી પામીશું વિશ્વ વિજ્ઞાન. પ્રતિજ્ઞા પાંચમી કરી ૫
 અનુકુળ થાશું અમે સ્નેહથી,
 સુખ કિતીને આપીશું સ્થાન. પ્રતિજ્ઞા છઠી કરી ૬
 એક બોલના મીત્ર બન્યા અમે,
 નહિ આણીશું ભેદ લગાર રે. પ્રતિજ્ઞા પુરી કરી ૭

પદ ૪૮, મું

*

પરણી ઉઠ્યા પછી

(અમે છડરીયા ગઢ ન ત્યાં રે)

અમે પ્રણયના દુર્ગ બી ત્યાં રે	ધન્ય ધન્ય થયાં
સર્વ ચીંતાનાં દીવસો વીત્યા રે	”
અમે કુસંપ કીણા તોડ્યા રે	”
ક્ષમા ધર્યાની હાલ ધરાવી રે	”

અમે સંગીત તોપો ચલાવી રે	”
નાચી કુદીને ધરતી ધૂળવી રે	”
વાણી અમૃત વેલ ચલાવીએ રે	”
અમે વિજયની માળા ધરશુ રે	”
અમે જયના કવવી ઉચ્ચર શું રે	”
અમે પ્રશન મુખે ઘેર જઈ શુ રે	”
અમે ત્રણ ચીજો સાથે લઈ શું રે	”
કન્યા લક્ષ્મી કિતી ત્રણે રે	”
આજે આવી અમારે શરણે રે	”

પદ ૪૯ મું

✽

ચેરામણી વખતે

મોહન વાળ વાગીયાં

કન્યા આપી તો આપો પહેરામણી.
વળી આપો હીરા મોતી માળ, રૂપા કેરા થાળ ઉમંગે પહેં
હાથીના આપો તો અંગાડી આપીયે
હાથી શોભે એ વીણ જેમ આપો તમે તેમ ઉમંગે પહેં
પત્ર લખીયે તો નગ્ન ન આપીયે
એતે ખીડીએ કવરમાં જેમ આપો તમે તેમ ઉમંગે પહેં

શ્રીયુત પોપટલાલ મોહોશી

(૧૫૪૫૫૫૫૫૫૫)

સાચી મીત્રતા ડોને કહેવાય? તે જેઓશ્રીએ મારા આ પુસ્તકમાં
સહાય આપીને બતાવી આપ્યું છે અને દિવસે દિવસે સાહિત્યનો
કેમ પ્રચાર થાય તેવી ભાવના જેના હૃદયમાં છે તે મીત્રવર્થનો હું
જોટલો આભાર માનું તેટલો જોછો છે

લી લોગીલાલ કવી

પાન આપો તો સોપારી આપીએ
 વળી કાથો ચુનો સાથે જેમ આપો તમે તેમ ઉમંગે પહેં
 નંગ આપ્યું તો મુદ્રિકા આપીએ
 બહાણુ સાથે શોભે શઢ જેમ આપો તમે તેમ ઉમંગે પહેં
 ગાદી સાથે ગલેફની રીત છે
 દુધ સાથે સાકર હોય જેમ આપો તમે તેમ ઉમંગે પહેં
 પુષ્પ હારો માળી પાસે માગીએ
 સાથે આપે છે છાબડી જેમ આપો તમે તેમ ઉમંગે પહેં

પદ ૫૦ મું

લાલી આવે છે

(સાડ સાડ રે સુરત શહેર)

આજ આંગણીયુ ઉજવળ લાલી આવે છે
 શીળી નૈતમ જગની છાય લાલી આવે છે.
 મદ મદ હસતી, મુખ નવ વદતી, લલ્તા લચી લચી નય રે
 મોંઘી લાલીના અંતર ઉમળકા ખોલી નયન હરખાય લાલી ૧
 નીર્મળ સરી તડી લાલી અમોલી વહેશે સાત્મીક માન રે
 સાગર સમ ભડ બ્રાત રસીલો ઝીલી દેશે નવીતાન - લાલી ૨
 મીઠી લાલીની સોડથી સરશે સરલા સુદર પુલ રે
 નિતનિત ખીલતાં વિધ વિધ બુલતા તેજ વસે વીરકુળ લાલી ૩

અનુપમ જોડણું પાસે પ્રભુતા થાશે જગત રળી યાત રે
કુંમકુંમ આંદલો મોંઘી લાલીનો અમર રહો જગતાત લાલી ૪

૫૬ ૫૧ મુ'

*

કન્યાને ઘેર લાવતાં

(આવ્યા ઉનાળાના ફહાડા રે)

આજે સોનાનો સુરજ ઉગ્યો કે

વહુઅર કુંમકુંમ પગલે તું આવી.
મહારી સંસાર વાડી દીપાવી કે— વહુઅર૦
મંગળ મોતીડે લઉ છું વધાવી કે— વહુઅર૦
તાડું સૌભાગ્ય સાથે તું લાવી કે. વહુઅર૦
આવ્યો શાન્તીનો મહારે જમાનો કે. વહુઅર૦
આવ્યો લક્ષ્મીનો અખૂટો ખજાનો કે. વહુઅર૦
ગૃહને સ્વર્ગ સમુ જનાવ્યું કે. વહુઅર૦
કુળ કીર્તી પ્રકાશે દીપાવ્યું કે. વહુઅર૦
મહારા આંગણે ફૂલ છવાયાં કે. વહુઅર૦
રૂડાં મંગળ ગીત ગવાયાં કે. વહુઅર૦
દેવો આજ રમે આ ભૂવનમાં કે. વહુઅર૦
આનંદ સાગર ઉભરાય તનમાં કે. વહુઅર૦

પાટણકર

પદ પર મુ'

*

વંદે માતરમ્

(રાગ કલ્યાણ)

છાયા જગતમાં સ્વરે સચ્ચા, મંત્ર વંદે માતરમ્.
માતૃભૂમિ ચ હા ને વાલે, મંત્ર વંદે માતરમ્.
ઉત્પન્ન એ હુઆ જીસ ભૂમિ પર, કુછ ઉસ્કાલી રક્ષણ કરો.
નિતી ધુરંધર તીલકને, ઉચ્ચારા વંદે માતરમ્.
સ્વરાજ કા બીડા ઉઠાયા, મહાત્મા શ્રી ગાંધીને.
શસ્ત્ર લેકર સત્તકા, ઉચ્ચારા વંદે માતરમ્.
નહેરૂ જવાહીર મોતી વલ્લભ, વીર શ્રી નરીમાનજી.
અયસે અયસે મહા નેતા, કહે તે વંદે માતરમ્.
માતૃભૂમિસે અધિક લકિત, નહી કોઈ જગતમે.
બાળક યુવાનો વૃદ્ધ સબહી, કહે હો વંદે માતરમ્.

લગ્ન ગીત સમાપ્ત.

શુદ્ધ પ્રેમનું બલીદાન

પદ ૫૩ મું.

*

ધલાયચી કુમારનું વૃતાંત.

(શારદા તું)

(દોહરો)

સ્તુતિ

શારદા તું સરસ્વતી ભગવતી, તુજ બાળને તું તારજે,
વિદ્યા તણે વીકાસ મુજને, અંતરે તું સ્થાપજે. ૧

વિદ્નો બધા તું દુર કરી, મુજને સદા સંભારજે,
આવે કદી ના આપદા, આશીશ એવી આપજે. ૨

બ્રાહ્મી સુતા શ્રી સરસ્વતી, તારો સદા છે આશરો,
જ્ઞાની અને કવિ વર્યોને, તહારો સદા છે આશરો. ૩

નીશ દીન માતા હું નમું, મુજ પાપને વીદાર જે,
ઇજ્જત વધો, નિતી વધો, ભિતી સદા તું ટાળજે. ૪

ઘટ ઘટમાં વિદ્યા તણે, સંચાર નિત્યે પ્રસરજે,
ભોળીલાલ સદા કર્કર તારો, સ્થાન હૃદયમાં આપજે. ૫

૫૬ ૫૪ મું

*

[નટ રમવા આવે છે.] [સ્થલ ઇલાવર્ધનનગરી]

(ઢમ ઢમ વાગેઢાલ)

હારે જોને ઢમઢમ વાગે ઢાલ પી પી પી શરણાઈ કેરા
સુંદર વાગે શ્રોદ્ધ,

ખેલાડી કરવા આવ્યો ખેલ, ખરેખર નટ ખોલે ખોલ,
હારે જોને ઢમ૦ ૧

વાસ ખોડયા અને દોરડા બાધ્યા, લોકોનો શોર બકોર,
નગરીમાં વાત એવી ચાલે, આવ્યા નટ ચ કે ર,
હારે જોને ઢમ૦ ૨

ઇલાવર્ધન નગરીની અંદર, આનંદ અપરંપાર
ગગન ચુખીત શોભે મહેલાતો, સુખી સૌ નરનાર,
હારે જોને ઢમ૦ ૩

ભલે ભલે કહી નટ પોકારે, ગાતા ગીત રસાલ,
શ્રીદત શેઠની શોભે હવેલી, પુત્ર ઇલાયચી કુમાર,
હારે જોને ઢમ૦ ૪

સગીત સ્વર સુણતાં ઇલાયચી, ચમકે દીલમાં ઝાળ,
સગીત સુણવા ઉઠ્યો પ્રેમે, આવ્યો જરૂખાના દાર,
હારે જોને ઢમ૦ ૫

૫૪

નાટ્ય પ્રયોગ જુવે અવલોકી, ત્યાં દેખ્યો સુંદર દેહાર,
સોળ વરસની ભર ચોવનમાં, હી ઠી નૌતમ નાર.
હારે જોને ઢમઠ ૬

રૂપ જોતાં મોહીત થાતો કે દેવાંગના અવતાર,
મસ્ત અન્યો એ જોઈ ઇલાયચી, પરણું હું એ નાર.
હારે જોને ઢમઠ ૭

પ્રેમ તણી માયા જગમાં, અનુભવથી એ સમભય,
ગંભીરતા વિના જગમાં, આ પ્રેમ નહીં પરભાય.
હારે જોને ઢમઠ ૮

મન સાથે વીચાર કરીને, ઇલાયચી મુંઝાય,
શુભપણે એ એકલો આજે, રીસાઈને સુધ જાય.
હારે જોને ઢમઠ ૯

સંધ્યા સમયને વખતે પીતા, પુત્રને શોધવા જાય
પુત્ર પરનો પ્રેમ અનોખમ, વિયોગ નહિ સહાય.
હારે જોને ઢમઠ ૧૦

છેવટ પુત્રને જોતાં જોતાં, જુએ સુતેલો ઘોડાર.
કહો લોગીલાલ કર્મ ગતિનો, કેવો અજબ ચીતાર.
હારે જોને ઢમઠ ૧૧

પદ ૫૫ મું.

✽

(હવે કેમ કરું)

હવે કેમ કરું (૨) નટડીને શી જ રીતે મળું હારે હવે
રુપ અનોપમ સુંદર તેહું, જોઈ મુખ હું થેલો ફરું.
ક્યારે મળે એ પ્રેમદા મુજને, ઉપાય તેનો કેમ કરું. હવે. ૧
અજળ રૂપ જોતા જ નજરે, હૃદય રહે મારું ઉછળ્યું
ભાગ્ય વીના મળે ન પ્રેમદા, કયા જોશી પાસે જોશ ધરું. હવે. ૨
પરવશ મારો પ્રાણ થયો છે પ્રેમ હૃદય ત્યાં રહે નીતર્યું.
પ્રભુ પાસે મારું એટલું, નટડી મળે તો મારુ ભાગ્ય ફળ્યું હવે. ૩
શર્વરી વીતી ગુપ્ત આલ્યો, જઈ નટડીને હું જ મળું
કહે ભોગીલાલ ભાગ્યજ જૂઓ, નસીબ પાંદડું કેલું ખર્યું. હવે. ૪

—*—

પદ ૫૬ મું

✽

(રાત્રી પડી ને.)

લાવણી.

રાત્રી પડીને ઇલાયચી આલ્યો, નટ લોકોને જઈજ મળે.
ખોલાવ્યા ત્યા નટ આગેવાન, કર્મ પીડા ક્યાંથી ટળે ૧

તમ પુત્રી પર મોહીત થયો છું, લગ્ન તણો વિચાર કર્યો,
કહો તેટલા આપુ રૂપીયાં, વરવા નિશ્ચય મેજ કર્યો. ૨

નટ કહે છે સુણો શેઠજી, અમે કમાવાને આવ્યા,
દીકરી વેચી દામ ન લઈએ, હાથપગ સાજા લાવ્યા ૩

આજ કાલેનો જુઓ જમાનો, દીકરી વેચી ધન કરે,
પાળીપોષી મોટી કરીને ગાય ઉપર છુરીજ ધરે. ૪

તે પાંપ તણી અધોગતી વધતી દશા આજે ખુરી દેખાય.
નટ કહે છે સુણો શેઠજી, પૈસા અમથી નહી લેવાય. ૫

કહે ઈલાયચી લાખ બે લાખ તમે માગતા થાકી જાઓ
કરનેડી કહે શ્રેષ્ઠી પુત્ર દીલ કૃપા કરી ન હુલાઓ. ૬

શુદ્ધ પ્રેમ જ્યાં જોયો નટે નટ કહે સુણો અમ વાત
અમ જ્ઞાતમાં આપ લખીને ખેલ કરો અમારી સાથ ૭

ખાર વરસ સુધી ખેલ કરીને થાઓ શેઠજી તમે હુશિયાર
કોઈ રાજને જઈને રીઝાવો પછી જમાડો અમારી જાત ૮

તે પછી બેટી દઈશું પ્રેમે હોય હૃદયમા શુદ્ધ વિચાર
ત્યાં તો ઈલાયચી કબુલ થાતો ચાપ્યો નટ લોકોની સાથ ૯

કુટુંબ તણી મમતા મુકી પ્રેમ દીવાનો થયો તૈયાર
કરોડ પતીનો બેટો આજે ત્યાગ કરે સઘળો વહેવાર ૧૦

ઢાંક્યા કર્મની ખખર નકોને મુર્ખ કરે શાને અભિમાન
કરોડ પતીના બેટા કેરૂ સ્થીતીનું સમજી દ્યો લાન ૧૧

મોહ દશા પાગલ બનીને ઇલાયચીએ તજ્યો વહેવાર
 પ્રેમ જગતમા અણુમોલ વસ્તુ સમજો શાણા નર ને નાર ૧૨
 કહે લોગીલાલ આગળ સુણો ઇલાયચી કુમારનું વ્યાખ્યાન
 અનેક દેશમા ખેલ ખેલતા જસશુદ્ધ પ્રેમનું ધરતો ધ્યાન ૧૩

પદ ૫૭ મું.

*

સ્થળ બેનાતટ દેશ

કાહરો

બેનાતટ દેશ પોચીયા વીત્યા વર્ષે જ બાર,
 ધન્ય નટડી ધન્ય કુંવરજી, પ્રેમ સંયમ અપાર ૧
 એ પ્રેમના પથી ઇલાયચી, ધન્ય લારો અવતાર,
 બાર બાર વર્ષે મનને છૂટ્યા નહાઅનુપમ સ્સ્કાર ૨
 વિજય શેઠ ને વિજયા શેઠાણી મુક્તા સજ્યા તલવાર
 શીયળ પાળયા મનની સાથે વિત્યા વર્ષે જ બાર ૩
 એ ઉપમાને લાયક આજે નટડી ને કુમાર
 શુદ્ધ પ્રેમ મેળવવા કાજે બલીદાન દે અપાર ૪
 દેશ બેનાતટ આખ્યા ત્યા નટ નાયક સુખકાર
 અરજ કરવા રાજ્યમાં આંચો લીધી રજ તે વાર ૫

૫૬ ૫૮ મું

ગઝલ

ઘણીનું ધાયું દુનિયામાં

ઘણીનું ધાયું દુનિયામાં થવાનું તે થવાનું છે
 જગત જે જે જન્મ્યા તે આખર સૌને જવાનું છે. ૧
 ખરેખર પ્રેમના તત્વો ઘવાયા હોય તે જાણે,
 કસોટી જ્યાં નહીં થાતી કહો તે દુઃખ કોણ જાણે, ૨
 હજારોની મળી મેદની રાજવી આવી ખીરાજે,
 ખેલાડીને ખેલ કરવાને હુકમ ત્યાં રાજવી આપે ૩
 પ્રભુના આશરે રહીને બન્યો મસ્ત દીવાનો
 આહાહા શુ પ્રેમ હૈયામાં હૃદય એક ઇલાયચી જાણે ૪
 નથી પરવા ઇનામોની નથી પરવા જગતની જ્યાં
 ફક્ત પરવા ધારી એક હૃદયમાં નટડી ઠરી ઠામે. ૫
 વગાડે ઢાલ શરણાઈને વળી સુંદર સંગીત વાદ્ય,
 હવે શું શું થવાનું છે ફક્ત એક શ્રી પ્રભુ જાણે. ૬

૫૬ ૫૮ મું.

#

(સમજી લોકો)

યો સમજી લોકો આવો રે ખેલ નટ નો જોવા,
 આજ દિવસ અણમુલો રે નટ આવ્યા રમવા. એ ટેક

ખેલ કરે છે એવા અદ્ભુત દેખી દીલ ખુશ થાય,
 રાજા પણ જ્યાં જોવા પધારે આનંદ ઉર ન માય. ઓ. ૧
 વાંસ જોડ્યા ને દોરડાં બાંધ્યાં સૌ કીધા સાજ તૈયાર,
 મોત અણીના ખેલ કરે છે જેને ખીક નહીં લગાર. ઓ. ૨
 સો પુટ ઉચો વાંસજ ખોસ્થો જમીન કેરી મોઝાર,
 તેપર કટકટ ચડતો ઇલાયચી પોચે ન નજર લગાર. ઓ. ૩
 ઉચે પહોંચતાં નાચજ કરતો ફકત પ્રભુનો આધાર,
 નટડી પણ જોતી દેદાર ને સહાય કરો કીરતાર. ઓ. ૪

(નટ) સરવે ગૃહસ્થો મારો ખેલ જુઓ
 અને તમારો પવિત્ર અભિપ્રાય આપો.

(દોહરો)

શુદ્ધ પ્રેમના બલીદાન જુઓ જ્યાં પ્રાણની પરવા નહીં,
 એ પ્રેમમા પ્રભુતા વસી જેની જોડી જડતી નહીં.

પદ ૬૦ મું

✽

(તને છેલ્લી સલામ)

(સર્વ શ્રોતા)

સર્વે શ્રોતા વર્ગ ખેલ જોઈ જુઓ
 મારા અદ્ભૂત કાવ્યને નીરખી જુઓ

સાખી

વાંસડા ખોડયા અને દોરડાં પણ ખાંધીયા,
જૂઓ ઇલાયચી તે પરે પાવડીથી ચાલીયા.
ચાલ્યો ચાલ્યો તે કટ કટ ચાલ્યો ખરે
પ્રેક્ષકો ખેલ જોઈ દીલને ખુશ કરે. સર્વં ૧

સાખી

લોકો અચરજ પામીયા ખેલ તો સુંદર કરે
ખીક જ્યાં કીચીંત નથી પર લોકનાં હેયા હરે.
જુઓ ચઢ્યો ઇલાયચી આકાશ પરે
મન તણા મજાખુત માનવી ચાહય તે કરે. સર્વં ૨

સાખી

ખેલને પૂરો કરી આવ્યો રાયની પાસ
પણ બુદ્ધિ બગડે રાયની કુંવર થયો નિરાશ
રૂપ દેખી નટડીનું ત્યા રાજ ચળે
વજરને સલાહ પુછે કે નટડી કેમ મળે. સર્વં ૩

સાખી

વજર સલાહ આપતો ખેલન જોયો લગાર
ચીત્ત હળુ રાજ્ય કાર્યમા માટે કરો ખીજવાર
શુદ્ધ પ્રેમનો યોગી ખીજો ખેલ કરે
નટડી કેરા પ્રેમ માટે મોતથી લહે સર્વં ૪

સાખી

અદ્ભૂત ખેલ પૂરો કરી ઉતર્યો તેની વાર
રાજનું ચીત્ત નટડી મહી ખુશ ન થાય લગાર

રાજા વિચાર કરતો એવો કુંવર ક્યારે મરે
એવા મારા લાગ્ય ક્યાંથી નટડી મળે સર્વ ૫

સાખી

ફરી રાજવી બોલતો બેલન જોયો લગાર
નટડી મન સમજી ગઈ બદલાયો વહેવાર
રાજાની દાનત બગડી નટડી સમજી ખરે
રાજા રીઝયા વિના ઇનામ ક્યાંથી મળે સર્વ ૬

સાખી

ઇલાયચી ગભરાયો નહીં દુખીનો સાહ્ય કીરતાર
રાખી ભરૂંસો તે પરે ચડજો ત્રીજી વાર
શુદ્ધ પ્રેમનો પેગખર એ પાછો ચડે
કળા કૈશલ્ય ચાતુર્યથી જનના મનહરે સર્વ ૭

સાખી

લોકો ઘણા ખુશી થયા, રાણી પણ હરખાય,
રાજા વજીરના મુખ પર શ્યામતા દેખાય,
રાજા ચમક્યો, મારી વચમાં કુંવર નડે,
ક્યારે ચૂકે એ કુંવર ને હેઠો પડે. સર્વ ૮

સાખી

રાણી પણ સમજી ગઈ સૌ સલાજન સમજી જાય
નટપર બુલમ દેખીને સૌના દીલ કચવાય,
નટજી તારા બેલ જોયા નહીં ચિત્તથી ખરે,
ઉદાસ ચહેરે ઇલાયચી તો ચોથી વાર ચડે, સર્વ ૯

ફ્રમ

સાખી

૧૦ ૧૦૫૫ થોથી વાર ચડતો જઈ કર્મગતિની કઠણાઈ,
કોતક ત્યાં એવું બને, દશા બુઓ બદલાઈ,
મોત તણી નોબત બુઓ ગડગડે,
કહે લોગીલુલુ કર્મને આધીન દુઃખ પડે. સર્વ ૧૦

ફ્રમ ૯

૧ ૦૧૫૫ ફ્રમ

પદ ૬૧ મું

*

ફ્રામફ્રિ ૬

ફ્રામ હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને

દામ હોમ ગઝલ

૧ હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને, હૃદયના દાન ઓછાં છે;
અનેક કષ્ટો ભલે આવે છવનનાં દાન ઓછાં છે. ૧

કસોટી પ્રક્ષમી થાતી, બન્ને પ્રેમી જ પંખીની;
પ્રભુ પશુપતિ ગર્વિની, જગત સન્માન ઓછાં છે. ૨

૩ વિચારુત્તી નટકી દીલથી, હૃદયનો પ્રેમી તો મળીયો;
છતાં ન સુખની ઘડીઓ, અમારાં લાગ્ય ઓછાં છે. ૩

૪ અમ બન્ને પ્રેમીની, અરજ કંઈ દીલ પ્રભુ ધરજે;
હૃદય આહું ધીલાય્યોને, કહે લોગી એ દીલ મોઘાં છે. ૪

ફ્રમ ૧૧૫૫ ફ્રિ

૧ ૦૧૫૫ દામ ફ્રામ ૧

પદ દર મું.

*

(ચડયો મોત તણે ઝાલે)

ચડયો મોત તણે ઝાલે, હીંચતો પ્રેમ હીંડાલે.
હૃદયમાં અવનવા તોલને તોલે, હીંચતો પ્રેમહીંડાલે.

આશા આશાની મહીં વિત્યા વર્ષ જ ખાર,
તોએ ન સુખની ઘડી ધીક પડો અવતાર.

ચડયો એમ કુંવર ચગડાળે. હીંચતો પ્રેમ હીંડાલે ૧

શુદ્ધ હૃદય બંને જણુ તણા એક જણે શ્રીકીરતાર
કુદુંબ કબીલો સહાયળી ત્યાગી દર્ધ પલવાર.

બની પ્રેમ દિવાનો જેલ જેલે, હીંચતો પ્રેમહીંડાલે ૨

નટડી પણુ વિચારતી આ તો દૈવી અવતાર,
મોત તણી પરવા નહિ જ્યાં હૃદય એકાકાર.

હૃદય રડતું નટડી તણું ખાલે, હીંચતો પ્રેમહીંડાલે ૩

આ ભવ કે પરભવ મહીં માગું એજ ભરથાર,
ભંચે જુએ કામીની, તો જોયો અજબ દેદાર.

સ્થિરતાના વિચારે ઝુલે; હીંચતો પ્રેમહીંડાલે. ૪

આધાર વગર એ આત્મા, જોડતો બન્ને હાથ,
વિચાર શ્રેણીપર ચઢે કરતો મન પ્રશ્નપ,

કહે ભોળી કમંગત ક્યારે ટળે, હીંચતો પ્રેમહીંડાલે ૫

પદ ૬૩ મું

✽

અરર ઓ પ્રભુ

લલિત

અરર ઓ પ્રભુ આ મેં શું કર્યું,
પતિ ત મા ગેં પગલુ મેં ભર્યું, ૧

નવ ધરી જરી બીક મેં લગીર,
અરર હાય રે શોધ્યું મેં કથીર ૨

માતપિતાનો દનેહ દૂર મેં કર્યો,
વિષયમા બ રે અધ હું બન્યો, ૩

વણીક ફીટીને ન ટ વેંશ થી
હુંબ લીધું અરે મેં માગી હાથથી ૪

શરણુ તા હરું મારે શ્રી હરિ
કર જોડી કહું હું ફરી ફરી. ૫

હદ હવે થઈ હદ હવે થઈ
જીવન નૌકા મુજ હું બતી રહી ૬

તાર તાર ને દીલ દયા ગ્રહી
હવે ન કોઈ ચીજની આશા કંઈ રહી ૭

પરીખ શેઠ નાનચંદ ગુલાબચંદ શાહ.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ,
કોલ ભાટ લેન મુંબાઇ.

જેઓશ્રી લેખક પ્રત્યે વાત્સલ્ય ભાવ ધરાવે છે અને મા
પુસ્તકમાં આગળથી સારી મદદ આપી આભારી કર્યો છે તે
તેઓશ્રીના હમેશા હું રૂણી છું

લી કવી ભોગીલાલ.

પદ ૬૪ મું

દાઉરો

ચડતો ચોથી વાર મહા કૌતુક દેખતો
 પચ મહાવ્રત પાલણુહાર મુનિવર અવલોકતો ૧
 જાતા ગોચરી માટ શ્રેષ્ઠી તણા ઘરની મહી
 દેખી નૌતમ નાર મુનિ ઉચુ જુએ નહી ૨
 દેખી સુદર સ્વરૂપ મુનિવર ચલતા નથી
 માસ ખમણની ભુખ કોંચીત દેખાતી નથી ૩
 એવા મહા ત્યાગી અને રોમ રોમમા વૈરાગ્ય
 ધન્ય ધન્ય મુનિતુજને ધન્ય જ તારે! ત્યાગ ૪
 દેખી ઇલાયચી આ બધુ મન માંહી કચવાય
 હીરો જોયો હાથથી રડવાથી શું થાય ૫
 આવા વિચારે શુભયોગ હૃદયમાં ચડતો જાય
 એકાગ્ર ચિત્ત લાગતાં ભાન સહુ વિસરાય ૬
 તારણ વાલા તારજે તેથી તારણ હાર
 કહે ભોગી પણ પણ શું બને જાણે શ્રી કીરતાર ૭

આ પ્રમાણે અચાનક ખેલ કરતાં કરતાં પોતાની
 દષ્ટીએક ધવિત્ર મહાપુરુષ ચારિત્ર ચૂડામણિ મુનિરાજ ઉપર

પડે છે. તે મહાપુરુષનો પ્રભાવ જોતાં તથા નવચૌવના સ્વરૂપ સુંદરીના હાવભાવ જોતાં મુનિ મહારાજની પોતાની કીર્તિ પશુ દૃષ્ટી ઉંચી થતી નથી તે હકીકતનો વિચાર કરતાં ઇલાયચી સોઝૂટના ઉચા વાંસ પર કોઈ પણ જાતના આધાર સિવાય પોતાની પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ લાવતાં શુકલ ધ્યાનમાં મસ્ત બની રહ્યો છે. ત્યાં હવે શું બને છે કે, નટડી પશુ તેના શુદ્ધ હૃદયના પ્રેમથી તે પશુ તેની પાછળ દિવાની બની રહી છે અને એક નજરથી ઇલાયચી કુમારના દેદાર તરફ નિહાળી રહી છે. અને પ્રભુ પરાયણ એકતલ્લીન થઈ જતાં શુભ ધ્યાન ઉપર આવે છે—

પદ ૬૫ મું

ઇલાયચી—

*

નૌકા ભારી પાર ઉતારો

(બેઠો ભાઈ ખૂડતો તારો રે એ રાગ)

નૌકા ભારી પાર ઉતારો રે દીનાનાથ આશરો તારો રે ટેક

હું હીણભાગી બાળક તાહરો સમજ્યો ન સાર અસાર

મોહ દશામાં અંધ બનીને ત્યાગ કર્યો કુળાચાર

ઉગરવાનો એકે ન આરો રે દીનાનાથ આશરો તારો રે ૧

બાર બાર વર્ષો વિતી ગયા વળી શુકાયા જ શરીર
 પ્રેમ દિવાનો હુંય બન્યો પ્રભુ ખોયુ હૃદયનુ હીર
 નહી શુદ્ધ વિચાર ધાર્યા રે દીનાનાથ આશરો તારો રે ૨
 રાજવીની દાનત બગડી જોઈ નટડીનું રૂપ
 એ રૂપમાં પણ હું લોભાયો જોયો ન ઊંડો કુપ
 એ કુપમાંથી પ્રભુ ઉગારો રે દીનાનાથ આશરો તારો રે ૩
 છેવટ બાળક હું છું તમારો અને આપ મારા આધાર
 કહે ભોગીલાલ દયાળુ વીલુ ઉતારોને ભવપાર
 ઇલાયચીનો તુજ સહારો રે દીનાનાથ પાર ઉતારો રે ૪

પદ ૬૬ મું

નટડી—

*

મારી અરજી તું સ્વીકાર

મારી અરજી તું સ્વીકાર (૨) ખેડલી ઉતારજે ભવ પાર—ટેક૦
 સમય સમયનુ કામ કરે સમય સદા બળવાન
 સમયને આધીન આખી અવની સમય જીવન સુકાન—મારી૦
 પર ભવ કેરા પ્રેમ સંયોગે મળી ગયો વહેવાર
 ક્યાં હું નટડી ક્યાં આ કુમાર વિધિ ખેલ અપાર—મારી૦

મુજ રૂપને કારણ જીઓ કેટલો હત્યાચાર
 એ રૂપ પ્રભુ બાળી દેજો મુજને પાર ઉતાર-મારીં
 સુખતણી આશા ન મુજને આશા સૌ ફર જાય
 હવે આશા પ્રભુ-જીવનની કંઈક હવે સમજાય-મારીં
 મન અમારૂં મજબુત કરવા દે જે હૃદય બળવાન
 કહે ભોગીલાલ મન મજબુતથી સૌ સાધે કલ્યાણ-મારીં

પદ ૬૭ મું

#

શાસન તણા ઓ

શાસન તણા ઓ દેવો બાળક આ તમારો
 લઈ ગોદમાં લ્યો તેને આપો હવે સહારો ૧
 નથી આશા બીજી કંઈ સુધરે કંઈ સસ્કારો
 જેથી જીવન કેરા કંઈ સુધરે વિચારો ૨
 હવે હૃદ થઈ ઓ સ્વામી જીવન મારૂં સુધારો
 નૌકા ડુબી રહી મુજ પાર તેને ઉતારો ૩

૫૬ ૬૮

*

બદલાઈ ગયા વિચાર

બદલાઈ ગયા વિચાર કુંવરના બદલાઈ ગયા વિચાર
 વાંસ ઉપર એ ધ્યાન જ ધરતો સો ફૂટ ઉચે ધાર
 પુજ્ય મુનિવરને જોતા ત્યાં ફરી ગયા સંસ્કાર-કુંવરનાં
 ધન્ય ઘડી ધન્ય દિવસ માહરો હાથ લાગ્યું સુકાન
 શાસન દેવ તારા શર્ણુ હું છું એમ ધરતો શુકલ ધ્યાન-કુંવરનાં
 અનેક જાત પાતીક આવરણ દુર કરે પળવાર
 નીચ થ કેરા ધ્યાનમા ચડતો રોમ રોમ આનંદ અપાર-કુંવરનાં
 શુદ્ધ વિચારની શ્રેણીએ ચડીયો કર્મ ક્ષય કર્યા ધરી ધ્યાન
 કહે ભોગી લાલ એ વિચારથી ઉપજે કેવળ જ્ઞાન-કુંવરનાં

૫૬ ૬૯ મું

*

(દેવ હુડ'લી) (વહાલા વેગે)

દેવ હુડ'લી વાગી રે. લોકો સૌ જાગી રે
 જુએ જુએ પ્રેમથી રે, હોજી ૧

કર્મ ખપાવ્યા પ્રેમથી, ઝીલ્યો સંયમ ભાર
અજળગતી કર્મો તણી, સમજો નર ને નાર,
માયા જે ત્યાગી રે, શીવસુખલીધુ માગીરે
શુદ્ધ ભક્તિ સ્નેહથી રે, હોજી ૨.

સયમ લગની લગાવી, ક્રીધો સફળ અવતાર
માયા બધન તોડી ને, ઉતરીયા ભવપાર.
કર્મ સૌ દુર કરી રે, હોજી ૩.

પદ ૭૦મું

✽

લાવણી

નટડીના પાણુ વિચાર બદલ્યા, સ સારમાં કાંઈ સાર નહી,
સ્વરૂપ પર પ્રીટકાર જ દેતી, જીવનમા કશુ સુખ નહી ૧
માટે પ્રભુના ચર્ણોમાં રહી, જીવનને વ્યતીત કરું,
ઉચ્ચ ભાવના ભાવી મનમા, કર્મ ખપાવી દૂર કરું ૨
શુદ્ધ પ્રેમના જીવ્યો આત્મા, સર્વ ગળીદાન કેલું કરું,
સાચા હૃદયના ભાવની સાથે, સયમમા જેનુ ચીત્ત ઠરે. ૩

એહ ભાવના એવી ભાવે, વદતી પોતે અમૃત વાણ,
 ઉચ્ચ શ્રેણી એ ચડતા ચડતા, ઉપજ્યુ તેને કેવળ જ્ઞાન. ૪
 રાજાને પણ જ્યાલ પડ્યો કે, ભૂલ ખરેખર મેંજ કરી,
 શુદ્ધ પ્રેમના આત્માઓમાં, કુદ્રુટી કા મેંજ કરી ૫
 કરી હૃદયમાં પશ્ચાતાપ ને, ધરવા લાગ્યો પ્રભુનું ધ્યાન,
 કર્મ ખપાવ્યા પલક એકમાં, તેને ઉપજ્યુ કેવળ જ્ઞાન. ૬
 રાણી પણ ત્યાં સમજી જાતાં, કીધો હૃદય થકી વિચાર,
 ધન્ય ધન્ય ઈલાયચી નટડી, જાણે કીધો બે ડો પાર ૭
 પ્રભુ પરાયણ બન્ને આત્મા, ભક્તિ હૃદયમાં મેળવી દહાણ
 શુદ્ધ ભક્તિના પ્રભાવ વડે, તેને ઉપજે કેવળ જ્ઞાન ૮
 હલવા કર્મો આત્મા જુઓ, જ્યાં કુડકપટનું નામ નહી,
 કરેલાં કર્મો ત્યાગવા માટે, જ્યાં ઘડીની ઢીલ નહી. ૯
 આવા પવિત્ર આત્માઓને, સહસ્ર કોટી વદન હજે,
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમ બળીદાન, નટડી ઇલાયચી જેવા હજે ૧૦

પદ ૭૧ મું

*

ગઝલ.

- જગતના પ્રેમી આત્માઓ, બળીદાન પ્રેમના જોજો,
હોય જો સ્થાન કંઈ હૃદયે, અનુભવ તે કરી જોજો ૧
- હૃદય ની ઉમીં ઉભરે, પવિત્ર પ્રેમના પથે,
હજારો આ પત્તી આવે, બળીદાન પ્રેમના જોજો ૨
- જુઓ નટડી અને કુમાર, તણા એ પ્રેમના પથે
સદા ની વિંકાર રહીને, બળીદાન પ્રેમના જોજો ૩
- કરોડોની તણ દોલત, કીધોવિચાર નહીં દીલમા,
બન્યો મસ્ત એ પાગલ, બળીદાન પ્રેમના જોજો ૪
- હવસના પ્રેમ જ્યાં હોએ. નહીં ત્યા પ્રેમ કાયમ રહે,
તણ હવસ સાથે સંયમ, બળીદાન પ્રેમના જોજો. ૫
- કરી આત્માતણુ કલ્યાણ, બતાવી આખી આલમને,
રહો એ આત્મા અમર, બળીદાન પ્રેમના જોજો. ૬
- અંતીમના ખોલ ખોલું છુ, જગતની સાક્ષીએ આજે,
કહે ભોગી મોંઘેરા એ, બળીદાન પ્રેમના જોજો. ૭

(શ્રી ધ્રુવચરિત્ર કુમારનુ - આખ્યાન સમાપ્ત)

પદ ૭૨ મું

*

એ પૂરી પંચાત.

દાહરો.

પૂત્ર હોય બે કુલક્ષણે	પાપીને કમજાત,	
પિતાને એ શું ઠારશે	એ પૂરી પંચાત	૧
ગુરુ વ્યસનીને લોભીયા	વદે ન સાચી વાત.	
સમાજને શું તારશે	એ પૂરી પંચાત	૨
બધવ હોએ બોલકણુ	પાછળ કાપે વાત,	
વખતે દગો એ આપશે	એ પૂરી પંચાત	૩
કોટે પત્થર બાધીને	ખૂડે પોતે આપ,	
બી જાને એ બુઝાડશે	એ પૂરી પંચાત.	૪
નાર રૂપાળી હોય પણ	પાડે દુર્ગુણ છાપ,	
સ્વામીને શું એ ઠારશે	એ પૂરી પંચાત.	૫
લલો મુનીમ પણ શેઠની	કરવા ધારે ઘાત.	
ધન રળીશુ આપશે	એ પૂરી પંચાત	૬
વાત વીષય સમજે નહી	કરે લાતથી વાત,	
અણુસમજીથી પાના પડ્યાં	એ પૂરી પંચાત	૭

પદ ૭૩ મું

*

મિત્રાચારી

ગઝલ

સંસારમાં સ્નેહને સગપણ, બધાં એ સ્વાર્થના સાથી
 નિઃસ્વાર્થ જે કરે સેવા, જગતમાં સાચો મીત્ર એ-૧

પરાયુ દુઃખ દેખીને હૃદયમાં, રહેમ લાવે જે
 બને સાચો સેવક જગમાં, જગતમાં સાચો મિત્ર એ-૨

ખાંધે મીત્રા ચારી જ્યારે, નીલાવે ખાંડાની ધારે
 હૃદય શુદ્ધ જમોતિ ચમકાવે જગતમાં સાચો મિત્ર એ-૩

ગણે દુઃખ મીત્રનું નિશદીન, જપે નહિ દીવસ કે રાતે
 સદા સુખ દુખમાં સાથે જગતમાં સાચો મીત્ર એ-૪

પડે સીતમ તણી ઝડીયો, લલે નિંદા કરે લોકો
 છતાં નહિ સ્નેહ કરે ઓછો જગતમાં સાચો મીત્ર એ-૫

બંધવ કરતાં વધે મીત્રો, હૃદયનો ભાર કરે હલકો
 રાખે ડર શ્રી પ્રભુ કેરો, જગતમાં સાચો મીત્ર એ-૬

બની મીત્રો સદા સાચા, વિચરજો આ અવનીમાં
 કહો લોગી એવા મીત્રો જીવીતર રહે જો સદા જગમાં-૭

પદ ૭૪ મું

*

નસીબ તણી બલીહારી

નસીબ તણી બલીહારી વિશ્વે. ત્યાં નાના મોટાનો લેદ નહી
સંસ્કાર વિના આ અવનીમાં જીવન કેરો રસ નહી ૧

ભાગ્ય તણા સંસ્કારો સઘળા કરણી પર આધાર કરે
જેવી જેવી સોળત તેવી અસર સદા એ થયા કરે ૨

ખેલ જીવ્યો એ અજબ જગમાં નસીબ આધારે સૌ આલ્યા કરે
સંસ્કારો બદલો જગમાં પ્રભુ તરફથી જરૂર મળે ૩

જ્ઞાની એ પણ કહી ગયા કે ભાગ્ય વિના કંઈ છે જ નહી
પુર્ણાને સાધ્યા વિનો ભાગ્ય કદીજ ખુલેજ નહી ૪

જગત મહી સેવા સાધીને નસીબને મજબુત કરે
કહે ભોગીલાલ ભાગ્ય ખીલવવા સંતોષમય તો જીવન તો કરે ૫

પદ ૭૫ મું

✽

હવે પધારો મેહુલા.

સોરઠા

બળ બળતો અગાર એન પડે નહી જરી,
રાજ્યને દીલ ઉદાર હવે પધારો મેહુલા. ૧

નોધારાનો આધાર કેમ રિસાઈ તું ગયો,
ખેડુત જૂએ વાટ હવે પધારો મેહુલા ૨

રાબનો તું રાજવી ને ગરીબનો તું શીરતાજ,
અખોલા તે કયમ કર્યા હવે પધારો મેહુલા. ૩

તુજ શુભ પગલા થકી આનંદીત સૌ જણાય,

કાયમ આનંદ રાખવા હવે લા.

ગાયો અને લેંસો સૌ અરજી થી,

શે છે અ હવે ૧.

નોધારાને ગરીબ

આધારે હવે

ખેઈમાની જુસ

શ્રાપ દુનિ વે

દુનિયાના જનસૌએને પ્રાણીઓ સૌ અરજ કરે
પશુપક્ષી પણ બોલતાં હવે પધારો મેહુલા. ૮

મોર સૌ ટહુકાર કરે પાણી પાણી બોલતા
અરજ કરે ભોગી સદા હવે પધારો મેહુલા. ૯

પદ ૭૬મું

*

લકડી કા ગુણ

(લજન)

સૌ ભાઈ સુણો સજ્જન મોરા દેખો ગુણ વોહ લકડીકા
જિસ વખત તોરા જનમ હુવા જળ વોહી ઘોડીયા લકડીકા
—એ રાહ

વિવિધ જાતકા લાચે રમકડા વોહી રમકડા લકડીકા
જિસ વખત તોરા જનમ હુવા જળ વોહી પારણા લકડીકા—સૌં

પાંચ વરસકી હુઈ ઉમર જ્યાં ગયે પઢને નિશાળ ભણી
વિવિધ જાતકી લાચે પાટી વોહી પાટી દેખો લકડીકા—સૌં

આઠ વરસકી હુઈ ઉમર જ્યાં હુઈ જ્ઞાત જ્યાં જળ લેળી
કીયારે સગપણ દીયારે શ્રીફળ વોહી શ્રીફળ દેખો લકડીકા-સૌં

ખારા ખરસકી હુઈ ઉમર 'જ્યાં, તેરા ખરસ હુવા જારી
વિવિધ જાત કા બના માંડવા હુઈ સાદીકી તૈયારી-સૌં

આએ ઘોડે પર ચડે વરરાજા દલ્યા વીંઝણા લકડીકા
આએ સાજના ખેઠે પાટ પર વહેંચ્યાં શ્રીફળ લકડીકા-સૌં

આએ સાસુ જ્યાં પુંખન પુંખને વોહી પુંખના લકડીકા
ગએ મોંડરે ખેઠે વર વહુ દલ્યા બાજેઠ દેખો લકડીકા-સૌં

લાએ વાંસડા બાંધી ચોરી વોહી વાંસડા લકડીકા
ચાર મગલકા ફેરા ફિરા જળ બંધ્યા મીઠળ લકડીકા-સૌં

લાએ સોપારી કિયા હુકડા વોહી સોપારી વૃક્ષ લકડીકા
એકી બેકી જ્યાં ખેલે વરરાજા દેખો તમાસા લકડીકા-સૌં

ગએ મહેલમેં ચડે વરરાજા દલ્યા ઢાલીયા ચાદીકા
વિવિધ જાતકી નકસી બનવાઈ વોહી મઢેલા લકડીકા-સૌં

આએ ઘડપણુ ગીરા દાંત જળ લિયા ટેકા જળ લકડીકા
આએ કાળ જ્યાં ચઢે છાતી પર દલ્યાં ઢાલીયાં લકડીકા-સૌં

લાએ વાંસડા બાંધી નનામી વોહી વાંસડા લકડીકા
લાએ સુખડ લાએ શ્રીફળ લાએ ખાપટા લકડીકા-સૌં

કુટુંબ કબીલો કોઈ નહીં તેરાં નહી હે તોરી સગી રે માઈ
કહત લોગીલાલ સુણો મોરે સજ્જન છેવટ જલાયા લકડીકા-સૌં

દોહરો

લકડીતણી માયા જગતમાં સૌ સાથ લકડી આવતી
જનમ અને મરણમહીં સાચી સગાઈ તે સાધતી

પદ ૭૭ મું

*

વહેવાર જગતમાં

વહેવાર જગતમાં સમજ લેજો જ્યાં સ્વાર્થ કેરી બાજી સજ્જ
પ્રેમ પ્રેમ જોટો બતલાવે સ્વાર્થ કેરા સહુ ગરજ. ૧

પ્રેમ પરાયણ જીવન જગમાં સત્યપણે વિચારી વિચરો,
આનંદ આવે અણમોલો ને ધ્યાન સદા શુદ્ધ પ્રેમ ધરો. ૨

આંમકાર તણો એ પ્રેમ પવિત્ર ચરણ ચૂમી જીવ્યું સફળ કરો
પ્રેમ લઘુતા ધારણ કરતા પ્રેમ પ્રભુતાના પંથે ચડો. ૩

નિજ પાપ તણી ક્ષમા ચાચીને અસત્ય જીવન દૂર કરો,
મસ્ત પણે વિચરી આ જગમાં શુદ્ધ પ્રેમ જ્યોતિ પ્રગટ કરો. ૪

કહે ભોગીલાલ આ જીવનમાં સેવા ધર્મ સદા સૌ મનન કરેઃ
શુદ્ધ ધર્મના પ્રેમને સાધી જીવ્યું જગમાં સફળ કરો. ૫

૫૬ ૭૮ મું

*

સુણુ દરજીડા

(હરી ભજન વિના દુઃખ દરીયા)

સુણુ દરજીડા ગજ કાતરને સોય દોરાના ગુણુ કહું,
આ અંધ દુનિયાના લોકોને સમજાવવા દાખલો હું દઉં. સુણુ.

ગજ બદ સલાહ દેનારો છે, કાતરની સંગે રહેનારો છે,
તે કુસપ તણો કરનારો છે, સુણુ દરજીડા ૧

કાતરતો કલેશી નારી છે, મહા કલેશ તણી કરનારી છે.
હોય ભેગાં તેને જીદાં કરનારી છે. સુણુ દરજીડા ૨

દરજી શીવવા આવે છે, ગજકાતરને ભોંય પછાડે છે.
ભલી સોયને શીર પર રાખે છે. સુણુ દરજીડા ૩

સોય સુલક્ષણી નારી છે, ડાહી ને વિવેકશાળી છે.
હોય જીદાં તેને ભેગા કરનારી છે. સુણુ દરજીડા ૪

સોયનો પતિ પણ કેવો છે, રંગે રૂપાળો ભેયા જેવો છે.
જેવું નામ જગતમાં દોરો છે. સુણુ દરજીડા ૫

દાનવીર શેઠ ગોવર્ધનદાસ પરષોતમદાસ સોનાવાળા
(શેઠ નારાયણદાસ મનોરદાસવાળા)

મુંબઈ

શ્રીચૂત શેઠશ્રીની ઝાલખાણ અને તેઓશ્રીની દાન પરાયણતાની કેટલીક
હકીકત શેઠ હરગોવિન્દામ જેઠાલાલે (શ્રી દેશી નાટક મંચના માલીક)
આપવાથી તેઓશ્રીના સેવાભાવી વીચારથી આકર્ષિત આ કોટો મારા
પુસ્તકમાં સુકી હું મારી કન્ન બલવુ છું, અને પગભાતમા તેઓશ્રીની
ઉદાર ભાવના કાયમ રાખે તેમ ધરું છું

લી ભોગીલાલ કવી.

દોરા જેવો નર એક જાણું વિશ્વંભરને પીછાનું
 ખીજ લાંબા ગજ જેવા જાણું સુણ દરજીડા ૬
 કાતર જેવી બહેનો મારી વિદેષી ફેશનમાં રમનારી.
 જેથી થઈ જીવન ફેરી લાચારી. સુણ દરજીડા ૭
 સોય જેવી સાદી નારી જો બને બહેનો માહરી.
 તો થાયજ દેશની બલીહારી. સુણ દરજીડા ૮
 શમશયા કહે છે લોગીલાલ ગજકાતરને કાઠો બહાર,
 સૌ સોયદોરાનો રાખજો ખ્યાલ. સુણ દરજીડા ૯

પદ ૭૯ મું.

*

તાડું મંદિર આલીશાન

તાડું મંદિર આલીશાન, તું ક્યાં ગયો ભગવાન; (૨)
 જગ્યા અનોખમ સુંદરસારી, પસરે પરીમલ આનંદ ક્યારી
 ક્યાં લેવો એ આનંદ લહાણ, તું ક્યાં ગયો ભગવાન....૧
 હૃદય પવિત્ર નથી અમારુ, જ્યાં જોઈ ત્યાં ન્યાડું ન્યાડું,
 ધરૂ જઈ ક્યાં ધ્યાન, તું ક્યાં ગયો ભગવાન....૨
 આસપાસ સૌ કલેશ નિહાળું, નહિ જીવનમાં કાંઈ અજવાળું;
 નથી ચિત્ત શુદ્ધ કે સાન, તું ક્યાં ગયો ભગવાન....૩

તુજ નામથી પત્થર તરતા, પ્રેમજ્યોતિના ઝરણાં ઝરતાં,
 આજે કુસંપના નિશાન, તું કયા ગયો ભગવાન . ૪
 આજે જગત સૌ સત્ય ભૂલે છે, હુ સાતુંસીમા સૌ કુળે છે,
 ઘરઘર પ્રગટયું અભિમાન, તું કયા ગયો ભગવાન.. ૫
 દેખાદેખી તુજ ભક્તિ કરીએ, કયાથી જીવન પાતિક હરીયે,
 જ્યા નથી હૃદયનાં દાન, તું કયા ગયો ભગવાન . ૬
 હૃદયમંદિરે અંધકાર પ્રસર્યો, તે અંધકારે ન પાર કોઈ ઉતર્યો
 શ્યામ હૃદયમાં દેખાવ આલીશાન, તું કયાં ગયો ભગવાન...૭
 તુજ નામથી પોષણ કરતા, દુકાનદારીના ષાઠ ભજવતા;
 ભક્તિ ઘટી ઘટયું બહુ માન, તું કયાં ગયો ભગવાન....૮
 અજબજ્યોતિ વીરલ નિહાળે, ભોગી નિરંતર તુજ ચરણ પખાલે
 આશિષ યાચું તુજ નામે થવા કુરબાન, તુ કયાં ગયો ભગવાન ૯

દોહરો

ભક્તિ વિના મુક્તિ તણી, મુક્તિ કદી જડતી નથી,
 મુક્તિ તણી મુક્તિ જીઓ, ભક્તિ વિના મળતી નથી.
 સંસારમાં સંસ્કાર જ્યાં, સારા કદી પડતા નથી;
 સંસાર કેરા આત્માઓ, સુખીયા કદી થાતા નથી.

પદ ૮૦ મું

*

આજે ભાષા બદલાઈ ગઈ.

આજે ભાષા ગઈ બદલાઈ (૨)

હિંદતણા બિરાદર ખ્યારા, હવા પશ્ચિમની છવાઈ (હા હાં) ભાષાં
 પુન્ય પિતાશ્રી પ્રેમે કહેતા, આજા શિરોમાન્ય જ ધરતા
 પણ પશ્ચિમ વાયુ વાયો જગમાહી, આજે ભાષા ગઈ બદલાઈ ૧
 ‘કાધર’ ‘કાધર’ આજે કહીએ પુન્યભાવથી દૂરજ ખસીએ
 હૃદયતણા પ્રકુલ ભાવોની હવાજ ઉડી ગઈ, આજે ભાષાં ૨
 પવિત્ર ભક્તિ માતૃ કેરી, જ્યા પ્રેમ ભાવની ભક્તિ ભરેલી
 આજે ‘મધર’ બોલાઈ રહી, જુઓ ભાષા ગઈ બદલાઈ ૩
 ભાતૃ ભાવના અજબ અંકુર, ભાઈ કહેતાં ઉભરે-ઉર
 ‘પ્રધર’ શબ્દોમા ભાવના નષ્ટ થઈ, જુઓ ભાષાં ૪
 બેનતણા એ ભાવ અનોપમ, હતો પ્રેમ જગમાં સર્વોત્તમ
 આજે એ ‘સીસ્ટર’ મીસ્ટર સાથે ફરતી થઈ, જુઓ ભાષાં ૫
 પવિત્ર ગૃહીણી નારી કહેતાં, હૃદયતણા શુભભાવ જ્યાં ભરતાં
 ‘વાઈફ’ કહીને આજે બોલાવે, લાઈફ જ હુખી રહી જુઓ ભાષા. ૬
 આવા આવા અનેક ફેરફાર, આજે કરતા નરને નાર,
 કહે ભોગી શું દુર્દશા આવી, જુઓ ભાષા ગઈ બદલાઈ. ૭

પદ ૮૧ મું

*

મસ્તી

ગઝલ

મસ્તી થી મનની મહી, કયાં મસ્તી જઈને હું કરું (૨)
 દેહાર તપાસું જગ તણા, જ્યાં દેહાર કોઈ મળતો નથી
 ઠરવા તણી આશામાં આજે, કયાં મસ્તી જઈને હું કરું ૧
 મન પડ્યું જુદી હવામાં, સ્થિર શી રીતે અને
 એ મનને મનાવવા, કયાં મસ્તી જઈને હું કરું ૨
 જોઈ હૃદય માફ ખરે, જ્યાં આગના ભડકા બળે,
 તે આગને બુઝાવવા, કયાં મસ્તી જઈને હું કરું ૩
 જોયા તપાસી બહુ જણા, પણ કયાંઈ શાન્તિ મળતી નથી
 પણ દીલભર-દિલ વિના, કયાં મસ્તી જઈને હું કરું ૪
 મસ્તીતણા એ મસ્તભાવો, મસ્તી વિના મળતા નથી
 કહે ભોગીએ મસ્તી મેળવવા, કયાં મસ્તી જઈને હું કરું ૫

પદ ૮૨ મું.

હૃદય.

હૃદય તણા ભાવો. ન આજ મળતા કોઈ ઠામે ટેક
 જીવન નોકા તણી હસ્તી જઈને કયાંજ નીલાવવી.

- જીવન કેરા સત્ય તત્વો ન આજ મળતા કોઈ ઠામે. ૧
 જગત આજે બન્યું બુદ્ધ બધાના સ્વાથી^૧ તત્વો
 જીગરના ભાવના તત્વો ન આજ મળતા કોઈ ઠામે. ૨
 વાતો કરે મોટી મળે નહી કાંઈ તેમાં સત્ય
 કહો વાત કરવાના સ્થાન ન આજ મળતા કોઈ ઠામે ૩
 નથી શીરીદ કે ફરહાદ નથી એ ભાવના કયાઈ.
 બધાએ ડોળ ઉપરના, જીગરના ન આજ મળતા કોઈ ઠામે ૪
 વધુ શું રહ્યું હવે બાકી કહે ભોગી આ અવનીમા
 બધાએ સ્વાર્થ^૨ પુનરી નિસ્વાર્થ^૩ ન આજ મળતા કોઈ ઠામે ૫

પદ ૮૩ મું.

*

સત્ય સંયમ

ગઝલ

સત્ય સંયમ સાધવા, શૂરવીર બનો જગની માંહી ટેક
 બીડરતા દિલમાં ધારી, વિચારો શુદ્ધ વિચારી.
 અણુમોલો ખ્યાલ એ લાવી, શૂરવીર બનો જગની માંહી, ૧
 ભીરુતા દૂર સૌ કરજો, નાહીંમત ન કદી બનજો
 સદા મસ્ત થઈ વિચરજો, શૂરવીર બનો જગની માંહી; ૨

મક્કમતા મન થકી કરવા, એકોત્રતા જીવનમાં પ્રસરે;
 સદા સદ્ગુણને સંચરી, શૂરવીર બને જગની માંહી. ૩
 કાયર તણી માયા, ન કરશે કોઈ આ જગમાં;
 સદા સાધો જીવનતત્વો, શૂરવીર બને જગની માંહી. ૪
 વિચારો ભૂતકાળોની, સૌ એ વાતો શૂરવીરની;
 કહે ભોગી આ અવનીમાં, શૂરવીર બને જગની માંહી. ૫

પદ ૮૪ મું.

*

પૂર્વજ તણાં પર્વો

ગઝલ

પૂર્વજ તણા પર્વો, કહો ઉજવશે કયારે;
 પૂર્વજના પુનીત પગલે, કહો સૌ ચાલશે કયારે. ૧
 હતા જે પૂર્વજે સંયમી, અને શૂરવીર સૈનિકો;
 કરતા દીનની સેવા, કહો તે શીખશે કયારે. ૨
 ધરતા સ્વર્ત્ર વિચારો, ન પરવા કોઈની કરતા;
 એવા નીકર ભડવીરો, કહોને બનશે કયારે. ૩
 સંગ્રામો ખેલતા રણમાં, ન પરવા મોતની કરતા;
 પર ઉપકારે અમર બનતા, એવા બનશે તમે કયારે. ૪

ઇજ્જત ધરતા સદા પોતે, પોતાના દેશની સાચી,
 ઊભરતું આર્ય અભિમાન, એવું ઉભરાવશે ક્યારે ૫
 સભારી પર્વ પૂર્વજના, આવે આજ આખમાં અશ્રુ,
 કહે લોગી એ પૂર્વજના, પર્વ દીપાવશે ક્યારે. ૬

પદ ૮૫ મું.

*

બની સૌ. પ્રેમમાં મસ્તાન.

ગઝલ

બની સૌ પ્રેમમાં મસ્તાન દીવાના સૌ બને આજે ટેક
 જુઓ નહી સાર કે તત્વ તપાસે નહી જરી મહત્વ
 ઉજવે પ્રેમનો, ઓતસવ. દીવાના સૌ બને આજે ૧
 જગતની ચાર દિશામાં રખડતા પ્રેમીયો મળતાં .
 બધા ઇશ્કના ભુખ્યા દીવાના સૌ બને આજે ૨
 જુઓ જ્યા દુધને ઉજળું. નીકળે છાશનું પાણી.
 અંજલિ ખોટા લલકામાં. દીવાના સૌ બને આજે ૩
 કસોટી પ્રેમની કપરી વીરલથી તે સમજતી
 હજારે પ્રેમ મસ્તીમાં દીવાના સૌ બને આજે ૪
 લવિષ્ય ની ખાંધણી જોવા. ન તસ્દી કે!ઈ આજે લે
 હૃદય શૂન્ય તણા પ્રેમે, દીવાના સૌ બને આજે ૫

અજળ છે પ્રેમની મસ્તી, સંયમ વીણુ ન સમજાતી,
કહે ભોગી તણ સંયમને, દીવાના સૌ બને આજે. ૬

પદ ૮૬ મું

✽

શ્યામ સુંદર રઘુવીર (ભેરવી)

શ્યામ સુંદર રઘુવીર મોરે (૨)

દશરથ નંદન; પર દુઃખ ભંજન,

કંચનમય શરીર, મોરે શ્યામ સુંદર રઘુવીર ૧

પીત્રુ આજ્ઞા જેને શીર સાટે પાળી,

રાજ્ય વૈભવને જેણે દીધા ઉલાળી.

વેઠ્યાં દુઃખો ભડવીર. મોરે શ્યામ સુંદર રઘુવીર ૨

વચન માટે રામ વન વન વિથરે,

જનક સુતા સીતા સ્વયંવરે

તોડ્યો ત્રાંબક તીર, મોરે શ્યામ સુંદર રઘુવીર ૩

લ કારે ગઢનો રાવણુ રાજ,

જેણે ત્યાગી ધર્મની માઝા.

જેના છેદ્યા દશ શીશ, મોરે શ્યામ સુંદર રઘુવીર ૪

શારદા દેવી સહાય જ કરજો,
સદા આવી અંતર વસજો.

લોગી નમાવત શીર, મોરે શ્યામ સુદરરધુવીર ૫

પદ ૮૭ મું

*

જગત તણા દિવાના

ગઝલ

જગત તણા દિવાના દિલભર મઝાઓ લુટું
ઘૂટે જીવનની દોરી આશા છતાં ન છૂટે ૧
કમાયો લાખ ને કોડો તોએ ન તબ્બાં તારી
ચાતી પુરી આ જગમાં આશા છતાં ન છૂટે ૨
જ્યારે જીવાની તારી ધમધમ ધુળવે ધરણી
અકડાઈ રહેતો અભિમાને આશા છતાં ન છૂટે ૩
અતિ બન્યો જંબળી ન ઈશ ને સંભાળી
ખુદ્દિ નહીં વિચારી આશા છતાં ન છૂટે ૪
નવ ચૌવના એ નારી વળી તુ ઘણો વસ્તારી
તોએ ન તૃપ્તી તુજને આશા છતાં ન છૂટે ૫
દીધા ન દાન કોઈને ન રહેમ દીલ લાવી
ન દયા ધરી ભાઈ આશા છતાં ન છૂટે ૬

આવ્યો બુઢાપો જ્યારે અંગે શીથીલતા આવી
 ગઈ લાકડી લેવાઈ આશા છતાં ન છૂટે ૭
 સહસ્રો કર્યા તે પાતિક એ સૌ ભોગવવાં પડશે
 ન આશરો કેઈ આશા છતાં ન છૂટે ૮
 આવ્યો ફીરસ્તો મોતનો જ થઈ મુદત પુરી
 આવ્યું ન કઈ સાથે ત્યારેજ આશા છૂટે ૯

પદ ૮૮ મું

✽

ધનવાનો

ગઝલ

ધનવાનો આ જગના વિચારી વિચારી ચાલો
 સમયના સાધનો સાથે દુવા લેજો ગરીબોની ૧
 હજારો પાપના પુનં કરી મીલકત બધી લેગી
 કરી સદયયોગ તો તેનો દુવા લેજો ગરીબોની ૨
 ગરીબોના ગળા કાપી ન દીલમા કઈ દયા સ્થાપી
 રહ્યા આજે શ્રાપો આપી દુવા લેજો ગરીબોની ૩
 તમારા મહેલને માળા અને વૈભવ તણા સાધન
 મહુ એ લોહી ગરીબોના દુવા લેજો ગરીબોની ૪

તમારા શુભ કૃત્યોથી, અત્યારે શુભ સમન્ને છો,
 રહે એ વૈભવ સૌ સ્થાઈ, હુવા લેને ગરીબોની. ૫
 હુઃખીના દર્દ ઓળખી લ્યો, રમાડી ગોદમા તો લ્યો,
 નહિ ધિક્કારથી જીઓ, હુવા લેને ગરીબોની. ૬
 હજારો આત્માઓ આજ, ટળવળે ભૂખથી આજે,
 કહે ભોગી થોડામાંથી થોડુ આપી, હુવા લેને ગરીબોની ૭

પદ ૮૯ મું

*

ઉઘાડી આંખલડી કરને

ગઝલ

ઉઘાડી આંખલડી કરને, નેજે કે કોણ ઉઘે છે;
 રાખી જેને ખીક પ્રભુ ધરની, એવાઓ કેટલા નંગે છે ૧
 ઘણું ઊંઘ્યા ઘણું ખોયું, નહિ પાછું વાળી નેયું;
 હવે શું રહ્યું ખોવાયું, એવાઓ કેટલા નંગે છે ૨
 કરી આગસ અને પ્રમાદ, શુભાવી જીંદગી આખી;
 હજી તો એ સમય નેવા, એવાઓ કેટલા નંગે છે ૩
 વૈભવો ભોગવવા સારૂ, ન પરવા જીવનની ડીધી,
 હવે જીવન પાર કરવાને, એવાઓ કેટલા નંગે છે ૪

હવે જાગો! હવે જાગો, તમારા સ્વાર્થને ત્યાગી,
જગાવવા લાવના સાચી, એવાઓ કેટલા જાગે છે. ૫
કહે ભોગી સમય આવ્યો, હવે વિચારી વિચરો,
વિચારો શુદ્ધ કરવાને, એવાઓ કેટલા જાગે છે. ૬

પદ ૯૦ મું.

*

દાનવીર જગડુશાહતુ આખ્યાન.

સાચી માતા

દોહરો

સાચી માતા સરસ્વતી, યાચી કરું અરદાસ;
સાહાય થજો નિત્ય તું મને, પૂરી કરજો આશ ૧
અવની તણી રખવાળ તું છે, આશરો તારો સદા,
ભૂલચૂક મારી સુધારજો, દેજો નીત્યે સંપદા. ૨

પદ ૯૧ મું.

†

આ અવનીમાં

લાવણી

આ અવનીમાં કુદરત ફેરી, કૃતિ તણી તો પાર નહિ.
અનેક જાતની અદ્ભુત માયા, જ્યાં અજળજ્યોત અમટી રહી. ૧

દેશ અનોપમ કચ્છ છે સુદર, જેની શોભા કેરો પાર નહિ,
 ધર્મ તણી જ્યા અદ્ભુત શ્રદ્ધા, જ્યાં પાપતાણુ તો નામ નહિ. ૨
 એ કચ્છ તામે નગર શોભે, નામ ભદ્રેશ્વર સુખકારી,
 અનેક જાતની રચના સારી, જ્યાં દેવ સમા વસે નરનારી. ૩
 મહા શૂરવીર ને વળી ભડવીર, શ્રેષ્ઠવર્ગે એક સુખકારી,
 નામ મનોહર સોલક જેતું, પત્ની લક્ષ્મી ભાગ્યશાળી. ૪
 સંસાર કેરા વૈભવ ભોગવે, સુખ ભોગવે સંસારી;
 પૂર્વ તણા સંયોગો જુઓ, ત્રણ પુત્રો થતા ત્યાં સુખકારી ૫
 શુભ ચોઘડીએ જન્મ છે જેનો, મહા ભાગ્યશાળી શોભે,
 નામ જુઓ જેતું જગડું સુદર, વળી રાજપદમ ભ્રાતા એપે ૬
 સંપ તણી જ્યાં વહેતી સરીતા, ભણે ત્રણ પુત્રો સાથે,
 અનેક જાતની વિદ્યા મેળવી, અનુભવ લીધો નીજ હાથે. ૭
 વાત કહું છું જગડું કેરી, શ્રવણ કરો સૌ નર ને નાર;
 કહે ભોગીલાલ જગડું જેવા, હવે નહિ કોઈ થાનાર ૮

સોલક પિતા, લક્ષ્મીદેવી માતા, ત્રણ પુત્રો જગડું, રાજ, પદમ.
 હવે વીસ વરસ પછી તેઓના પિતાશ્રી સોલકનું અચાનક
 મૃત્યુ થવાથી ત્રણે પુત્રોને ઘણો જ શોક થયો. આ વખતે
 જગડુંની ઉંમર વીસ વરસની હતી. અને પોતે મહાહીમતવાન
 શૂરવીર અને વેપારનો ખેલાડી હતો. તેથી ઘરનો તમામ
 કારભાર તેણે ઉપાડી લીધો.

પદ ૯૨ મું

*

ભાગ્યદશા બદલાય

ભાગ્યદશા બદલાય, ત્યારે સારું જગત્ બદલાય (૨)
 મનુષ્ય ધાર્યું કામ ન આવે, ધાર્યું કુદરતનું થાય,
 ઠાક્યા કરમની ખબર ન કેને, શાને મન મુંઝાય. ત્યારે ૧
 વીસ વરસની ઉંમર જગડુની પૂજ્યપિતા ચાલ્યા જાય;
 ત્રણ બંધવોનો અણુમૂલ જોડી પિતાવિયોગે અણુ વહાય ત્યારે-૨
 હીંમત આપી સૌને જગડુએ, કરો ન ચીંતા લગાર;
 શ્રદ્ધા રાખોને મનની સાથે, તો સહાય સદા કીરતાર ત્યારે-૩
 ત્રણે ભ્રાતાઓ સંપ સંપીને, ચલાવે ખૂબ વહેવાર;
 ઇજત આપડું અતિ વધારી, જેનો ચમકતો વહેવાર. ત્યારે-૪
 વેપાર કરતાં લક્ષ્મી મળતી, પણ જીવ ઘણો ઉદાર;
 દાન જેવામા જેની જોડી મળે નહિ, ધન્ય જગડુ અવતાર ત્યારે-૫

પદ ૯૩ મું

*

જગડુ-જવાનું ધન દુનિયામાં

ગઝલ

મજ્યું જે ધન દુનિયામાં, નહિ કાયમ રહેવાનું એ;
 નસીબ ફરતા બધું ફરતું, બધું છે પુણ્યને આધિન.
 લેવાય તે લાલ દયો આજે, નહિ કાયમ રહેવાનું છે. ૧

હજારે લાખ કે કોડો, બધી કુદરત તણી માયા,
 દઈ દો દાન ગરીબોને, ભલુ તેમાં થવાનું છે ૨
 હજારે દીન—દુઃખી પર, સદા દયા નજર રાખો,
 દયામય જીવનથી ભાઈ, ભલું તેમાં થવાનું છે ૩
 અપાટો કાળનો આવે, નહિ બચતું તેનાથી કોઈ,
 સમજ મન માનવી મનથી, નહિ કાયમ રહેવાનું એ ૪
 હુવા લેજો દુઃખીઓની, ઉતારે પાર નૈયાને,
 સેવા અને ભક્તિ, સદા સાથે રહેવાની છે. ૫
 કહે ભોગી ધન્ય જગડુને, જનેતા કૂખ અજવાળી,
 અનુપમ દિલના ભાવો, ભલુ તેમાં થવાનું છે. ૬

પદ ૯૪ મું.

✽

જગડુ દેતો દાન

જગડુ દેતો દાન. કરતો દીન તણુ કલ્યાણ,

અરે હા જગડુ દેતો દાન.

નીજ દ્વારે જે કોઈ આવે, ખાલી હાથે પાછો ન જાવે.
 દેતો ભૂખ્યાને ધાન, કરતો દીન તણું કલ્યાણ. ૧
 લક્ષ્મી તણી પરવા ન કરતો, જેમ આવે તેમ વાપરતો,
 ભૂલી સઘળું ભાન, કરતો દીન તણુ કલ્યાણ, ૨

રાજ કરણ સમ દાનજ દેતો, પાછું વાળીકદી ન જોતો;
 રાખી શ્રદ્ધા ઇશ્વર ધ્યાન, કરતો દીન તણું કલ્યાણ, ૩
 દાન દેતાં દેતાં જ્યારે, લક્ષ્મી ઘટતી ગઈ જે વારે,
 થઈ ચીંતા ક્યાંથી દઈશ દાન, કરતો દીન તણું કલ્યાણ. ૪
 દાન તણી અદ્ભુત છે માયા, જ્યાં સહાય છે સદા જગરાયા
 ભાગ્યશાળીને પગલે નિધાન, કરતો દીન તણું કલ્યાણ. ૫
 ભાગ્ય તણું પાંદડું ગદલાતું. બકરા કેરૂં ટોણું દેખાતું;
 એક બકરા પર પોચું ધ્યાન, કરતો દીન તણું કલ્યાણ. ૬
 બકરાની કોટે મણી જોયો, જુજ કિંમતમાં લઈ ઘર આંચો
 કીધો કમે જુઓ ભાગ્યવાન, કરતો દીન તણું કલ્યાણ. ૭

પદ ૯૫ મું.

*

દોહરો

પારસમણી આવી હાથમાં લક્ષ્મી તણી ખામી નહિ
 જેમ જેમ વાપરે પ્રેમથી તેમ તેમ વધતી તો રહી. ૧
 ધન તણા પ્ર તા પ થી ખીલવ્યો ખૂબ વહેપાર.
 દેશ દેશાવર ને વળી વહે પાર દરીયા પાર. ૨
 ભાગ્યશાળીના ભાગ્યથી વધતું જતું ભાગ્ય
 મહા દાનેશ્વરી જગડું આ પુણ્ય તણા પ્રભાવ. ૩

રા. રા. શેઠ મોતીલાલ કરશનદાસ.

બુલાખી મીલસવાળા.

પેટલાદ.

જેઓશ્રી મને પોતાના કુટુંબી તરીકે ગણે છે અને અવાગનવાગ મારા દરેક કાર્યમાં ઘણીજ હોંમત આપી ઉત્સાહ બતાવે છે અને તેઓશ્રીના બંને સુપુત્રો રા. રા. હીંગવાલભાઈ તથા રા. ગ. હરીવાલભાઈ બંને ભાઈઓ પણ મારા કાર્યમાં મારા લે છે અને ખાસ મારા મીત્રો છે અને મારા આ પુત્રમ્માં પણ મારી મદદ આપી આભારી કર્યો છે તેથી તેઓશ્રીનાં ઝણી છું

લી. ભોગીલાલ દવે

મળીયો મુનીમ સત્યવાદી જો નામ જયન્તસી હ ધાર
 શેઠ ઇ જ ત ને વધારતો વ ધા રી વ હે પા ર ૪
 એવામાં ત્યાં શુ' બને લાગ્ય કરે શુ કામ
 દેશ ધરિનજ શોભતો બં દ ર હેમંત નામ ૫
 પથર નીકળ્યો એક ત્યાં સૌ જોતાં અચરજ થાય
 તે પથર લેવા વિષે કીંમત ત્યા બોલાય. ૬

—o—
 પદ ૯૬ મું.

✱

ત્યાં બોલે મુસલમાન.

ત્યાં બો લે મુસલમાન એ તો પથર છે મહારો!
 જગડુનો ત્યા મુનીમ બોલે એ પથર છે મહારો.
 હું સા તું સીની વાત જવાદે કીંમત તેની બોલીને લે
 લાગ્ય હશે તેને તે મળશે બાલી ઝઘડો જવા દો.

ત્યાં બોલે મુ ૧

કહે મુસલમાન હજાર દેનાર કહે જયન્તી બે હજાર
 ત્યા વેપારી ચાર હજારમા કહે જયન્તી એકજલાખ ત્યાં. ૨
 કહે મુસલમાન બેલાખ આપું કહે જયન્તી હું ત્રણલાખ
 આખર ઠ ડો પડ્યો વેપારી આખ્યા પથર નાચાર લાખ ત્યાં ૩

પથ્થર લઈને વહાણમાં નાંખી. લાંચેા ભદ્રેશ્વર મોઝાર.
 કોઈ આવી-જગડુ ને કહેતો કરે જયંતી અવળો વેપાર ત્યાં ૪
 કહે જગડુ ભલે એ આંચેા ઇજ્જત વધારી પારાવાર
 આપીશ ઇનામ જયન્ત મુનીમને શાહુખાશીદઈનેસુખકારત્યાં-૫
 શેઠ મળેા તો આવા મળજે કરતા નોકરની પર ાયાર
 ધન્ય ધન્ય જગડુ છે તુજને તું મહા કરણ અવતાર ત્યાં-૬
 ધામધુમથી કર્યું સામૈયુ લાંચ્યા પથ્થરને નિજ દ્વાર
 ઇજ્જત સાચવવા મેં કીધું કહો તે શીક્ષા સહેવા તૈયાર ત્યાં-૭
 દઈ શાહુખાશી જગડુએ ત્યાં આપ્યેા અનોપમ ખૂબ સરપાવ.
 કહે ભોગીલાલ જગડુ જેવો થયેા ન કોઈ દીલ દરીયાવ. ત્યાં-૮

પદ ૯૭ મું.

*

પથ્થર આંગણ

(રાગ આશાગોડી)

પથ્થર આંગણ પાસે પડેલો ત્યાંતો ભીક્ષુક નેશી આવેલો
 નેતાં પથ્થર દીલ ચમકેલો દેખી પથ્થર થયેા મન ઘેલો

જેઈ જત પથ્થરની ચમકે છે જોશી જગડુને કંઈ સુચવે છે
 નથી પથ્થર પણ રત્ન ભરેલો ત્યાં તો ભીક્ષુક જોશી આવેલો ૧
 માટે ફેાડી પથ્થર ધન ભેગુ કરજે ગરીબ દુખીની સેવા ધરજે
 તારો ભાગ્ય સીતારો ઉગેલો ત્યાં તો ભીક્ષુક જોશી આવેલો ૨
 કીધા પ્રમાણે જગડુ કરતો પથ્થર ફેાડી રત્ન મેળવતો
 મળ્યો અવસર જુઓ અણુમોલો ત્યાં તો ભીક્ષુક જોશી આવેલો ૩

—o—
 પદ ૯૮ મું.

✱

રીઢી સીઢી ખૂબ થઈ

રીઢી સીઢી ખૂબ થઈ પલકમા દશા જુઓ પલટાઈ
 અનેક જાતનો વૈભવ લોગવે આનંદ ચીત્ત ઉલ્લાસાઈ
 ભાગ્યદશા એક દેતી ખામી પુત્ર બદલે પુત્રી થઈ. પલ૦-૧
 પાળી પોષી તેને મોટી કીધી દીધી વીધા સવાઈ
 ઘડયું ચારીત્ર ઉચ મજાનુ લગ્ન વીધી પૂરી થઈ. પલ૦-૨
 દધિ સુતા જેને જુઓ વરેલી જગડુ હર્ષે ચીત્તલાઈ
 નીજ પુત્રીને આંચો રંડાપો જુઓ કર્મ તણી કઠણાઈ પલ૦-૩
 પુત્રી પર જ્યાં આફત આવે ગયા વિચારો બદલાઈ
 દુખદ સ્થિતી દુર કરીને કરે ધર્મ કાર્ય સુખદાઈ પલ૦-૪

તોએ આફત પર આફત આવે આવી ભદ્રેશ્વર પર તવાઈ
 પાર દેશનો રાજા પીઠદેવ કીધી મોટી ચઢાઈ પલ-૫
 નગર ભાગ્યુ લુટ ચલાવી દયા ધરી નહી કાંઈ
 જગડુંએ કીલ્લો ફરી બંધાવે લાવી હીંમત દીલની માંહી પલ-૬
 કહે ભોગીલાલ ધન્ય એ જગડું મદાનગી બતલાઈ
 જૈન કોમનુ બિરદ દીપાગ્યું શાશન દેવી હરખાઈ પલ-૭

પદ ૯૮ મું.

#

બંધાવે કીલ્લો

ગઝલ

બંધાવે કીલ્લો જગડુશા ન પરવા કોઈની કરતો ૧
 મનોબળ છે જેનું મજબુત જરી ચીંતા નહી ધરતો
 બંધાવું છું કીલ્લો રાજા હું મારા બાહુ બળથી જો
 જીતી હોય તો જીતી બતલાવો ન પરવા કોઈની કરતો ૨
 હુન્નરો આફતો આવે છતાં નહી જગડું ડરશે
 ધારેલો કીલ્લો બંધાવીશ ન પરવા કોઈની કરતો ૩

ગણે નહીં લક્ષ્મી તણુ લેખુ દીલાવર દીલનો એ બહાદુર
દુશમનને ત્રાસ પોકરાવે ન પરવા કોઈની કરતો ૪

ઢાહરો

ચણાવે ત્યાં કીલ્લો સમાચાર રાજવી કહાવે
જિગે જો શીંગ (ખર)ને તો જરૂર તું કીલ્લો ખંધાવે ૧

કહો જગડુ એ પીઠદેવને જરૂર હું કીલ્લો ખધાવીશ
તમારા બોલ પર રાજા શીંગ (ખર)ને જ બતલાવીશ ૨

કીધી દીવાલ કીલ્લાની ગધેડો તેમા કોતરાવ્યો
બનાવ્યા 'શીંગ સોનાના જોવા રાજાને બોલાવ્યો ૩

ખંધાયું વેર મોટાથી ચેતીને ચાલવું સાડ
આવ્યો ગુજરાતમાં જગડું નસીબ જુઓ પડ્યું ન્યાડ ૪

મળે જ્યાં રાજવી વીશલ હકીકત સૌ સમજાવી
લઈ લક્ષ્મીને ચાલ્યો દીધુ પીઠદેવને બતલાવી ૫

બની ગંભીર અને શાણો બતાવ્યું નૂર દુનીયામાં
ઉગાડ્યા શીંગ (ખરને જો) અમર આજે એ દુનીયામાં ૬

પદ ૧૦૦ મું

*

અપાર ધનનો માલીક

લાવણી

અપાર ધનનો માલીક અભીમાન તો બીલકુલ નહિ
 ધર્મતણી શ્રદ્ધા છે એવી, જેની જોડી મળશે નહિ. ૧
 ગુરૂ ભક્તિમા રહી તદ્દીન, સેવા જી જી શ્વરની કરતો!
 ભાગ્યશાળી એ ભડવીર જગડું, સદા ગભીર સન્નિધિ ધરતો ૨
 ધર્મ કાર્યમા મશગુલ રહીને, નિજ જીવન પાવન કરે
 દુઃખી જનોની સેવા માટે, પ્રાણ પોતાનો સત્વર ધરે. ૩
 કુળ જનેતાની દીપાવી, સંત સમાગમ ખુબ કરે
 ભક્તિમા એ મશગુલ રહીને, સંત વાણીદુ પાન કરે. ૪
 એવામા એક આવ્યા ગુરૂ, કંચન કામની ત્યાગ સહી
 દ્વાનયા તણા વૈભવની જેને, કીંચીત પણ પરવાજ નહી. ૫
 સુણી સમાચાર આવ્યો જગડું ગુરૂને વદન કરે
 વાણી જેની અમૃત ધારા, જગડું સુણી મનન કરે. ૬
 ત્યા ગુરૂ જગડુંને તો, ભવિષ્યતણી-કહેવાત સહી
 ત્રણ વરસ ફૂંકાળજ પડશે, સેવાને તું ચુકતો નહિ. ૭

લક્ષ્મી તો એ એવી માયા, કાયમ કોઇની કદી ન રહી
 હોય દીલાવર દીલ જો જગડુ, આવ્યો અવસર ચુકતો નહિ. ૮
 ગુરૂ વચન પર શ્રદ્ધા રાખી, દેશ દેશાવર લખી લીધું.
 ગરીબ ને દુખિયા માટે, અનાજ પુષ્કળ ભરી લીધુ ૯
 અનાજના કોઠાર પર લખતો, નીર્ધનના માટે આ છે
 હૃદયતણી વિશાળતા જુઓ. જગડુને મન રમત છે ૧૦

સંવત ૧૩૧૧ ની સાલમા આચાર્યદેવ ૫૬મ સૂરિશ્વરશ્રીના
 ઉપદેશથી આવતી ભયંકર આફત વખતે જગડુ શાહે આખા
 દેશની સેવા કરવાનો નિશ્ચય કર્યો, જગડુ શાહ એક સાહસીક
 ઉદ્યોગીક અને સેવાભાવિ મહાપુરુષ તરીકે પકાતો

પદ ૧૦૧ મું.

*

જગડુ (ધન્ય ભાગ્ય)

ધન્ય ભાગ્ય ગુરુદેવ મહારા

કીધા પાવન ધામ હમારું

અમૃતવાણી આપની સુંદર

ઉઘડયા લોચન ખ્યારા કીધાં ૧

મનુષ્ય જન્મની ફરજ બતાવી

કેમ ભુલાય ઉપકારા ? કીધાં ૨

પ્રતિજ્ઞા ગુરૂ પ્રેમે કરૂ છું,

સેવા કરી શ સુખકારા. કીધાં ૩

મેરૂ ચળે પણ જગડુ ન ચળશે,

એહ વચન બોલુ કીરતારા. કીધાં ૪

આપ આજ્ઞા શીર પર ચઢાવુ

વાણી સુણી અમૃતધારા કીધાં ૫

આ પ્રમાણે ગુરૂદેવ સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા કરી, અવતા દરેક દુષ્કાળ
માં ગરીબોને દરેક બાબત સહાય આપવા કટીબદ્ધ થયો અને
લાખોમણ અનાજની ખરીદી કરી.

સવત ૧૩૧૩-૧૪-૧૫ ત્રણ વર્ષના દુષ્કાળ

વખતે લોકોની પરિસ્થિતિ.

દાહરો

ભાવી તો પ્રતિકુળ થતા પડતો ત્યા દુષ્કાળ,
ત્રણ ત્રણ વર્ષોની મહીં દેશ થયો પાયમાલ.

પદ ૧૦૨ મુ.

*

બચાવો કોઈ

ગઝલ

- બચાવો કોઈ બચાવો કોઈ, અમારા પ્રાણુ તરફડતાં,
ગોઝારી સાલ તેરસોની, ભુખ્યા કંઈક આત્મા ટળવળતા ૧
- નથી એ દુઃખ જોવાતું, મળે નહીં પાણી પીવાને,
છીપાવો કોઈ તરસ આજે, અમારા પ્રાણુ તરફડતા. ૨
- ગયા કયા રાજ મહારાજ, પ્રજના ખેરમા થઈને,
ગરીબોની જુઓ સ્થિતિ અમારા પ્રાણુ તરફડતા ૩
- નથી આજે દયા કોઈને મનુષ્ય મનુષ્યને ખાએ
પૂરવા કયા પેટના ખાડા અમારા પ્રાણુ તરફડતા ૪
- જગત તારણુ એ લગવાન બગાડયુ શુ ગરીબોએ
શુભરો કયાં જઈ કરીએ અમારા પ્રાણુ તરફડતા ૫
- હવે તો હદ થઈ છે ખાએ-માતા-ઘોષ બેટાનું
છતા છે-પેટ કુપ ખાલી અમારા પ્રાણુ તરફડતા ૬
- બીચારા મુગા પ્રાણીઓ ' મળે નહિ ઘાસ કે પાણી
વગર મોતે જુઓ મરતાં જુઓ તેના પ્રાણુ તરફડતાં ૭

હજારો હાથ વાળાની ગઈ ઉદારતા નાશી
 કયા આ પાપની શિક્ષા અમારા પ્રાણ તરફડતાં ૮
 અરે ઓ દીનતણા બેલી દયા કયાં વીસારી તેં
 નથી કોઈ માઈ જાયો આજ બચાવે પ્રાણ તરફડતાં ૯
 કહે ભોગી ન ગભરાશે શ્રદ્ધા રાખો ભગવાન પર
 મોકલશે કોઈ માઈનો લાલ બચાવે પ્રાણ તરફડતાં ૧૦

પદ ૧૦૩ મું

✽

જગડુના નોકરો

લાવણી

હાહાકાર

હાહાકાર થયો છે દેશમાં આજે ગરીબ ખીચારા ભુખે મરે
 દયા કરી શેઠ બચાવો ગરીબને દીન વાણી અરજ કરે ૧
 આવો અવસર નહી ફરી ફરી મળશે

જેમાં હજારોની આશિષ મળે

મનુષ્યનો બદલો મનુષ્ય ન આપે

પણ દેવ તરફથી જરૂર વળે ૨

ધન્ય લાગ્ય હુમારા શેઠજી પરદુઃખ લજન આવી મલ્યે।
દેશ તણી સેવા નિમીત્તે દાનવીર નર ભેટી પડ્યો ૩
માટે અરજ સુણો શેઠજી આજે ગરીબની દુવા ધ્યાન ધરો।
સેવા જેવું મહાન કાર્ય ઉપાડીને યશ ભરો ૪

આ પમાણે નોકરોની સુચના સાલળી જગડુ શાહ પોતે
તેજ વપતે દરેક ગામો ગામ પોતાની ચાલતી દુકાને હુકમ લગી
ગોઠલ છે અને જે અનાજ છે તે અનાજ જેટલા ગરી હોય
તને આપવું શરૂ કરો.

પદ ૧૦૪ મું.

*

લોકોની કારમી ચીસો

ગઝલ

અરે ભગવાન કયા પાપે અમારી આ દશા કીધી
નથી ખાવા અને પીવા દયા નહી દીલમાં કીધી ૧
હુમારા ખાળ ખચ્યાઓ ખિચારા ભુખથી દુઃખી
ખચાવો કોઈ ખચાવો કોઈ દઈ અન્ન ને કરો સુખી ૨
ગરીબોનુ નથી ખેલી અરે અરે આ વિશ્વ અટવીમાં
તવગરો દયા લાવો દીપાવો નામ અવનીમા ૩

પ્રભુ રૂઠયો જગત રૂઠયું કહ્યું' એ દોષ, કયાં કહીએ
અમારી દુઃખી જીવનનો અંત શી રીતથી કરીએ ૩

પદ ૧૦૫ મું

જગદુ— ગભરાશો નહીં

લાવણી

ગભરાશો નહીં દેશના બન્ધુ સેવા તમારી હુંજ કરું
આપ્યું પ્રભુએ મુજને જેથી જીવ્યું મોરું સફળ કરું ૧
મારી મીલકત જે છે તે સહુ દેશ સમક્ષ ચરણે ધરું
પ્રભુ કૃપા સદા કાયમ રહે તો ગરીબ સેવા ખૂબ કરું ૨
જેના લાગ્યતુ જે હશે તે લઈ મને મુક્ત કરશે,
જગદુના કંઈ અહો લાગ્ય કે લાભ સેવાનો કંઈ મળશે ૩
ગુરૂ વચન પર શ્રદ્ધા ધરીને લક્ષ્મી અપરંપાર ખર્ચે.
વચન કેહેલું દીલથી જેણે ગુરૂ વચન હૃદયે શોષે ૪

પદ ૧૦૬ મું.

*

લોકોનો આંતરીક અવાજ

(દેવસમો છે)

દેવ સમો છે જગડું રે જેણે સેવા દેશની કરી
જતુની કુખે રે બાણે જનમ્યા શ્રી હરી રે જી.
ભયંકર દેશમાં પડીયો ડુકાળ (૨)
માયાની એ મમતા રે ત્યાગી જેને દીલથી હોજી દેવ ૧

સાખી

દેવ સમો એ આત્મા બાણે પ્રભુ અવતાર
ગરીબ કેરો રાજવી ધન્ય જગડું સુખકાર.
દાન જેને દીધા રે (૨)
નામ જેણે કીધું અવની મહીં રે જી. દેવ ૨

સાખી

જગડું જગડું સૌ કહે વંદન કરે નરનાર
દાતારી એ આત્મા જેને માન નહી લગાર
ગરીબોનો બેલી રે (૨)
એના જેવો કોઈ નહી થશે રે હો જી. દેવ ૩

ધન્ય ધન્ય, વિધાતાનું ધન્ય મહારો અવતાર
 પામી ભરથાર પ્રેમથી જે જગતનો ખાલણહાર ૩
 મનુષ્ય તણી સેવા, કરી કર્યો સફળ પ્રયાસ
 લક્ષ્મીનો સદ્પ્રયોગ થયો એ મહાભાગ્ય કીરતાર. ૪

પદ ૧૦૭ મું

ત્રણ ભાઈ ત્રણ સતીઓ.

*

જગડુ રાજ પદમ

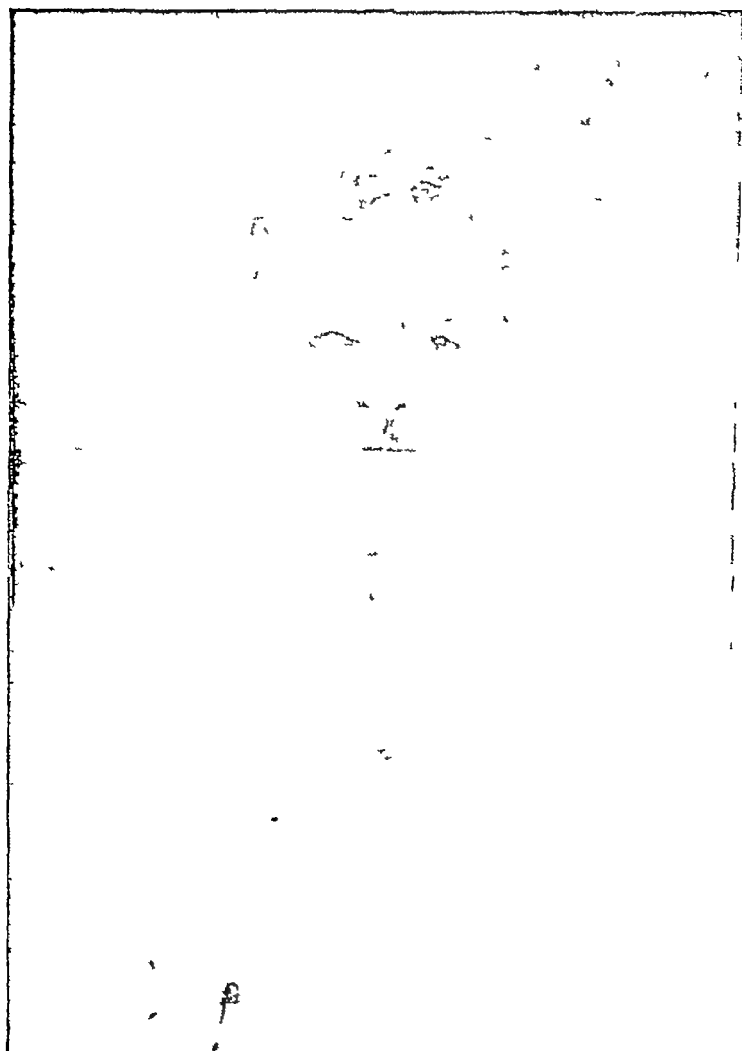
યશોમતી જગડુની સ્ત્રી, રાજલદે રાજની સ્ત્રી, પદમા પદમની સ્ત્રી.

પ્રભુ સ્તુતી

પ્રભુ તું અવિનાશી ટાળી ઉદાસી પાવન કર્યા ભગવાન.
 પુણ્ય તણા યોગે અખ્યે અમને સેવા કેરો લાભ.
 એ લાભ આપીને ધન્ય અમને કીધા પ્રભુ તે કૃતાર્થ રે
 રહ્યામન ઉદ્ધાસી તુજ ભક્તિના ખ્યાસી પાવન કર્યા ભગવાન ૧
 કોના ભાગ્યનું કોણ વાપરે એ જાણે સારી જન.
 કાલની ખબર કોને પડે નહિ, શાને કરે અભિમાન
 પ્રભુ ખુબી છે ન્યારી ભક્તિ તારી કરીયે દીલ શુદ્ધ ધ્યાન ૨
 પુણ્ય પિતાશ્રીના પગલે ચાલી, ઇચ્છીએ સેવા નિષ્કામ
 શક્તિ તું દેજે દીન સેવાની પામવા અમર ધામ
 સદા રાખ જ્યોત પ્રકાશી, એ અવિનાશી. ધરીયે તારું ધ્યાન ૩

પરમસ્નેહી ભાઈ શ્રી દુલ્હેરાય પંડ્યા.

હાલ મુખાલ.

જેઓશ્રી મારા મિત્ર છે, અને જાપાન વિગેરે ઘણા પ્રદેશોની સુમાકરી કરી એક બાહોશ હુન્નરી તરીકે પ્રખ્યાત છે, તેઓશ્રી હાલમા નેનાનલ આમોફેન કંપની લી ના એક એજન્ટ છે મિત્ર તરીકે તેઓશ્રી પ્રત્યે બહુમાન હોવાથી આ પુસ્તક મ પૂર્ણ કરતા યાદ કરી મીત્રધર્મના કર્મ અદા કરે છું

લી. ભોગીલાલ કવી.

પદ ૧૦૯ મું

*

જગડુએ

(બેડા ભાધ બુડતો)

જગડુએ દેશજ તાર્યો રે કીધો જેણે ધન્યજન્મારો રે
કંથકોટથી શેઠ વરણાગ આબ્યા ભદ્રેશ્વર ગામ
સ્થિતિ સાધારણ હતી જેની જુઓ ભાગ્ય તણા નિશાન
જુઓ કેવો પુણ્ય સીતારોરે કીધો જેણે ધન્ય જન્મારો રે ૧

શેઠ વરણાગે નિતિમય તો ચાલુ કર્યો વહેપાર
ભાગ્યશાળીનો જન્મ થયો છે નામ સોલક કુમાર
શોભે જાણે તેજસ્વી તારો રે. કીધો ૨

સોલક ઉમર લાયક થાતાં ખુબ વધાર્યો વહેપાર
ઈજત આખરૂ એવી મેળવી લગ્ન થયાં સુખકાર
નામ લક્ષ્મીદેવી ઉચ્ચારો રે.. કીધો ૩

સુખ અનોપમ ભોગવે પ્રેમે ત્રણ થયા કુમાર
જગડુ, પદમ, રાજની શોભે જોડી મહા સુખકાર
દીધા જેણે શુભ સંસ્કારો રે, કીધો ૪

જગડુની પત્ની દેવી યશોમતિ, પદમા પદમની ગુણુવાન
રાજની રાજલદે સતી શોભે મહા ચારિત્રવાન
દેવા દાનમા શૂરો રે. કીધો ૦ ૫

અનેક દાન દઈ જગડુએ કીધી સેવા સુખકાર
મુસલમાનોની મસ્જીદ બધાવી લેદ ગણ્યો ન લગાર
મહા શૂરવીર ને શાણો રે કીધો ૦ ૬

નીરાલિમાનથી દાનજ દેતો ધર્મ શ્રદ્ધા ચીત સાથ
અહંમપાણુ જેણે દીલથી ત્યાગ્યુ દુર કર્યા જેને પાપ
દીનોનો એ બંદો ખ્યારોરે કીધો ૦ ૭

નીજ માતાની કુખ દીપાવી દઈ જગતને દાન
જગત પાલણુહાર તું બનીયો શું ભાવિ નિર્માણુ
જેણે આખા દેશને તાર્યોરે કીધો ૦ ૮

કહે ભોગીલાલ ધન્ય ઓ જગડુ ધન્ય તારા સંસ્કાર
શાશન કેરૂ ખીરદ દીપાવ્યું મહા ધર્મ અવતાર
કર્યા કાર્ય પર ઉપકારોરે કીધો ૦ ૯

૫૬ ૧૧૦ મું.

#

જીઓ મહાભાગ્યવાન.

જીઓ મહાભાગ્યવાન જેણે કીધાં આત્મકલ્યાણ
તણ વખત જેણે સંઘજ કાઢ્યા મહાશેત્રુંજયના ધાર
અણગણ લક્ષ્મી જેણે ખચીં કહેતાં ન આવે પાર. જેણે ૧

જૈન તણા જે દેવમંદીરો, ખંધાવ્યા એકસો આઠ
ભદ્રેશ્વરનું મંદોર બનાવ્યું દુર કર્યાં સૌ પાપ. જેણે ૨

કુવા નવાણા અતિ કરાવ્યા વાપર્યા બહુ દામ
મુસ્લીમ વેપારી આવતા ઝાઝા સુણી જગડુ તુ નામ જેણે ૩

ને મુસ્લીમોને ખંદગી કરવા ધરવા ખુદાનું ધ્યાન
અનોપમ સુંદર એવી ખંધાવી મસ્જીદ આલીશાન જેણે ૪

શુભ કાર્યો કીધાં અવનીમાં કહેતા ન આવે પાર
કહે ભોગીલાલ ધન્ય ધન્ય જગડુ જ્યાં વસે કુખેર ભંડાર જેણે ૫

પદ ૧૧૧ મું

*

છે . વ....ટ

લક્ષીત

અરર કાળ ઓ આમ શું કર્યું,
સમસ્ત દેશ તું નૂર કા હીરું.

નહી દયા ધરી જગડું ઉપરે,
અરર કાળ ઓ તું કયા આવી પડે.

જગડું જેવો તો કોઈ નહી થશે,
તારા જેવો તો કુખ કોઈ નહી હશે

દયા ધરી નહીં કાળ તે જરી
જગડુંને જ તું કયા ગયો હરી.

રાજ પદમ તો રૂદન બહુ કરે
વિયોગ કુખમા અશ્રુઓ ઝરે.

ગરીબની દયા કોણ ધારશે
ભુખ્યાની ભુખ તો કોણ લાગશે

હૃદય તો રહે કયાં જઈ કહું
હૃદય ભાર તો કયાં જઈ વહું

જગડું જગડું તો નામ સા ભ રે
 સમસ્ત દેશ જન અ શ્રુ ઓ અરે
 જગત નાથ ઓ શાંતિ સ્થા પ જો
 જગડુંની સેવા ને સ્થાન આ પ જો

પદ ૧૧૨ મું.

*

દાહો.

જગડું સ્વર્ગે સીધાવતા થયો દેશ શુન્યકાર
 દાતારી આ જગમાંડી થયો નહીં થાનાર ૧
 નામ અમર જેણે કર્યા દીલ ધરી ઉદાર
 અખજો વાપર્યા પ્રેમથી દુખ ધરે ન લગાર. ૨
 જેમ જેમ વાપરે દીલથી તેમ તેમ વધતા અપાર
 લક્ષ્મી તણી કૃપા અતિ પગલે પગલે નિધાન ૩
 જગડું જેવા જગતમાં થશે નહીં કોઈ કાળ
 જગડુંના ચણે ચુમી પાવન થાય ભોગીલાલ ૪

જગડું આખ્યાન સમાપ્ત.

શ્રી મણિભદ્રાય નમઃ

પદ ૧૧૩ મું.

*

(પૂજ્ય પિતાશ્રીની પ્રસાદી)

ભાઈ ભોગીલાલની ૪૫ મી જયંતીના મહોત્સવ પ્રસંગનું

આર્શિવચન.

સોરઠો.

ઉર્મિના આવેશ હૃદય પ્રકુલિત થાય છે
યાતુ' છુ હંમેશ વાત્સલ્યતા ઉભરાય છે
કવિતા કરતા સાદ્ય માગુ' શ્રીમણિભદ્રજી
રેલાવો શબ્દની રેલ ઇષ્ટ દેવ આરાધુ છુ

હરિગીત છંદ

રહેજો સદા આનંદમાં આનંદ ઉર વધારજો
તન મન તણી રહે કુશળતા સુકિર્તિને વીસ્તારજો
પરમેશનો હમેશ વરસે કૃપા વૃષ્ટી દયાળની
જગનાથ હાથ ગૃહો વધે ઉન્નતી ભોગીલાલની ૧
લક્ષ્મી અને કિર્તી વધો પરિવાર પુત્રનો વાધજો
સત્કાર્યમા અથે રહીને બોધ બીજને સ્થાપજો

પરિતાપ ને સતાપની થજો નષ્ટતા અરિ દાવની
જગનાથ હાથ ગૃહો વધે ઉન્નતી ભોગીલાલની ૨
પીસ્તાલી વર્ષ પ્રવેશમા ગતવાસના વખણાય છે
નુતન વર્ષ પ્રયાણનો આજ અગ્ર દિન લેખાય છે
વિદેશ ને સ્વદેશમા ળક્ષીસ મળો યશમાળની
જગનાથ હાથ ગૃહો વધે ઉન્નતિ ભોગીલાલની ૩

પરભુમિમા જનહીતના શુભ કાર્યોને સુધારજો
ફળિભુત થજો સન્મીત્રોના સહવાવાસને વધારજો
વેપારના વિસ્તારમા પ્રખ્યાતી હોજો માલની
જગનાથ હાથ ગૃહો વધે ઉન્નતી ભોગીલાલની ૪

અન ઇચ્છી સંપદ લાધજો નિજ ભુવનમા સ પ સ્થાપજો
લઘુ ભ્રાત પ્રત્યે પ્રેમનો સિદ્ધ મત્ર ઉરે રાખજો
કુટુંબ રૂપ સૃષ્ટિ પરે રહે અમી દષ્ટિ પ્રેમ વિશાળની
જગનાથ હાથ ગૃહો વધે ઉન્નતી ભો ગી લા લ ની ૫

વાસના નિજ લા વ ની જેમ પરિમલો સુવાસની
વ્યાપી રહે આ વર્ષમા દિનનીશા જાય ઉદ્ધાસની
કવિત્વ શક્તિની કલ્પના વાધી વહે 'ર સ રે લ ની
જગનાથ હાથ ગૃહો વધે ઉન્નતિ ભો ગી લા લ ની ૬

પ્રભુમી પ્રભુને પ્રાર્થુ છુ સુખી રહો તમે દ પતી
વીર પ્રસાદનો ઉદય ઇચ્છો વૃદ્ધિ આહુ સુખ સંપત્તી

આશીષ અંતર ઉર્મિની છે તાતના ઉર બહાલની
જગનાથ હાથ ઝહો વધે ઉન્નતિ ભો ગી લા લ ની ૭

સોરઠો

કૃષ્ણજ્ઞે આશીરવાદ નવા વર્ષ પ્રવેશમાં
ર હી ને અમદાવાદ મીષ્ટપ્રસાદી અર્પું છું

શીખરણી છદ

ટપ્પો આધિ બ્યાધિ તનમન ઉપાધી દૂર થજ્ઞે,
સદા રંગે ચંગે જગતપતિને નિત્ય ભજ્જે,
સમાજે ને ગ્રામે નિજ ગુણનું કિર્તન થજ્જે,
વહે રતનં હૃદયે જ ય જ ય પુષ્પાંજલી હજ્જે

ઘણું જીવો.

પ્રજાના રક્ષક

ઘણું જીવો

આમકારાય નમઃ

નેક નામદાર પઢીયાર ક્ષત્રીય કુળ શિરોમણી ૧૦૮ શ્રી ગૌ.

બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ રાણા શ્રી હીમતસિ હજી સાહેબના

રાજ્યારોહણ પ્રસંગે

(ઉમેટા સ્ટેટ) રૈવાકાંઠા

પદ ૧૧૪ મું

*

હૃદયોદ્ગાર

સંવત ૧૯૯૨ અ. ભાદરવા વદ ૯ બુધવાર તા. ૯ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૬

(રાગ : આશાની લય)

સ્નેહલયાં સન્માન, સ્વીકારો સ્નેહલયાં સન્માન એ ટેક
 અધિક ભાદ્રપદ કૃષ્ણપક્ષે શોભે નોમ મીતી બુધવાર,
 સંસ્થાન ઉમેટાના શુભ ભાગ્યે રાજ્યારોહણ સુખકાર. સ્વી. ૧

ક્ષત્રિય વંશના કુળ શિરોમણી મહાકરણ અવતાર
 પ્રજા તણા પ્રિય પ્રાણજ બનજો ધરજો દીનો પર ધ્યાર સ્વી ૨

જ્ઞાન ગંભીરતા ને વળી નમ્રતા વળી ધર્મતણા શુભ ભાવ
 વિદ્વાન જનોની કદરજ કરજો થઈ દીક્ષ તણા દરીયાવ. સ્વી. ૩

મૂંગા પ્રાણીના પાલક બનજો દેજો અભય દાન
 આશ્વાસન ખેડુતને આપી કરજો જગત કલ્યાણ. સ્વી. ૪

અવિચળ તાજ તપો સદા રાજવી, પ્રસરો જગત સુવાસ
 પ્રેમ સત્યની સરીતા વહેજો, કરજો વિદ્યા વિકાસ સ્વી. ૫

ઉત્સવ આજે રાજ્યારોહણનો, વર્તો જય જયકાર
 દીર્ઘાયુષી રહો સદા રાજવી, સહાય ભવાની કૃપાળ સ્વી. ૬

રાજ્ય કુટુંબની સેવા ઇચ્છી ધરજો ગરીબોની દાઝ
 નિજ વડીલોના પગલે વિચરજો શ્રી હિ મતસિ હજીભૂપાળ સ્વી. ૭

પ્રભુ કૃપા જળહળતી રહેજો, સત્ય ન્યાય ચમકાર
 સાદાઈ સયમે જીવન ધરજો ધરજો આદર્શ વિચાર. સ્વી. ૮

સદ્ગુણના સાથી નિત્ય બનજો, યશકીર્તિ સાધો કૃપાળ
 રાજ્યારોહણના શુભ દિવસે અર્પે આશીષ ભોગીલાલ સ્વી. ૯

ડોકાણ રતનપોળ શેઠના મહાવીર

સ્વામીના દહેનાસર

પાસ ઝવેરીવાડ

અમદાવાદ.

લી. આપ નામદારશ્રીનો

શુભ ચીતક

ધરમપુર સ્ટેટ રાજકવિ

ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા

સામુદ્રિક વિચારો

પદ ૧૧૬ મું.

#

પુરૂષ લક્ષણ

પગના તળીયાના ભાવ

લાવણી

પગ તળીયા ને હોય કમળ સમ માંસ થકી ભરપુર ને હોય
પરસેવો ન કીંચીત તળીયે ગરમને વળી લાલજ હોય
ખારીક સિનીગ્ધ ચીકાસવાળા આટલા લક્ષણ તળીયાના
જ્ઞાની કહે એહ પુરૂષતો સુખ ભોગવે રાજ્ય તણા ૧
પગે ચાલનારનુ કોમલ તળીયુ ઉધર્વ રેખા જેમાં હોય
એહ પુરૂષ પૃથ્વી પતી થાતો એમાંન કીચીત શંકા હોય
જેના તલીયા હોય ખચ ખચડા તે કુળ તણો નાશક સમને
પાકેલી માટીના જેવા કનિષ્ઠમાં કનીષ્ઠ તે ને ૨
લીલાસ હોય ને તલીયાની માંહી હલકી સ્ત્રીની સાથે ગમન કરે
કાળા ને જેના હોય તળીયા તે માંસ મદિરાનુ પાન કરે
પગનુ તલીયુ વચમાં ખાલી હોય તો સ્ત્રીથી મરણ થતુ
માંસ વગરનુ તલીયું હોય તો રોગ શરીરમાં હુખ ધરતુ ૩
દરીદ્રિ મનુષ્યના પગમાં તો ગાય ભેંસ શીયાળ ઉંદર
કાગ તથા કંક પક્ષીની રેખા સદા રહે લાગ્ય હીણુ એ નર.

પદ ૧૧૭ મું.

*

અંગુષ્ઠ

ગોળ અંગુઠો માંસથી ભરપુર વચમાં જુવો જવ દેખાય
ઉત્તમ પુરુષ તેને જાણે સુકલ પક્ષમાં જન્મ ગણાય ૪
નસ દેખાયને અપટો અંગુષ્ઠ ચક્ર વર્ગરનો જો તે હોય
ખરાબ કીધો શાસ્ત્ર કારે ભવિષ્ય જેનું દુખી હોય
આંગળીઓની ખારીકતા મજબુત ગોળ કમળ જેવી
ગજપતિનો માલીક બનતો શાસ્ત્રે કથી સમજ્યા જેવી. ૫
પગ તણી ત્રીજી અંગુલી પ્રમાણ થંકી વધુ લાંબી હોય
બુદ્ધિશાળી તે નર સમજે તેમાં ન સંદેહ જ જોય
છેલ્લી આંગળી કનીબટીકા હોય વધુ મોટું પ્રમાણ
તો જ્ઞાની કહે છે સમજે ભાઈથાય પુરુષ મોટો ધનવાન ૬

નખ

જે આંગળીઓના લાલ નખને સુક્ષ્મ કાતી વાળા હોય
સદા સુખનો ભોગી બનતો દુઃખન કીચીત આપે ત્યાંય
જાડા ફાટેલ સુપડા જેવા નખ જુઓ જે જે નરનાર
ભાગ્ય હીણ તેને સમજવો સુખ ન ભોગવે તે સંસાર ૭

ઐડી

મનુષ્ય ઐડી હોય ભરાવદાર ઊંચી ચીકણી કેમલ જેવી ધાર
 શુભ નસો પણ કેમલ હોયે પરસેવા વીના વીચાર
 કાચખાની પીઠ સમ ઊંચી હોય ને ઐડીભાઈ સુખકાર
 શ્રેષ્ઠ કીધુ તે શાસ્ત્રોમાં ભાગ્યવાન એ નરને નાર ૮

સરખી ઐડી હોય ને જેણે તો તે સુખી સદા વિચાર
 મોટી હોય તો, દીર્ઘાયુષી નાની અલ્પ આયુષ્ય ધાર
 ઊંચી હોય તો વિજય વંતો વરતાવે સદાએ જયકાર
 ઐડીના લક્ષણ સમજીને કરે શ્રોતા દીલમાં વીચાર ૯

સાથલ

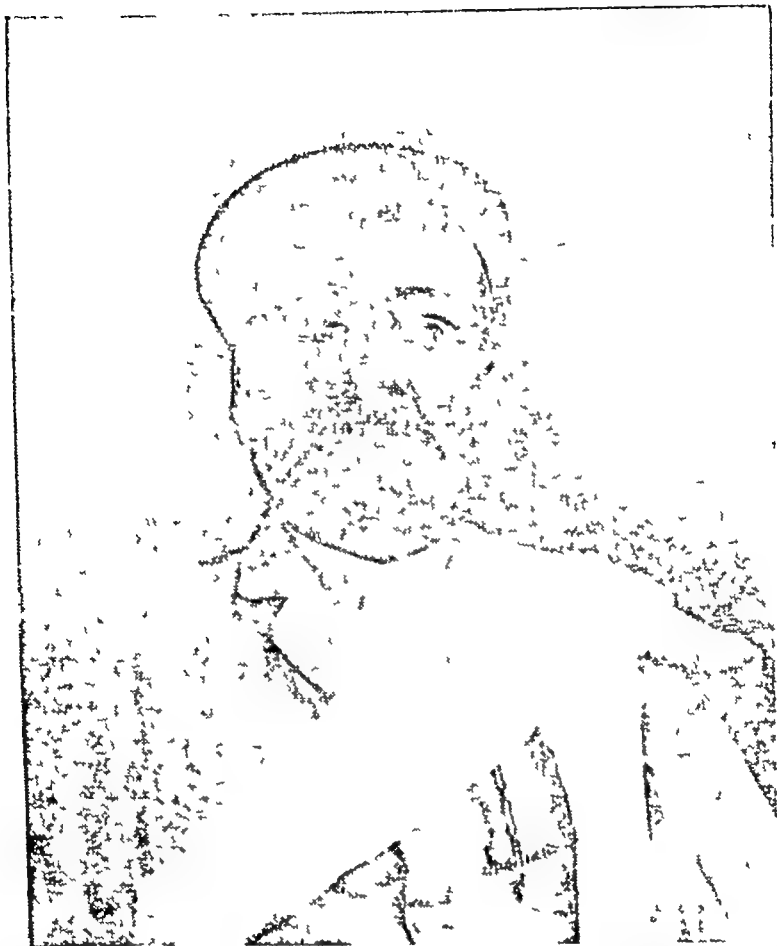
કેળ સમી સાથલ જે જેની હોય નહીં કંચીત ત્યાં વાળ
 જેના સાથળ રનીગ્ધ મૃદુ જેનું ભાગ્ય સમજે વિશાળ
 પુષ્ટ હોય જેની સાથલ તે તે બનતો જગમાં ધનવાન
 સાથલ જેની હોય મળની સ્ત્રીઓ બનતી ત્યાં શુભતાન ૧૦

કેડ

કેડ શરીર હોય ને પહોળી પુષ્ટજ હોય જેની બળવાન
 સિંહ સમાજ કેડના લક્ષણ તે થાયે વિશ્વે ધનવાન
 વાળ અતિ ને હોય કેડ પર દરીદ્રી તેણે પીછાણ
 નાની હોય તો કદરૂપો કાચાથી દેખાય ન કામ ૧૧

સદ્ગત
ઝવેરી મોહનલાલ વસ્તાયંદ.

(પાલનપુરવાળા)

જેઓશ્રી પોતાની ખુદી વડે ઝવેરાતની લાઈનમાં અપલાવી કલકત્તા જેવા શહેરમાં હીરાના વહેપારી તરીકે ખાસ ખ્યાતી મેળવી અને પુર્ણાર્થથી લાખખોપતી થયા અને પોતાની કમાણીનો સદ્વ્યયોગ પોતે ઘણીજ આદર્શ રીતે કર્યો, તેઓશ્રીના સુપુત્ર રા. રા. કાન્તીલાલભાઈએ પોતાના પિતાશ્રીની ચાહગીરી કાયમ રહે તેવા વિચારને અનુસરી મારા પુસ્તકમાં ૩ ૧૦૧ આપી મને આભારી કર્યો છે તેથી તેઓશ્રીનો રૂણી છુ લી ભોગીલાલ કવી.

શીરનનાં લક્ષણ

જેનું લીંગ જો હોય નાનું થાય જુઓ તે તો ધનવાન
 નસ કદી હોય નીકળેલી પુત્ર વગરનું જીવન જાણુ,
 દક્ષીણ ભાગ જો હોય નમેલો તે થાયે પુત્ર નિશ્ચયે માન,
 ડાબી બાજુ નમેલ હોય તો, પુત્રી થાયે ઉત્પન્ન જાણુ ૧૨

નાભિ

નાભિ પહોળી હોય જો ઉંચી ગભીર ઇડાનીજ સમાન.
 શુદ્ધ બુદ્ધિનો માલીક તે તો થાય જુઓ નક્કી ભાગ્યવાન
 નાભિ જેની કમળપત્ર જેવી હોય જો આકાર ચક્રાકાર
 દ્રવ્ય સહિત પૃથ્વીપતિ સુખ ભોગવે અપર પાર ૧૩

કુક્ષી

નાની બગલવાળો તો રાજ સરખી બગલ શૂરવીર
 ઉંચી બગલવાળો ધન વિના નીચી બગલ કપટી તસવીર
 જેની બગલ જો ઉડી હોય થાય ઉચેથી પડનાર
 જેની બગલ ઉંચી હોય તો તે સ્ત્રી વહેપારે છે જીવનાર ૧૪

પેટ.

પેટ બધી રીતે જો સરખું તો થાય જુઓ નિશ્ચયે ધનવાન
 સીંહ સમું જો પેટ હોય તો થાયે ચક્રી નિશ્ચયે જાણુ
 બકરા જેવું પેટ હોય તો રાજ થાય મહા ગુણવાન
 બળદ જેવું પેટ હોય તો થાયે વ્યભિચારી અજ્ઞાન ૧૫

છાતી.

જેની છાતી ઉંચી ને વળી માસ થકી હોય ભરપુર.
રાજા કેરાં લક્ષણ જેમાં મનુષ્યપણાનું શોભે નૂર.
પહોળી છાતીના એ લક્ષણ નિશ્ચયે બને તે ધનવાન.
જેની છાતી નસ રહીત હોય થાય અભાગી નિશ્ચયે જાણ. ૧૬

સ્તન.

જેના સ્તન ગોળ સ્નિગ્ધ કેમલ સરખાંજો હોય સુખકાર
જરૂર પોતે સુખી થાયે, અને સુખ ભોગવે સૌ સંસાર
ઉંચા નીચા કઠોરને વળી, હોય ભયાનક જેનો ઘાટ
શાસ્ત્રકારો વહે છે ચોકબુ, સદા રહે કાયમ ઉચાટ. ૧૭

જેના સ્તન બન્ને માસ યુક્ત, હોય જરૂર તે રાજા થાય.
પુષ્ટ મોટા હોય તો સુખી, ઉંચા નીચાથી ધન જાય.

હાથ

હાથ હોય જેના અતિ ચમકદાર પર સેવા વિના વિચાર
માંસ થકી ભરપુર હોયે છીદ્ર રહીત હોય સુખકાર ૧૮
લાલ તથા મોટી આંગુલી વાળો થાયે રાજા ધનવાન
હાથ પહોળો વાંદરના જેવો થાય સુખી શાસ્ત્રોની વાણ
વાઘની માફક હાથ હોય તો ભોગવે દુઃખ અતિ સંસાર
કહે ભોગીલાલ સામુદ્રિકનો આયુ'નવિન જીવો ચિતાર ૧૯

હસ્તરેખા

સંપૂર્ણ ત્રણ રેખા હોય તો લક્ષ્મી કદી ખુટતી જ નથી
 ધન કચન ને રત્નવાળો સ્ત્રી તેણે છોડતી જ નથી.
 જેની હથેળી ગોળ તથા નીચો હોય તો થાતો તે ધનવાન
 ઉચી હથેળીવાળો જગમા દેતો પોતે સારૂ દાન ૨૦
 નીચી હથેળીથી પી તા ના ધન થકી તે રહીત થાય
 હથેળી ઊંચી નીચી હોય તો દારીદ્રી દશા હુઃખ દાય
 લાલ હથેળીવાળો ધનવાન પીળી હથેળીથી વ્યભિચાર
 ધોળી કાળી નિર્ધનતા લીલી હથેળી મદીરા પીનાર ૨૧
 જેના હાથમાં ઘણી જ રેખા અથવા અલ્પ રેખાને હોય
 અલ્પ આયુષી તેને જાણો દાસપણું ભોગવે તે જોય
 પોતાની આગુલથી ઉચો હોય જો આગળ એકસો આઠ
 ઉત્તમ પુરુષ તેને જાણો છન્નુ આગળ મધ્યમ જાણુ
 નેવું આગળવાળો કનિષ્ઠ ઉંચાઈના એ લક્ષણુ જાણુ
 હજુ ઘણા વિચારો કહું છું, સમજો મારા ચતુર સુજાણુ ૨૨

મણીખંધ જવમાળા

જેના કરમાંહી મણી ખંધની ત્રણ જવ માળા જો દેખાય
 સર્વ ભોમ સત્તાધીશ બનતો વળી ધનપતિપણે વખણાય
 બે વળ વાળી જવ પંકિત હોય તો રાજ મંત્રી થાય
 એક વળ વાળી જવ પંકિત મહા દાનેશ્વરી જ સુહાય ૨૩

ત્રણ વળવાળી જવ પકિત બન્ને બાબુઓના હાથ
પૃષ્ઠ ને ઢાકી દે તો સમજે મહા દેવ સુખ ભોગવે સાથ
આવી આવી ઘણીજ વસ્તુ વિદ્વાનો એ કથી સુખકાર
જ્ઞાનીને મન સહેલુ સમજે અજ્ઞાનીને મહા વિચાર ૨૪

ધર્મ રેખા

આયુષ્ય રેખામાંથી નીકળે, ઉર્ધ્વ રેખા ને અગુલ
મુળમા જાય તો ધર્મમા પોતે શુભ કૃત્યોના શોધેમુળ
કનિષ્ઠા આગળી આયુષ્ય રેખામા મધ્ય જેટલી રેખા હોય
સ્ત્રી પુરૂષને આમન સામન સ્ત્રી પુરૂષોના સુખ ભોગવાય રપ
આ રેખા જો વિષમ હોય તો સ્ત્રી મળતા પણ વિષમ થાય
રેખા જો દીર્ઘ હોય તો શુભ વિચારની પત્ની આપ
પાતળીને વળી નાની હોય તો સ્ત્રી મળતી જાતે કુચ્છાલ
અનેક જાતના લક્ષણ વર્ણવે અલ્પ બુદ્ધિથી ભોગીલાલ ૨૬

મસ્તક

હાથીના જેવું મસ્તક તે ઘણી ગાયોનો થાય રખવાળ
સરખા મસ્તકવાળો ભોગી જાયા મસ્તકે રાજ થાય.
જેવું મસ્તક હોય અનોપમ જાણે શોભે છ ત્રા કા ર
સ્ત્રીના સ્તન સમાન મસ્તક તે સર્વ ભોમ રાજ સુખકાર ૨૭
નીચુ મસ્તક હોય જો જેવું સામાન્ય રાજ સુ હા ય
ઉચ્ચ નીચુ મસ્તક સમજે દારી દ્રી દુઃખી જણાય

ઘણી જાતનાં લક્ષણ કીધાં લખતાં તો નહિ આવે પાર
ચીપટુ મસ્તક હોય જો જેનું માતા પીતાને મારનાર ૨૮

કેશ

કેશ શરીર સારા ચીકણા અને હોય જો ચીકાશદાર
નહી લાખા નહી ટુંકા હોય શોભીતા એ વળદાર
રાજ્ય જેવા એ સુખ ભોગવે દુઃખ પડે નહિ તેને લગાર
કેશ ઊંચા ને લુખા જેના નહી કદી તે સુખી થનાર ૨૯

ચિન્હ

પુરૂષના જમણા ભાગે જો તલ મસાનું નિશાન હોય,
ઉત્તમ પુરૂષ તેને જાણે દુઃખ પડે નહી કીંચીત જોય
કામ શાસ્ત્રમા શશક વૃષભ અને હય સમાન છે પ્રમાણ
ત્રણ પ્રકારના કહ્યા પુરૂષ એ વિચારો એ બુદ્ધિમાન ૩૦

છથી આઠ આગુલ ઇન્દ્રીવાળો શશક લક્ષણ તેના જાણ
નવ દશ અગીયાર આંગળ વૃષભ પુરૂષ જાત પીછાણ
બાર તેર આંગળ કેરી ઇન્દ્રી હય સમ પુરૂષ લક્ષણ ૩૧

આયુષ્ય રેખા જેટલી આગળી ઓળંગીને આગળ જાય,
તેટલી પચ્ચીસી આયુષ્ય સમજે સાધારણથી તો સમજાય
જેટલી ત્રુટક જણાય વયમાં તેટલી ધાતો આવે જાણ
અનેક લક્ષણ કીધા હસ્તમા વર્ણવી વાણી વિદ્વાન ૩૨

પુરૂષના બત્રીસ લક્ષણ

પાંચ વાના લાંબા મનુષ્યને ચાર ઢુંકા ચાર બારીક હોય
ચાર ઊંચા ને સાત લાલને ત્રણ પહોળા જે નરને હોય
ત્રણ ઊંડા બે કાળા હોયને જુઓ તેનું શુ પ્રમાણ
કહે ભોગીલાલ તે પુરૂષના બત્રીસ લક્ષણ ચતુર સુજણ ૩૩

બત્રીસ લક્ષણના નામ

ભુજ ને । આગુલીઓ જીરવા નાશિકા દિલથી વિચાર
પીઠ કંઠ ને પુરૂષ તત્ત્વ અને વળી જઘા સુખકાર
હાત આમડી નખ વાળ આ ચારવાના બારીક વિચાર
બગલ સ્કંધ ને મસ્તક પગ આ ચારવાના ઊંચા સુખકાર ૩૪

હાથ પગના તળીયા તાળવું નેત્ર છોડ ને હોઠજ લાલ
જીન્ડા નળપણ લાલજ જેના કપાળ મોઢું છાતી વિશાળ
નાભિ સત્ત્વ અને સ્વર-આ ત્રણ ઊંડા દીલમા વિચાર
ચાખની કિકિ ને કેશ જ બે સ્થામ પછે હોય સુખકાર ૩૫

બત્રીસ લક્ષણ કીધા સમજે સમજી કરજે હૃદય વિચાર
કહે ભોગીલાલ આમુદ્રિકનો કહેતા લગતા ન આવે પાર
આવી આવી અનેક બાબત વિચારવા જેવી દીલ માહી
જ્ઞાનીઓએ અવધી કીધી જેની કળાનો પાર નહીં ૩૬

પુરૂષ લક્ષણ શક્તિ સુજળ વર્ણવી મેં પુરા કર્યા
ભુલચુકની સમાજ દેજે - મેં શ્રોતા ચર્ણોમા ધર્યા

વિવેક વિલાસમા સમજણુ પુર્વક વસ્તુ સઘળી કહીજ ખરી
પુરૂષ લક્ષણ કેરી હકીકત અલ્પ બુદ્ધિથી પૂરી કરી ૩૭

પદ ૧૧૭ મું

*

સીના લક્ષણુ

(તળીયુ)

ચોપાઈ

શ્રી પગના તળીયા લાલ ઊનાં માંસ ભરપુર ઘાટજ જેનાં
મૃદુ સમાન સ્નીગ્ધ જે હોય ઊંચ્ય લક્ષણુ સીના તે જોય ૧
જે શ્રી પગ તળીયુ જે લુખું તેનું જીવન પણુ જીવ્યો લુખુ
વિ ચિત્ર રંગવાળુ હોય પગ તળીયુ જે કાળું હોય. ૨
કહે છે જ્ઞાની હુલોંગી તેને સમજે, એવી સંગત જરૂર તજજે
સુપડા જેવા આકાર જ જેના શુષ્ક તળીયા હોય જે તેના ૩
તે તો દશા દારીદ્રી ભોગવે જ્ઞાની જ્ઞાન થકી અનુભવે
શ્રી પગ તળીયામા સ્વસ્તીક, ચક્ર દ્વજ અંકુશ છત્ર મિન શ ખ ૪

વળી માછલી મગર હોય તે સ્ત્રી રાજ્ય રાણી બને જોય
 ઉપર કહેલા લક્ષણમાંથી હોય બે ત્રણ ચિન્હ ભાગ્યથી પ
 તે સ્ત્રીતો ઠંકરાઈ મેળવે જીવન સુખ હીડોલે કેળવે
 સ્ત્રીના પગ તળીયામા ભેંસ, શ્વાન, ઉદર, કાગ, દુવડાને શિયાળ ૬
 વળી સર્પ ને ઉટના દેદાર એહ ચિન્હથી દુઃખ અપાર
 પગ તળીયાના લક્ષણ કીધા અલ્પબુદ્ધિથી મેલવી લીધા ૭

—o—
 પદ. ૧૧૮ મું

✽

સ્ત્રીનાં દરેક ભાગનાં લક્ષણ

ભાવણી

હાથ અંગુઠો માંસથી ભરપુર ઉત્તત ને વળી ગોળ ખરે
 આ અવનિમા તે મહિલા લ લ લ લા નાં મન હરે
 પણુ દુકો ને ચ્છીપટો વાંકો હોય અંગુઠો જેનો ધાર
 તે સ્ત્રી કુળનો ક્ષય જ કરી સુખ પામે નહીં સસાર ૧

પગ આંગળીઓ મૃદુ લાલ ને કમળ સમી હોયે સુખકાર
 સરળ મજબુત ગોળને ઉચી લાલ મેળવે અપર પાર

વાકી ચુંકી લાંબી પહોળી હોય અંગુલી જેને જાણુ
આ અવનિમાદુઃખજ લોગવે એ વાણી તુ નિશ્ચે માન. ૨

જે સ્ત્રીના પગની કનિષ્ઠી નાની આંગળીના ભાવ વિચાર
નિજ પતિને ત્યાગ કરીને પર પુરૂષથી સુવે જર
જે સ્ત્રીના પગની અનામીકા બીજી આંગળીના ભાવ અપાર
જમીન પર ન લાગે ચાલતાં મારે- એ પોતે ભરથાર ૩

એ પ્રમાણે આગળીઓના સામુદ્રિકના લક્ષણ ધાર
કહે ભોગીલાલ જ્ઞાની કેરી વાણીનો ન આવે પાર
અનેક જાતના લક્ષણ આગળ આપું છું સમજી વિસ્તાર
અતુલવથી સમજણુ લો તો જરૂર બેડો ઉતરે પાર. ૪

પગ નખ. ને પગની પાની હોય અતિ ઉત્તમજે લાલ
ચાલતાં ચાલતા ચાલજ સુદર સુખ લોગવે અતિ વિશાળ
ઉંચી પાની હોયજ જેની તે કુલટાના લક્ષણ ધાર
દીર્ઘ લાંબી પાની વાળી દુઃખ લોગવે અપર પાર ૫

જે સ્ત્રી બેસલી વખતે ડાબો પગ ઉપાડી બેસી જાય
સદા સુખ લોગવે નિરતર જ્ઞાની વચન ન બુઠં કહાય
જમણે પગ પ્રથમ સુકીને સ્ત્રી જો બેસી જાય જે વાર
દુર્ભાગી તો સમજે શાણુ દુઃખ લોગવે તે મંચાર ૬

ચોની પીપળ પત્ર આકારે હાથીના ચક્રને આકાર
પહોળી કાચબાની પીઠ જેવી પહોળી ચક્રના આકાર

યોની સ્નીગ્ધ નરમ ને હોય જો શુષ્ક જેને વાળ
 તે સ્ત્રી પુત્રવાળી બનતી નડે નહી ગોઝારો કાળ ૭
 રતિ સુખને સુદર ભોગવે સદા રહે કાયમ સૌભાગ્ય
 જે સ્ત્રીની યોની જમણી બાણુ ઊંચી હોય જેમ સોહું અથાગ
 પુત્ર ઉત્પન્ન કરતી એ સુદર ડાબી ઊંચીથી પુત્રી થાય
 યોની તણા લક્ષણ કઈ કીધા અનુભવ વિના ન સમજાય ૮
 નાભિ દુટી ગોળને ઊંડી દક્ષિણા વર્તે જે હોય
 તે સ્ત્રીને તો શ્રેષ્ઠ જાણો એમા ન સદેહ જ નેય
 નાભિ કમળની કણ્ઠિકા જેમ હોય જુઓ તેનો વિસ્તાર
 સદા રહે સૌભાગ્ય વંતિએ સુખ ભોગવે અતિ સ સાર ૯
 જે સ્ત્રીની નાભિ ઘણી ઊંડી યુવાનોના મન હરનાર
 પતિ ને ખ્યારી ઘણીજ લાગે કામણુગારી તેને ધાર
 નાભિના લક્ષણ અનોખમ ડાબી આ વર્ત વાલી હોય
 તે સ્ત્રી દુર્ભાગ નીંદનીય દાસ પાણુ ભોગવે-તે નેય ૧૦
 જે સ્ત્રીની હોય બગલ સુકુમાર તથા પહોળી હોય અપાર
 તે સ્ત્રી ઘણાજ પુત્ર જન્મે બગલ દેડકાની સુખકાર
 રાજ્ય પુત્રને જન્મ આપે એમા નહી સદેહ લગાર
 બગલ ઊંચી વાળના આ વર્ત સાધવી શાય ૧૧
 જે સ્ત્રીનું પેટ કોમળ પાતળુ ચાંદી જેવું
 રોમ રહિત હોય પેટજ જેનું

જે સ્ત્રીનું પેટ ઘડાજ જેવું માંસ વગરનું હોય તો ધાર
 દુઃખ ભુખથી પીડા પામે ભારે કરતી તે સંસાર ૧૨
 જે સ્ત્રીનું પેટ લબગોળ હોય સસરાને આપે બહુ ત્રાસ
 સગા વહાલામા કુસપ કરતી પતિને કરતી નિરાશ
 લાંબુ પહોળું પેટ હોય તો લાંબા કાળે પુત્રજ થાય
 પણ એ પુત્ર થાય અભાગી કદી નહીં કલ્યાણ સધાય ૧૩
 જે સ્ત્રીની છાતી માનથી હોય ભરપુર ભરાવદાર
 ઊંચી નીચી લાખી નહીં જેમ કઠણું હોય નહીં લગાર
 નસ રોમ રોમ વગરની હોયતો આંગળ અઠારનું પ્રમાણ
 તો તે સ્ત્રી ઉત્તમ સમજે દેવ કોટીની ચતુર સુબાણ ૧૪
 જે સ્ત્રીની છાતી ઊંચી નીચી માંસ વગરની જેની હોય
 સ્ત્રી ની હિસા કરનારી તે વૈધવ ભોગવે નિશ્ચયે જોય
 હોય છાતીમા વાળજ જેને તો તે સ્ત્રીને સમજોજ ખરાળ
 કહે ભોગીલાલ અલ્પ બુદ્ધિથી આગળ ચલાવુ દંઈ વિસ્તાર ૧૫
 જે સ્ત્રીના સ્તન ગોળને દઢ પુષ્ટ કઠણને ઉન્નત હોય
 તે સ્ત્રી સુખ સૌભાગ્ય ભોગવે ઉચ્ચ લક્ષણ તો તેના જોય
 જે સ્ત્રીનો સ્તન જમનો ઊંચો તો તે સ્ત્રી પ્રથમ પુત્ર જણે
 ડાબો સ્તન જો ઊંચો હોય તો પુત્રી પ્રથમ તો અવતરે ૧૬
 ઊંચા નીચા સ્તન હોય તો સ્ત્રી મતતિથી રહીત થાય
 લક્ષણ કીધા સ્તનના બાપુ બુદ્ધિ કેળવેથી મમન્તય

શરીર શોભા સ્તનથી વધતી શરીર સુધારે જ જણાય
જેના સ્તનમાં ઘાટ મળે નહીં તેનું શરીર તો નહીં સોડાય ૧૭

જે સ્ત્રીના સ્કંધ ઊંચા રૂપાળા માંસ થકી ભરપુર જણાય
તે સ્ત્રી ધન ને ધાન્ય સહીત અનેક સુખની ભોક્તા થાય
જે સ્ત્રીના ખંન્ને સ્કંધો મુળથી કાઠક ઊંચા જે દેખાય
તો તે સ્ત્રી વાંઝણી થાય છે નિશ્ચે એમાં નહીં શકા જજરાય ૧૮

ઊંચા સ્કંધ વાળી સ્ત્રી કુલટા જાડા સ્કંધે દેતી ખડુભાર
ચક્ર સ્કંધવાળી તે વાંઝણી રોમ સ્કંધવાળી દુઃખકાર
ભુજ શિરીષના પુષ્પ સમ કોમળ હોય કેળ સમાન
જે સ્ત્રીની ભુજ રોમ વગરની અવનિમાં પામે સન્માન ૧૯

હાથીની સુઠના આકારે જેના ભુજ હોય બળવાન
સદા ચૂરવીરતા ત્યાં વસતી જગમે વાઘે જે ખડુ માન
રોમવાળી જે હોય જ ભુજ વૈધવ પામી દુઃખી થાય.
દુઃખી ભૂજ હોય તો સમજે કલેશ કંકાશથી મનં મુંઝાય ૨૦

૫૬ ૧૧૯ મું

*

રત્રીની હસ્તરેખા

હોય હથેળીમાં બહુ રેખા નિજ પતિને ન સુખી કરે
જેના કરમાં એક ન રેખા કદી નહી સુખી સંભવે
પ્રગટ સ્ત્રીગ્ધ ગંભીર ગોળ સપૂર્ણ ત્રણ રેખાધાર
અનેક જાતનાં સુખ ભોગવે દીપાવે પો તે સંસાર ૨૧

હાથમાં મચ્છ હોય સાથીઓ શ્રીવત્સનું લક્ષણ ધાર
સૌભાગ્યવતિ ને ધનવાળી ભોગવે તે રાજ્ય ભંડાર
નંદા વર્તનું ચિન્હ હોય તો ચક્રવર્તીની પત્ની જાણ
ભાગ્યવાન વિના આચિન્હો છે જગમા મોઘા પ્રમાણ ૨૨

હસ્તની રેખા અંગુષ્ઠ મુળથી નિકળી કનિષ્ઠા પાસે જાય
વિવાહ યોગ્ય નહીતે કન્યા પતિને દુઃખ દેનારી થાય
હાથમા ત્રાજવા હોય ધુંસર હળ સામેલાનો આકાર
વેપારે તે આગળ વધતી જોડુતમાં સમજે તે સાર ૨૩

હાથમા હાથી ઘોડા બળદને કમળ ધનુષ્ય ને પ્રાસાદ
એવી રેખાથી તીર્થ કર જન્મે દેવોના આશીર્વાદ
શંખ. ચક્ર ને સમુદ્ર નંદાવર્ત છત્ર, માછલી, કાચબો ધાર
ચક્રવર્તીની થાય તે માતા એમા નહિં સંદેહભગાર ૨૪

શ્રીવત્સ અંકુશ ગદાને ત્રીશુળને વળી વર્ધમાન
હોય જો રેખા જેના કરમાં જગમા ગવાએ યશોગાન
દેડકો, કંક, શિયાળ, બળદને ધ્રુવડ, વીંછી, ખર, ને કાગ
ભેંસ, ઉંટનાં ચિન્હવાળી દુઃખ ભોગવે અતિ અથાગ રપ

હસ્તરેખાના ભાવ મેં કીધા ગુરૂ પ્રતાપે કરી વિચાર
ખીજા ચિન્હ ઘણા છે બાકી અનુભવથી કંઈ આપુ સાર
સ્ત્રી પુરૂષના બન્ને લક્ષણ કીધો કંઈ કંઈ વિસ્તાર
ભૂલ ચૂકની ક્ષમા કરીને શિખો પ્રેમે નરને નાર રદ

સામુદ્રિક વિચાર સમાપ્ત.

પદ ૧૨૦ મું

*

ગરજ

ગરજ એવી છે જગમાં ચારો, સૌ ગરજે ગોધા ખાએ રે,
ગરજ ખરેખર જગમાં ગોલી, સ્વમાન જરૂર તજાવે રે...ગરજ
રાત અંધારી શેઠ દિવસ કહેતો, ગરજે હા સૌખ્યે રે,
ગરજ એવી છે પુરી ચીજ કે નીચ ઘર મજૂરી કરાવે રે...ગરજ
ચારિત્ર ને હોય સંયમી તે જ, ગરજ વિના ન કો ખોલાવે રે,
હુચ્યો હોય બદમાશ ખરેખર, પણ ગરજે સૌ તેને પાળે રે...ગરજ
ગરજ વગરની હોય સતિ તો, ન મદદ આપે કોઈ રે,
પણ ગરજ પડે તો કુલટા ઘેરે, બાય ધક્કા ખાઈ રે ગરજ
આ જગત્ છે ગરજનું ખેલી, ગરજ વિના ન ખોલાવે રે,
કહે ભોગીલાલ ખોટી ગરજમાં, શાને જીવન ગુમાવે રે ..ગરજ

પદ ૧૨૧ મું.

*

મારા પ્રભુજનો

મારા પ્રભુજનો કાગળ આવ્યો છે,
કોઈ ગેળી ફીરસ્તો લાવ્યો છે....મારા

શ્યામ હતા તેના શ્વેત થયા,
મુસાફરી દિન જૂજ રહ્યા,
સંદેશે એ બતલાવ્યો છેમારા ૧

અંધાની તું આંખ થજે,
લૂલા પાંગુલ સ્કંધ પર ધરજે,
ગરીબો માગે તે તું દેજે.મારા ૨

માન માયા મદ દૂર કરો,
દાન શીયળ તપ હૈયે ધરો,
વાણી અમૃત વંદી જીવ્યુ સફળ કરોમારા ૩

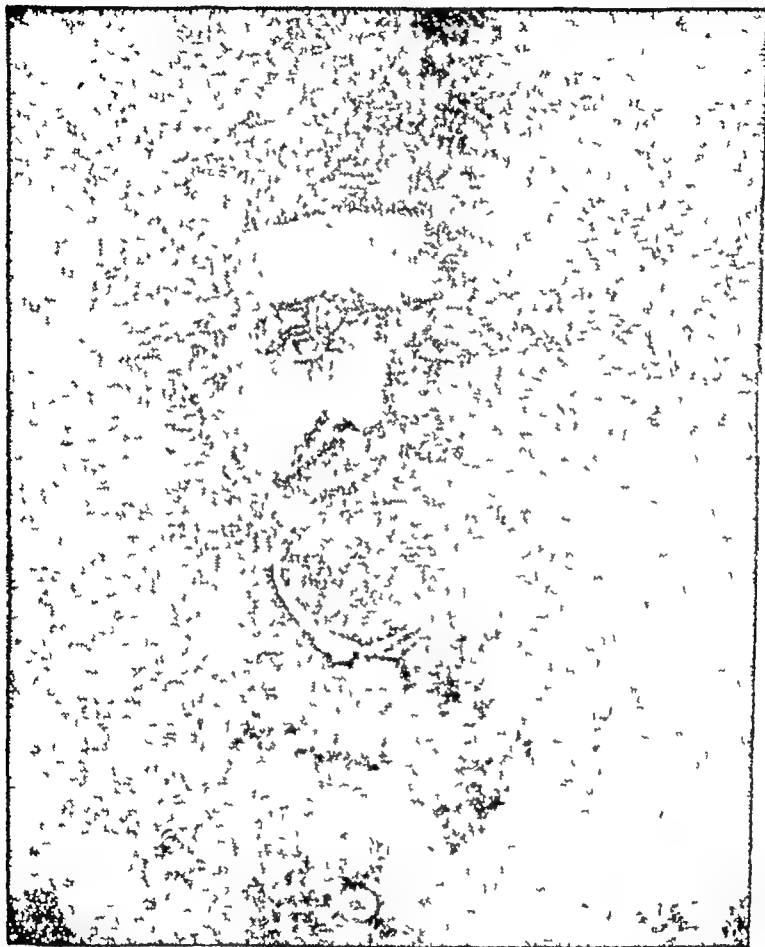
લક્ષ્મી મળી તણે ભાગ્ય થકી,
ભવિષ્ય ભાતું કરને નક્કી,
ક્યારે જવું પડશે એ નથી નક્કીમારા ૪

જોર જૂલમ તું કરતો નહિ,
ગરીબ પ્રેમને વિસરતો નહિ,
પ્રભુ બીક ધરી દીલ રહેજે સહી,મારા ૫

સ્વાર્થને તિલાંજલી દે જો,
નિઃસ્વાર્થે સેવા તું કરજો,
દીન જનોની આશિષ લેજો.....મારા ૬

દેવન્યુ મીનીસ્ટર સાહેબ
શ્રીયુત ખોડાભાઈ સોમાભાઈ દેશાઈ.

હાલ પાલનપુર.

જેઓશ્રી એક મારા વડીલ છે અને મારા ઘણાખરા કાર્યમાં
ચેતન રેડનાર છે તેથી વડીલ તરીકેની યાદગીરી કાયમ રાખવા માટે
ખોશ્રીનો ખૂબ મુકી મારી ફરજ અદા કરૂ છુ અને મારા
તકમા તેઓશ્રીએ જે સહાય આપી આભારી કર્યો છે તેથી
ખોશ્રીનો શુભી છુ

લી. ભોગીલાલ કવી.

આવો કાગળ પ્રભુએજ ધર્યો,
વાંચી ભોગીલાલે હૃદયે કર્યો;
મેં તો શ્રોતાજનોના ચરણે ધર્યો.....મારા ૭

પં: ૧૨૨ મું

*

(મુળ ધરમ દ્યો જાણી)

ભજન

મુળ ધરમ દ્યો જાણી ઓ સંતો મારા મુળ ધરમ દ્યો જાણી
ગંગા નદીને કાંઠે સ્નાન કર્યું તો એ પાપની આગ ન હોલવાણી,
કહો તો તારો આત્મા નિષ્કુરળનીયો કોતો સરિતા સુકાણી ઓ. ૧
પારસમણીની સંગે રહ્યો નીશદિન તોએ મણી નવ ઓળખાણી
કોઈ ઝવેરી સાચો ન મળીયો કોઈએ ન જતાવી એધાણી ઓ. ૨
લાખ કમાયો કોડ કમાયો શુભ જાતે પાઈ ન વપરાણી,
કહોતો ભાઈભાગ્ય બીજાનું ભળીયું કહો તોએ ખોટીકમાણી.ઓ. ૩
મન મહી મજબુત નહીં તું મમતામા મતિ મુઝાણી,
માયા મહીં શુભતાન બનીને વદ્યો ન અમૃત વાણી ઓ. ૪
સંત સમાગમ સાચો ન શિખ્યો ન ધાર્યો શું કોઈ જ્ઞાની,
આત્મતણી નવ શુદ્ધિ કીધી બુદ્ધિ નહિ પીછાણી. ઓ ૫

આ જીવનમાં સયમ વિના ઇંદ્રિ નહિ જીતાણી,
કહો ભોંગીલાલ સમજ્યા વિના કાધી જી દગી ધુળધાણી. આ. ૬

પદ ૧૨૩ મું.

*

મનડું જેનું જેમાં

મનડું જેનું જેમાં રમે,
તેમાં તેને જાહું ગમે,

બ્રમર કરે છે ગુંજ આકાશે,
જઈ ગગનમાં લમે,

કમળની સુવાસને લેતાં

હુઃખમરણના ખમે મનડું ૧

પતંગ ફરે છે દીપક પછાડી

જઈ તેજ તેજમાં સમે

મોહદશામાં અંધ બનીને પતંગ એ

આખર દીપકમાંડી થમે મનડું ૨

વેપારી વેપારજ કરતો

નફા લેવા ખૂબ લમે

લાગ્ય વિના નર કોડી ન પામે
 તોએ ધૂળમાં ધમે મનહુ ૩
 હનુમાનને પૂછી જુઓ કે
 તુજને શું શું ગમે
 કહે ભોગીલાલ હૃદય ચીરો તો
 ઘટઘટમાં જેનો રામ રમે મનહુ ૪

પદ ૧૨૪ મું.

*

શું કરવું

શું કરવું,

એક વખત છે મરવું.

એમાં તે શાને કરવું.

ઓ બાબા એક વખત છે મરવું. ઓ બા.

પટકૂલ બદલી પીયુને મળવું

ગગન ઉપર ઘર કરવું.

પીર પેગંબર અવતરીને

મહાજલે જળ મળવું

ઓ બા. ૧

ઓહં સોહં ના શૂરને સાધી

સંયમમાંહી વિચરવું -

મોહદશામાં મશગુલ થાતા

રહેશે કાયમ રખડવું ઓ ખા. ૨

ધણીની થાપણુ ધણીને સોંપો

પછી મટી ગયુ સાચવવું

આતમ રામ ન ફરરા થઈને

વાયુ લહરવત ફરવું. ઓ ખા. ૩

સાગર મુવો ગુરને હાથે

ફરી ફરી નથી મરવું

કહે લોગીલાલ એવું મરજો

ફરી પડે ન જનમવું. ઓ ખા. ૪

પદ ૧૨૫ મું

*

પ્રેમના હોંડાલે

પ્રેમના હોંડાલે જુલો જુલાવે

પ્રેમની સરિતામાં અરણ્યાં અરાવે

જુલો ૧

રસભીના રસરાજ બંસરી બળવે

ઝુલો ઝુલાવવા ગોપી સાજ સળવે

ઝુલો ૨

અનંગરંગ તરંગ તરૂવર છાય સુંદર બીછાવે

અણુમોહા માન એ અવનવાં, સોહવારીથી નવરાવે ઝુલો ૩

શીતલ વાયુકેરી મોજ અનેરી મનાવે

મોજ કેરા રંગમા અંગ અનુપમ સુહાવે

ઝુલો ૪

અલબેલા કાન માડ હૃદય ચોરાવે

કહે લોગી જુઓ રાધા ઝુલાવે

ઝુલો ૫

પદ ૧૨૬ મું

✽

કોઈ સમજી થઈને

કોઈ સમજી થઈને સમજે સંસારમા સંસ્કાર જ સજજે

જ્યારે પુણ્ય ફરે છે ત્યારે કોડોની દોલત જ્યારે

ત્યારે લાન લુલે છે તે વારે સંસારમા સંસ્કારજ સજજે ૧

રવા ન કોઈની કરતો અભિમાને અછકડ કરતો

ન માટે તરફડતો સંસારમા સંસ્કાર સજજે ૨

ફેરબાન થાતો પુત્ર જન્મથી હરખાતો

દા કરતો સંસારમાં સંસ્કાર સજજે ૩

જ્યારે પ્રેમે ભણાવવા ધાર્યો, વિદ્વતાએ આગળ વધાર્યો;
 પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાં સાર્યો, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૪
 જ્યારે પુત્રવધૂ ઘેર આવે, જ્ઞાન દે હૈયા કુલાવે;
 મહા સુખ હૃદયે ભાવે, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૫
 કહો પુણ્ય તણી શી ખામી, અવિચળ સાહ્યળી જામી;
 જૂએ કૃપાએ અતરયામી, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૬
 સુખના દિવસો જ્યારે જાતા, સ્વપ્ન સમા દેખાતા,
 દુઃખના દિવસો કચવાતા, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૭
 હતી લક્ષ્મી અભિમાને ફરતો, કાલે શુ થશે તે ન જાણતો,
 પછી પોકે પોકે રડતો, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૮
 જ્યારે પુત્રને આવી ખિમારી, પુત્રવધૂ નાની ખિચારી,
 બધો વૈભવ ત્યાજ લાચારી, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૯
 ત્યા શેઠ હજારો ખરચે, કોઈ રીતે બેટો મૂજ બચે,
 પણ ભાગ્ય ગયું હવે ટોચે, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૧૦
 ગયું ભાગ્ય ફૂટ્યું તે વખતે, આંખો કાળગોઝારો કવખતે

વળી ખાપટા ત્રીશ મંગાવો, કાઢો કાઢો એ ખૂમ પડાવે,
 તેની હવેલી કામ ન આવે, સંસારમા સંસ્કાર સજજો. ૧૪
 લોકો દિલાસો આપે, ભા 'ખાધા વગર કેમ ચાલે;
 એમ કહી મોંઢામા ઘડો, સંસારમા સંસ્કાર સજજો. ૧૫
 પુત્રવધૂ બિચારી રડાણી, થઈ સાહ્યબી જૂઓ ધૂળધાણી
 કેવી ભાગ્યદશા બદલાણી, સંસારમા સંસ્કાર સજજો. ૧૬
 ગયું ભાગ્ય જ્યારે પલટાઈ, ત્યારે પ્રભુભક્તિ દિલ આઈ,
 જૂઓ જગત દશા હુઃખદાઈ, સંસારમા સંસ્કાર સજજો. ૧૭
 સ્વારથની માયા સમજો, અભિમાન હૃદયથી તજજો,
 પ્રેમે પાઠ પ્રભુના પુજજો, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૧૮
 શોધી સત સમાગમ કરજો, આત્માનું પાતીક હણજો,
 કહે ભોળી અક્ષય સુખ લેજો, સંસારમા સંસ્કાર સજજો. ૧૯

પદ ૧૨૭ મું.

*

(પાણી)

દોહરો

પાણી વિના ખેતી જૂઓ, સુંદર કદી થાતી નથી.
 પાણી વિના મોતી તણી, કિમત કદી થાતી નથી. ૨

જ્યારે પ્રેમે ભણાવવા ધાર્યો, વિદ્વતાએ આગળ વધાર્યો;
 પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાં સાર્યો, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૪
 જ્યારે પુત્રવધૂ ઘેર આવે, જ્ઞાનદે હૈયા કુલાવે;
 મહા સુખ હૃદયે ભાવે, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૫
 કહો પુણ્ય તણી શી ખામી, અવિચળ સાહ્યખી જામી;
 જૂએ કૃપાએ અતરયામી, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૬
 સુખના દિવસો જ્યારે જાતા, સ્વપ્ન સમા દેખાતા;
 દુઃખના દિવસો કચવાતા, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો ૭
 હતી લક્ષ્મી અભિમાને કરતો, કાલે શુ થશે તે ન જાતો,
 પછી પોકે પોકે રડતો, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો ૮
 જ્યારે પુત્રને આવી ખિમારી, પુત્રવધૂ નાની ખિચારી,
 બધો વૈભવ ત્યાજ લાચારી, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો ૯
 ત્યા શેઠ હજારો ખરચે, કોઈ રીતે બેટો મૂજ બચે;
 પણ ભાગ્ય ગયું હવે ટોચે, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો ૧૦
 ગયું ભાગ્ય કૂટયું તે વખતે, આબ્યો કાળગોઝારો કવખતે
 લીધું લોણ બધું ચૂકતે. સંસારમાં સંસ્કાર સજજો ૧૧
 એક વખત કહેવાતો ધનવાન, લોકો દેતા આદરમાન;
 કરતા ઇજ્જતથી સન્માન, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૧૨
 જ્યારે પુત્ર મર્યો જે વારે, થયું પથ લેણું તે વારે;
 બાવો પાંસડા બે ને ચારે, સંસારમાં સંસ્કાર સજજો. ૧૩

પદ ૧૨૯ મું.

*

કર્મ તણી કઠણાઈ

કર્મ તણી કઠણાઈ કોઈ પોંચે નહિ જગમાહી,
 નાના મોટાનો ભેદ મળે નહિ કોણ રંક ને રાઈ,
 ભાગ્ય ક્ષીરા જળ રાવણુ કા પલમેં લંકા જલાઈ. કર્મ ૧

કૌરવ કી દેખો કપટક્રિયા જીસને માયા બધી વિસરાઈ,
 નીજ સ્વારથ કે ખાતર દેખો કપટકળા કુ બિછાઈ. કર્મ ૨

ભાગ્ય ક્ષીરે જળ પ્રીરતી દુનિયા કોઈ કરતા હેં દિલમાંહી,
 સખ સ સારી હે મતલબ કા લેતા ન દીન દુહાઈ. કર્મ ૩

સગાં સગપણુ કર્મ કે આધીન કોણુ તાત કોણુ માઈ,
 સખ ચડતી મેં બેઠણુ વાલે હો ભલે સહોદર ભાઈ. કર્મ ૪

કર્મ કે વશ આધિન નરનારી જાની, જને, દીયા દિખાઈ
 મનપર કાણુ ધરાવો મોરે ભૈયા સાધો સંયમ ચિત્ત લાઈ કર્મ ૫

ઐસા સમજ કર કહેત હેં લોગી પહોચ્યા ન કર્મકુ કોઈ,
 મોટા મોટા મહારથી એ અંતે રહા સખ રોઈ કર્મ ૬

પાણી પિના જીવન તણી; જ્યોતિ કદી ટકતી નથી,
પાણી વગરની જાંદગીની, કિંમત કદી થાતી નથી. ૨

પદ ૧૨૮ મું.

*

માન વગરના

માન વગરનાં જીવન જગમાં કેમ કરી જવાયે રે,
આદર દિલ હોય નહિ તો, કહો કેમ કરીને જવાયેરે, માન ૧
લોજન સુદર હોય સ્વાદિષ્ઠ ભાતભાતના શોભે રે,
પણ દિલ વગરના એ મિષ્ટાનો કેમ કરીને ખવાયે રે. માન ૨
દિલ વગરના મહેલ મદિરો મનમદિર મુંઝાવેરે,
સાફ હૃદયની જગલ ઝુંપડીસૌથી અધિક મનાયેરે, માન ૩
સ્નેહ તણું જ્યાં ઝરણું ઝરે નહિ ત્યાં સ્નેહ કેમ વિકસાયેરે.
કહો ભોગીલાલ દિલ વગરના જીવન કેમ જવાયેરે. માન ૪

પદ ૧૨૯ મું.

કર્મ તણી કઠણાઈ

કર્મ તણી કઠણાઈ કોઈ પોંચે નહિ જગમાંહી,
 નાના મોટાનો ભેદ મળે નહિ કોણ રંક ને રાઈ,
 ભાગ્ય ફીરા જળ રાવણ કા પલમેં લંકા જલાઈ. કર્મ ૧

કૌરવ કી દેખો કપટક્રિયા જીસને માયા બધી વિસરાઈ,
 નીજ સ્વારથ કે ખાતર દેખો કપટકળા કુ બિછાઈ. કર્મ ૨

ભાગ્ય ફીરે જળ પ્રીરતી દુનિયા કોઈ કરતા હેં દિલમાંહી,
 સખ સંસારી હે મતલબ કા લેતા ન દીન હુલાઈ. કર્મ ૩

સગા સગપણ કર્મ કે આધીન કોણ તાત કોણ માઈ,
 સખ ચડતી મેં બેઠણ વાલે હો ભલે સહોદર ભાઈ. કર્મ ૪

કર્મ કે વશ આધિન નરનારી શાની, જને, દીયા દિખાઈ
 મનપર કાણુ ધરાવો મોરે લેયા સાધો સંયમ ચિત્ત લાઈ કર્મ ૫

ઐસા સમજકર કહેત હેં ભોગી પહોચ્યા ન કર્મકુ કોઈ,
 મોટા મોટા મહારથી એ અંતે રહા સખ રોઈ કર્મ ૬

પદ ૧૩૦ મું

*

અનાથિ મુનિ

મગધ દેશને મગધરાજ શ્રેણીક એકવાર મડિકુક્ષ
નામના વનમાં જઈ ચઢે છે ત્યાં એક વૃક્ષની છાયા નીચે
બહુ સુકોમળ કોયાવાળા તેજસ્વી સતને ધ્યાનમાં બેઠેલા
જૂઓ છે જે મુનિનો કાય કલેશ જોઈ મગધપતિનું દિલ
દ્રવે છે. એમને કંઈ સાધન કે સનાથતા જોઈતી હોય,
તો પોતે આપવા તૈયાર છે એમ વિનવે છે તું પોતે જ
અનાથ છે તારી પાસે એવું શું છે કે તું મને આપી
શકે એ વાત અનાથી મુનિ મગધરાજને સમજાવે છે.
આ સવાદમાં અશરણુ ભાવનાનો ધ્વનિ ગૂંજે છે

અનુષ્ટુપ

રાગ ને દ્રેષ છુત્યો છે એવા શ્રી અરિહંતના,
પાદ પદમ ગૃહી બોલુ જય નાથ અનાથની.

શાર્દૂલ વિક્રીડીત /

આ સંસાર અસાર છે પ્રીયજનો શોધો છતાં ન મળે,
ભૂલો છો ભ્રમણા મહી જગ અરે સ્વામીત્વ ભાસે ભલે.
નામે શ્રેણીક રાજ જે મગધનો તેની કથા આ સુણો
લેજો બોધ અનૃપ ભાઈભાગિની સદ્ધર્મને પામજો. :

વસંતતિલકા

શોભે જહા! સુમન સુદર મંડિકુલે
 આકાશમા લલિત ભાસ્કર ભાત પાડે
 સંગીત રસિક સૂર અનેક આપે
 હૈયું શમે જગત તાપ સદા પ્રભાતે ૩
 હિંસા તણી મલીન વૃત્તિ અલોપ થાતા
 ત્યાં વાઘ ને સુરભિ મિત્ર બની રહેતા
 જંજળળનો અથાગ થાક નિવારવાને
 શ્રેણીક એ મગધરાજ વને પ્રવેશે ૪

હરિગીત

રમ્ય વન સૌંદર્ય નિરખી ભૂપ ઊરના ચીરમે
 જગન સચેતન કણ બધાં નિજ વૈર વીસરીને હસે
 ધીમે વધી સ્થંભી ગયો તરૂં સ્નીગ્ધ છાયે કંઈ હતું
 ધ્યાનસ્થ મુનિ જ્ઞાની મહા એ કૃત્ય અદ્ભુત દીસતું ૫

શીખરણી

અહો કેવી કાન્તિ મુનિ શરીરની લબ્ય દિસતી
 ખરે રૂડી કાયા મુજ જીવનમા આજ નિરખી
 ભલ્લ આ તો શોભે મુજ નગરવા રાજગૃહમાં
 અકાળે કા વેદે જગત તણને તાપ વનમાં. ૬

અનુષ્ટુપ

જઈ પાસે જરા દૂરે રાજા અણે ઢળી પડયો
 ધર્મલાલ સુણી શબ્દો જિરે હર્ષ મહા થયો ૭

મંદાકાન્તા

ઓહો રાજ વદનપર આલાવ રેખા પડી છે
 દયાને જોતાં હૃદય સરમા રૂપ મારું રમે છે
 શાને કાળે સુજ શરીરસૌન્દર્ય ચિત્ત નિહાળી
 ઊંચે ઊંચાં વિભવ સુખડાં આપવા કાં વિચારે ૮

શીખરણી

પ્રભો સાચુ ભાખ્યુ ત્વરીત ગતિથી ભાવ પરખી
 અને અંજયો છું વદન મધુર દીવ્ય નિરખી
 પધારો પ્રીતેથી સુજ જીવનના મીઠા બનવા
 બધી સત્તા સોંપુ સકળ પુરને પાટણકરમાં ૯

મંદાકાન્તા

સંસારીના અલિત સુખમાં હું અનાથી હતો રે
 ઊંડે ઊંડે ધ્વજ ફરકતો હું અનાથી હતો તે
 હુંઢયું હુંઢયું પ્રીય જગત આ નાથ નાહી મળ્યો કયાં
 અંતે શોધ્યું શરણ પ્રભુનું નાથનો નાથ થાવા ૧૦

શીખરણી

હસી રાજ મીઠું વચન સુણતાં શાંત મુનિનું
 છટા લાવી ખોલ્યો નવ સમજતો લેશ જરી હું
 વદો શાને વાણી તમ જીવન નાથ ન મળે
 મને લાગે છે કે રજ કથનમા સત્ય નવ છે ૧૧

કૃપા હું વાંછું છું મુજ શરણ સ્વીકારજો
 પ્રભો આ ઇચ્છા છે તમ જીવનનો નાથ કરજો
 સુવાણી આ કાયા મૃદુકુસુમના પુંજ સરખી
 તપે તે જગાળામાં કેમ રહી શકું દ્રવ્ય નિરખી ૧૨

મંદાકિન્તા

ભોળારાજ કથન સુણતાં ઉદભવે હાસ્યવૃત્તિ
 શું ઇચ્છે છે તરૂં નિરખવા બીજની ના પૃવૃત્તિ
 જાણી લેજે મુજ કથન અરે નાથ તારેજ કયાં છે
 મારો સ્વામી કયાંથી થઈ શકે જો અનાથીજ તું છે ૧૩

શાને ભાખે મગધ સરખો દેશ મારે ઘરે છે
 રૂઢી સિદ્ધિ સહિત સઘળા મુઝ પાએ પડે છે
 આજારી, રસ ભવનમાં રમ્યરાણી બિરાજે
 સાચું કહું તો જગતભરમાં નાથનો નાથ જાણે ૧૪

શાહુલવિક્ષિપ્ત

કાઠવથી ધોવાય પાદ કરશું ઘોળા બને કોયલા
 સંસારી સુખ પામશે હું થકી સ્વામિત્વ સાચુ ન ત્યાં
 નાથાનાથ વિચાર લેદ સઘળાં એ કોણ શોધી શકે
 રાજ સાંભળ આજ કર્મ કે જે પછી વાતને કરે ૧૫

હરિગીત

કેશાંબી નામે એક નગરી સ્વર્ગ સમી સોહામણી
 રૂઢી અને સિદ્ધિ ભરી જાણે દીસે અમરાવતી
 મુજ તાત ધન સંચય હતા તે નગરશેઠ પુરી તણા
 નિજ ધર્મ જીવન ગાળતા દુઃખ દીનના બહુ કાપતા ૧૬

માલિની

વરસ વિપળ સરખાં જાય છે સાંઘળીના
 પ્રિયજન બહુ ચાહે માતને તાત ખાતા
 પ્રણય કલહ પાઠો પત્ની પ્રીતે પઢાવે
 અકથ વિભવ સુખડાં ઈદ્રિયોને નચાવે ૧૭

લલિત

નવ ફરી શકે કર્મ પૂર્વના
 કદી ટળે નહીં દુખ દોહયલાં
 દરદ એક દિ આંખમાં થવું
 મરણ જન્મગીથી ભલું ગણું ૧૮

મદ્રાકાન્તા

મારી પત્ની કમલ કરથી સ્પર્શ શીળો કરાવે
 મારી માતા નયન દુઃખમાં શોકના આંસુ સારે

હુખી થાતા સ્વજન સઘળા લાગણી દાખવે છે .

પીડા ભારે સહન થતાંના કેમ જીવાય ત્યારે ૧૯

સમૃધરા

સોહન્ટા એક રાત્રી શશિસહ ગમને આત્મ શાન્તી પ્રસારે
સૂતી ત્યાં રૂપ રંભા રડી રડી શયને શોક નિશ્વાસ નાખે
મીઠાઈ આંખ સ્વપને સરવર પરથી દિવ્ય સંગીત આવે
દીક્ષા મેં ભવ્ય આત્મા મુજ પર નયનો, ઠેરવી આમ ખોલે ૨૦

શાહુલ વિકીડિત

રે ભોળા ગભરાય આમ દરદે આવે દયા આસમે
નાહીલે પ્રીય આજ માનસરમા તાપો બધા ત્યાં શમે
જાણીલે જગ જામ આભ્રમણુની છે ભૂલ ભૂલામણી.
લોકો ત્યાં અટવાય છે પળપળે એ વાટ બીડામણી ૨૧
શોભે શું શરણું અનાથ જગમાં છે ઝાંઝવા નીર એ
નોઘેલા પડ હુઃખ દૂર કરવાં તું છોડ આ સંસારને
તાડ છે ન કોઈ આ અવનીમાં તું કોઈનો નાજ છે
માટે સામ્યજ સાંધ સર્વ જીવથી સીદ્ધાત સાચોજ એ ૨૨
આત્માને નવ આદિ અંતગણુને જ્યાં જ્ઞાન કૈવલ્ય છે
તે આત્મા તણી શોધ ખુબ કરવા એકાંત તું સેવજે
છે બાળી અરિ રાગદ્વેષ સઘળા પામ્યા મહા સ્થાને,
એનું શર્ણુ સ્વીકારતા બધું મળે હા નાથ ત્યાં તું બને. ૨૩

માલિની

મધુર મધુર પંખી ગીત ગાતાં પ્રભાતે,
 પ્રિય જગ હિત અર્થે સૂર્ય પાંખો પ્રસારે
 ઝળક ઝળક કિરણો આંખમાં હાસ્ય રેડે,
 મૃદુ પ્રિય સ્પર્શે નાસતું દર્દ વેગે. ૨૪

મંદાકાન્તા

જગ્યા જગ્યા સહુ સ્વજનની માનતા ફરી છે,
 ને અન્તે આ અભય થઈને સ્વપ્ન વાતો કરીયે;
 રે સંસારી સહજ દુઃખ રોદણાં રોઈ લેજે,
 નિર્માયે હું પ્રભુ જીવનનો પંથ સ્વીકારવાને રય
 લોળા રાજા વિવિધ વનને પહાડ પહાડે ફર્યો છું,
 ચૂક્યો ના છું અમર પદતું ધ્યેય ને ધ્યાન ઊંચું;
 આજે મેં તો તુજ સમીપમાં ભૂત ખોખાં ઉતાર્યાં;
 લેજે કાંઈ શ્રવણ કરીને યોધા મારી કથામાં. ૨૬

અનુબંધ ૫

ધન્ય હો ધન્ય હો પુણ્યાત્મા મને માફ કરો પ્રભુ
 દાસનો દાસ હું તો છું કહી રાજા સંચર્યો
 શીખશે સુણશે ગાશે એનું શ્રેય જગ થાશે,
 રૂઢિસિદ્ધિ યશ મળે ઉત્તમ શાંતિ સાધશે. ૨૭

અનાથી મુનિ આ જગતમાં પોતાનું કર્તવ્ય પૂર્ણ
 કરી. જગતને યોધાપાઠ આપતા ગયા. અને સંસારની

મે. ન્યાયાધીશ સાહેબ
શ્રીયુત નાનાલાલભાઈ જેઠાભાઈ દેશાઈ. હાલ પાલનપુ

જેઓશ્રી મારા ખાસ મીત્ર છે અને મારા કાર્યમાં તેઓ
ઘણાજ ઉપયોગી નિવડ્યા છે તેથીજ મીત્રની મીત્રાચારી કાયમ ર
રહે એ નિમીત્તે તેઓશ્રીએ પોતાનો ફોટો મારી બુકમાં સુકવા સ
જે ઉદારતા બતાવી તેથી તેઓશ્રીનો ફોટો છું અને સદા મીત્ર લ
હીન પ્રતિદીન વૃદ્ધિ પામે એ ઇચ્છુ છું.

લી. ભોગીલાલ કવ

વિચિત્ર ઘટના કેવા પ્રકારની છે, તે જગતના માયા વિ. પામર જીવોને સમજાવતા ગયા. જ્યારે મનુષ્ય પોતાનું કર્તવ્ય પોતે સંપૂર્ણ સંતોષથી અને શાંતિથી સાધવા નિશ્ચય કરે છે. ત્યારે કોઈપણ વસ્તુ જગતની તેને લલ-ચાવી શકતી નથી. આ ઉપરથી જરૂર સમજશે કે અનાથી એક રીદ્ધિસિદ્ધિ વૈભવશાળી નગરશેઠનો પુત્ર હતો, પણ ભાવિ નિર્માણ થતાં અનાથનો સનાથ થયો. બંદન હો એવા મહા પુરુષને.

—o—

પદ ૧૩૧ મું.

*

નેતાઓ ને નાયક મોટા

લાવણી

નેતાઓ ને નાયક મોટા સૌ સૌનું સંભાળે રે
ક્રોધ કંઈ દીશામાં આજે તે આજ ન કોઈ વિચારે રે
પદવી ધારી આજે સતો અને મોટા મોટા નેતારે
પક્ષાપક્ષીમાં સૌ ડુબે હૃદયથી ન કોઈ જોતારે ૧
ભૂતકાળના ભડવીરો એ નામ જીઓ દીપાવ્યાં રે
સેવા દાઝ હતી જેને હૈયે તેને યશધ્વજ ફરકાવ્યા રે

આજ જુઓ જળ વિના જેવી મીન ગિચારી મરતી રે
 સમાજની સ્થિતિને તપાસો વસ્તી આજે ઘટતીરે. ૨
 જ્ઞાન મળે નહીં પ્રેમ મળે નહીં ધર્મ તણી નહીં ધગશ ખરે
 કંઈ રીતથી વધશુ આગળ વિચાર કોઈ નવ કરે રે
 જ્યાં જુઓ ત્યાં છે ખૂશામત મોટાઓ ત્યાં મોઢ્યા રે
 ગરીબ કેરી- હુ.ખ વાદળી કેવી રીતથી કહો ટળે રે ૩
 સમાજ સ્થિતિ વિચાર કરજો નવયુવાનો સાથ રહી રે
 માન પાનનો ત્યાગ કરીને હુ.ખ પડે તો લેજો સહીરે
 સમાજની હુદ્દાશા વિચારી અધ શ્રદ્ધા હવે દૂર કરોરે
 કહે ભોગીલાલ નવયુવાનો કમર કસી હવે કુચ કરોરે ૪

પદ ૧૩૨ મું.

(ભાઈ શ્રી જયંતીલાલ મોહનલાલ ઝવેરી)

દીર્ઘાયુ હો દિવાળી

ગઝલ

જનતા જણાય ઘેલી, આવે રૂડી દિવાળી;
 યશ કીર્તિ ને કરૂણા, ભાવે ભરી દિવાળી. ૧
 નયનોથી નૂર નીરખી, દીલડા ભલા ડાલાવે,
 તીર્થો તણા પ્રભાવો, કરતી રહી દિવાળી. ૨

લાભો લખે સવાયા,	આનંદ રેલ રેલે,	
લક્ષ્મી પૂજન કરીને,	ઊજવે સૌ દિવાળી	૩
મોજો અનેરી માણે,	મિષ્ટાન્ન ને ગૃહીને,	
હૃદય કરે પ્રપુલ્લિત,	દીવા કરે દિવાળી.	૪
નજરે નૂતન બધું છે,	ઊષા ઊગે અનેરી,	
લાવણ્ય ને લહીને,	અનૂપમ રહો દિવાળી	૫
લહેરો અનંત વાળે,	સૌન્દર્યને દીપાવે,	
ઝલકી જગત દીપાવે,	આવી નૂતન દિવાળી	૬
વેપારી વર્ષ ઇચ્છે,	અતિ લાલ શુભકારી,	
રીઝે જયંત આજે,	દીર્ઘાયુ હો દિવાળી	૭

પદ ૧૩૩ મું.

*

જીવનના રંગ ન્યારા

ગઝલ

અજન્મ લાગે બધી સૃષ્ટિ, પ્રણય રંગો અધુરા છે;
છતાં પ્રેમાંધ કહે છે કે, જીવનના રંગ ન્યારા છે.

સાખી

સુખ સુખ શું કરો, દુઃખ બધે દેખાય,
 સુખ પાછળ દુઃખ છે, તે ના કદી સહેવાય
 અમે તો અશ્રુ સારીએ, કહો તે જળની ધારા છે,
 ભવિષ્યને સમજનારા, જીવનના રંગ ન્યારા છે ૧

સાખી

તડકા ને છે છાંયડા, સુખ દુઃખની એ ધાણ
 રવિ કદી ઘેરાય તો, થાય તેની પિછાણ જીવનના ૨

પદ ૧૩૪ મું

અભિલાષા

ભૂલેલા આ પ્રવાસીને, પ્રભુ કંઈ ધર્મ જતલાવો,
 પડ્યો છુ અંધ ખાઈમાં, ભલા કંઈ મર્મ જતલાવો. ૧
 નયન ખોલીને જોઈ તો, જગત આ શૂન્ય લાસે છે;
 તમારો પ્રેમ મેળવવા, હૃદય મારુ જ તલસે છે. ૨
 દિવાળી દુઃખની ઊભી, પુરાણો છું જ અંધારે,
 સૂકાતી ભૂમિકા કાપી, પલાળું અશ્રુને ધારે. ૩
 નથી આત્મા હૃદયને, જઈ એ ક્યાંય અરે પેઠો,
 ધરું અભિલાષ દર્શનની, દયાળુ હું શરણુ બેઠો. ૪

પદ ૧૩૫ મું.

✽

દીવ્ય ખંસી

ગઝલ

વંદ્રાવનની કુંજ ગલીમાં. મોહન ખંસી બજાવે,
 ખંસી કેરા નાદ સુણાવી, ભૂમિ રનેહે ગજાવે ૧
 સાગર કાઠે ઝોલા ખાતું, નાવ સુપંથે ચલાવે,
 વર્ગનીતિની નૌકા જાણી, સાગર પાર ઉતારે. ૨
 નંદ કે લાલા મોરલીવાલા, ખંસી ધૂન મચાવે,
 આ દુનિયાના અજબ તરંગો નવીન રંગે રેલાવે ૩
 હરી વિના જરા નવ ચાલે, તું ધર્મજ્યોતિ જગાવે,
 મથુરાના ઓ વહાલા કનૈયા, તું ગીતા જ્ઞાન બતલાવે. ૪

પદ ૧૩૬ મું.

✽

કવિઓનું સાચું ધન

શાહુલવિક્રિડિત

(રા કાલિદાસ કૃત)

કવિતા લખી કવિ નર્મદે, પંકાયા એ સૌ વિશ્વમાં:

સતોષ ધન કમાયા કવિઓ, પાઈ મળે ન પાસમાં.
કવિતા કૃતિ દયારામની, મીટાવ્યા અજ્ઞાનને,
લક્ષિત રસ સીંચ્યો જગતમાં, વેચી નિજ ઘરણારને. ૧

કવિતા જૂઓ મીરાં તણી. વશ ક્રીધા જેને શ્રીહરી;
અધિકારી જન સૌ ચેતવ્યાં, રહ્યા જ ગલ મગલ કરી
કવિતા જૂઓ લક્ષ્મી નરસિંહ તણી જેને હરિ મેળવ્યા,
જેના દીલડા શુદ્ધ સમજે, શુદ્ધ લક્ષ્મીથી કેળવ્યા. ૨

રે રે તું કવિતા ખરી, જન તારુ મન રજન કરે,
પોકારીને જગત સૌ, તારી સેવના નિત્ય કરે.
કવિતા જૂઓ અધ્યાત્મની, જેને આત્મપદ તો મેળવે,
માયા હૃદયના ભાવથી, સાચી કવિતા જો કેળવે ૩

કવિતા કવિ કાળીદાસને, ભાવે સાચા ભાવથી,
વિના દ્રવ્ય તું હુ ખી કરે, ક્રીયા પરલવ પાપથી.
કવિઓની સ્થિતિ સદા. કંગાલીયતથી શોભતી,
સાચા કવિઓ જે સદા, જેની મસ્તજીંદગીઓપતી ૪

પદ ૧૩૭ મું

*

પ્રેમ હી મધુરા

ગઝલ

(બાબુભાઈ આર. પાટણકર)

પ્રેમ હી મધુરા પ્રેમ હી અમૃત, પ્રેમ હી પ્રેમ ભરા હે,
પ્રેમકી સરીતા, પ્રેમકા સાગર, પ્રેમસરોવર પ્રેમસે ભરા હૈ ૧
પ્રેમ હી પુષ્પ પ્રેમ હી પરીમલ, પ્રેમ કી સળ દુનિયા હૈ,
પ્રેમ હી સુધા પ્રેમ હી જીવન, પ્રેમ સે સળ વિશ્વ ભરા હૈ ૨
પ્રેમી મુઆફીર પ્રેમ ભિક્ષુક, શુદ્ધ પ્રેમ કી ભિક્ષા યાચત હૈ
પ્રેમ કી નૈયા પાર કરા દો વોહી હૃદય કી આશા હૈ ૩

પદ ૧૩૮ મું.

*

જે ઘરમાં હસતી સુંદરીઓ

જે ઘરમાં હસતી સુંદરીઓ, તે ઘરમા કમલા કલ્લોલ કરે,
જે ઘરમા રોતી શ ખણીઓ તે ઘરમા ન લક્ષ્મી વાસો કરે
સતી સુકન્યા સાવિત્રીના, પાઠ રદયમા જે દીલ ધરે,
પતિ પરાયણ સાચી પ્રેમદા, મૃત પતિને સજીવ કરે જે ૧

નીજ પતિના સુખદુઃખમાં, સતી સદા આનંદ લહે,
 ગભીરતા જ્યાં દીલમાં એવી ઘરની વાત ન બહાર કહે
 પ્રેમ સરીતમાં ઝીલાવી, પતિ દીલ સંતોષ કરે;
 દેવી પ્રેમ અનોપમ એવો જેની સુવાસ ચોમેર પ્રસરે. જે ૨
 પતિની આવક ઉપર જવક, સતિ સદા તે ખ્યાલ ધરે;
 સાચી ગૃહિણી તેને સમજે, કરકસરથી નીભાવ કરે. જે ૪
 ભોજને માતા, શયને રભા, વાતચીતમાં મીત્ર બને,
 મહામાયા જેની અલૌકિક, દેવો જેનાં વખાણુ કરે. જે ૫
 ભાગ્ય વિના એવી સહચરી, જગતમાં મળતી જ નથી;
 સાચી ગૃહિણી વિના કદી, જીવનની કીંમત નથી જે ૬
 કંથ-કામીનીની જોડ જગતમાં સદા ચશસ્ત્રી તો મળજે,
 કહે ભોગીલાલ દંપતી જીવન આદર્શ રીતે કેળવજે. જે ૭

પદ ૧૩૯ મું.

*

દુઃખ ન દિલ ધરીએ

દુઃખીયા દુઃખ ન દીલ ધરીએ;

જોઈ સમય વિચરીએ. દુઃખીયા૦

સૌ મુગા સહોદર જોયાં,

- જેનાં કલદારે મન મોહ્યા;
એવાથી દૂર જ ખસીએ દુઃખીયાં ૧
- જ્યાં પ્રેમ સરીતા વહાવી,
દીલ વાત નહિ છૂપાવી,
એ હેહથી (આજે) આંસૂ લરીએ દુઃખીયાં ૨
- પિતૃ ભક્તિ પ્રેમે વસાવી,
દીલ આશા બધે વિસરાવી,
તો એ મેંણાં નીત્ય સાલળીએ દુઃખીયાં ૩
- સ્વસુર સગાંઓ નિહાળ્યાં,
ભિજળાં તે સૌ પય ભાળ્યા,
નહિ પ્રેમ ભાવ દિલ કંઈ એ. દુઃખીયાં ૪
- ધણા મિત્રોને આગે વધાર્યા,
નીજ બંધવ સમ સભાળ્યાં,
આજે તે સામા જોઈએ દુઃખીયાં ૬
- અનેક રંગ આ દુનિયાના જુદા,
સ્વર્થમય જન સમજે બેહુદા,
મનુષ્યનુ દિલ ઓળખીએ દુઃખીયાં ૬
- જીવનમાં પલટા અનેક જોયા,
ભોળપણમાં નાણા અનેક જોયા,
તોએ આજે સહુથી ડરીએ દુઃખીયાં ૭

મિત્ર સગાએ કેઈ આજે અંતરથી,
 નવ દીધું આશ્વાસન શુદ્ધ મનથી;
 તોએ મદદ તને કરીએ. દુઃખીયાં ૮
 જીવન રંગ અનેક વિતાવ્યાં,
 સાર અસારના સાર સમજાયા;
 કહે ભોગી જેમ પ્રભુ રાખે તેમ રહીએ. દુઃખીયાં ૯

પદ ૧૪૦ મું

*

જશોદાજીનો કૃષ્ણ પ્રત્યે ભાવ.

કૃષ્ણ કનૈયા બાળકીડા, તું હવે ભૂલી જશે;
 વિશ્વનો તું ભાગ્યવિધાતા. શારદા ઉર સ્થાપજે.—૧
 વૃંદાવન કેસરી તુ, જંસરી લત છોડજે,
 બન ઉપાસક વિદ્યાતણે. તું માતૃશિક્ષા માનજે.—૨
 બ્રહ્મચર્યના જીવન મહીં, નીજ વિદ્યતા વિકસાવજે,
 ભારતના સંતાનને તું, નીતિપાઠ પઢાવજે.—૩
 શિષ્ય કૃષ્ણને દે છે જશોદા, જીવન સંસ્કારી કરો,
 મૈયા સુણો ભારતતણી, અજ્ઞાનતાને પરહરો.—૪

કેળવી નિજ ખાળને, બ્રહ્મચર્ય મજબુત કરો,
નવિન વર્ષની યાદીમાં, જીવન મહીં અમૃત ભરો —૫

(ભોગીલાલ)

— + —

પદ ૧૪૧ મું

✽

ગમ્મતનો ખજનો

રાગ (લાવણી) નરસીંહ મહેતા ભક્ત હરીજન
ગમ્મત કેરો કહુ છું ખજનો, એક ચિત્તે સો શ્રવણ કરો,
લટકો શોભે બટુકકેરો, ઝટકો શોભે રાઠોડનો-૧
કાઠિયાવાડીની રીસજ જખરી, રાધણીએ શોભે ભઠીયારી,
અલેખ જાગાવે અતીત મોટી, દવાજ અકસીર ફફીરની-૨
સ્નાન જુઓ તો ગગાકેરૂ, યાત્રા શોભે જગન્નાથની
સેવા તો છે શીવજી કેરી, દરશન માયા શ્રી કૃષ્ણની-૩
ખાણુ જુઓ તો અર્જુન કેરૂ, ગદા જુઓ તો ભીમતણી,
ભેશ વખાણુ સહદેવ કેરા, કાયા શોભે નીકુળની-૪
ધર્મધ્વજ યુધિષ્ઠિર કેરો, અત્ય શોભે હરિશ્ચંદ્રનુ,
અહં ઘણું દૂર્યોધન કેરો, હુંપદ રાજા રાવણનુ-૫
નીર જુઓ તો માગર કેરૂ, કાળ જુઓ હનુમાનની
રાજજ શોભે રામજી કેરૂ, હંકેર જુઓ તો પવનનાણી-૬

વદાન જુઓ તો ઇદ્રિદેવનુ, સતીપણું સીતા તણુ
 જતીપણુ શ્રી શીવજી કેરૂં, વેર જુઓ તો વાલીતણુ-૭
 શ્રાપ જુઓ તો પરિક્ષીત તણો, વીર જુઓ દશરથ કુમાર,
 વિદ્યાપ તો ઓત્રાદેવીનો, સુણતા આવે અશ્રુધાર-૮
 ચીર અનુપમ દ્રૌપદી કેરાં, પાડવ કેરો તો વનવાસ,
 મત્ર જુઓ તો દુર્વાસાકેરો, કીર્તિ નાયા સુરતી ધાર-૯
 મસ્તક જુઓ રાવણ કેરાં, બાણાસુરના મજખુત હાથ;
 શીતળતા ચદ્રમા શોભે, રાજા નળનુ રૂપ અપાર-૧૦
 અનીરુધની ભુંગળ શોભે, ઓખાનુ માળીયુ વિચાર,
 સહીયરપણું ચિત્રલેખાનું, કુખ તો દેવકીજી ધાર-૧૨
 સુખ અનુપમ મામણું શોભે, સુખ મનોહરીનુ દીલધાર,
 વાયદો તો અગસ્થ ઋષિનો, દાનેશ્વરી શ્રી કર્ણુ અવતાર-૧૨
 ભક્તિ તો વીલીપણની ભાઈ, સમાધી શીવની સુખકાર,
 ઘાટ શોભે સોરઠ કેરા, શ્રાધ ગયાનુ દીલ વિચાર-૧૩
 વડ શોભે શ્રી પ્રયાગ કેમા, પાખ ગરૂડની ઉત્તમ ધાર;
 ગ્રાચ જુઓ તો હસની ઉત્તમ, કોયલ કેરો ઉત્તમ સાદ,-૧૪
 ભાજી તો છે વીહર કેરી, તાંદુલ સુદામાના વિચાર
 જપ જુઓ તો સન્યાસીના, તપ શોભે ધવજના ધાર-૧૫
 ખેતર શોભે ધના ભગતનું, મોસાજી મહેતાનુ જાણુ,
 ઓચ્છવ શોભે દ્વારકા કેરા, જ્યાં ફરતી ગોકુળની આણુ-૧૭

નગરી શોભે મથુરા મોટી, ભલ ભલી પૃથ્વી વિચાર,
 ધર્મજ શોભે સત્યમાં બાપુ, જુઠ વસે કામનિજ દ્વાર-૧૭
 સૃષ્ટી તો બ્રહ્માજી કેરી, ગોસેવા તો કરે ગોપાળ,
 ભક્તિ તો ઇશ્વરની બાપુ, પ્રેમે વરણુવે ભોગીલાલ-૧૮

પદ ૧૪૨ મું.

*

(૩ડી શોભે શરદની રાત,)

૩ડી શોભે શરદની રાત સખીરી જોને
 શોભે શરદની રાત—એ ટેક.

શશી શીતલતા અંગમાં મુજને
 આજે આનંદ અપાર

કોયલના સુદર ટહુકામાં
 સુણુ પીયુ પોકાર—સખીરી જોને ૧

પુષ્પ ઘટા અણુમુલ ખીલી
 ખીલી જોળન કેરી બહાર

હૃદયના માળી વીન જોળન
 જળ વીણુ આજે સુકાય—સખીરી જોને-૨

અનેક આલૂષણ મેં ધરીયા,
 સજ્યા મેં શોળ શણુગાર

પીયુ પ્રેમને પોષવા માટે

સેવા કરૂં સુખકાર—સખીરી જોને—૩

જળ વિના માછલી જેમ મુઝાતી.

તેમ મુઝાઉ દિન રાત,

કોયલ ટહુકા પીયુ પીયુ કરતી,

તેમ વધતો ઉગ્રાટ—સખીરી જોરે—૪

આશાભરી હુ આવી સ્વસૂરે,

પતિ જોવા ને કાજ;

તોએ હૃદયવાસી હજુ નવ પધાર્યા.

મારા શીર તણા શીરતાજ—સખીરી જોને—૫

સાખી

શાને મુઝાએ યેનડી મારી

જેની જુએ તું વાટ

એ અલખેલો આવે મલપતો

આવે તુજ હૃદયનો નાથ—સખીરી જોને—૬

સૈયર યેન રખે વીસરતા

પીયુની પ્રેમ સાથ;

પળ પળ હું તો હૃદયથી ઇચ્છુ,

સુખી બનો સ સાર—સખીરી જોને—૭

સાખી

અનુપમ ભાવના યેવડી મારી,

સુણી થઈ અંતર ન્યાલ,

દંપતી જોડ રહો સુખી,

એમ ઇચ્છે ભોગીલાલ—સખીરી જોને—૮

પુલની પાંખડી

પદ ૧૪૩ મું

(ઢાળ-પ્રીતમ પરાહુના મહારાજ,)

કૂલની પાંખડી દ્યો પ્રાણુ,
 ઉરની એ અધુરી લહાણુ;
 અમીમય આંખને અહેશાન,
 કૂલની પાંખડી દ્યો પ્રાણુએ ટેક

સ્વજન સ્નેહનાં ઝરણુ રેલે,
 દિલ દરિયાવ અહો એ ઝીલે;
 પ્રાણુ પાંખડી ખીલી રહે
 ત્યાં ખીળ' શાં સન્માન !—પુલની....૧

છલકાતા રસલાવ તરંગે,
 પ્રકાશ પરિમલ ઉછળે અંગે;
 પ્રકુલ આત્મ કમળ ઉઘડે,
 ત્યાં ખીળ' શાનાં દાન !—કુલની....૨

અનંત દિલપર બહાલાંરે મહાલે.
 અમર વેલ સુરતરૂ રસ ઝુલે;
 પ્રીતિ લક્ષ્મી પ્રાણુમય પ્રગટે,
 ત્યાં પ્રભુતાનાં રસપાન !—કુલની....૩

દૃષ્ટિ યોગમાં મધુર હસતાં,
 વહાલ ઉમળકે અધુર વિસરતાં,
 રસિયા જન કલ્લોલ કરે,
 ત્યાં આધીનતાનાં તાન !—પુલની...૪

પ્રાણુ સમા પ્રિય જનને પરિચય,
 રૂમ ગુમતું અમ જીવન રસમય,
 એમાંની આ એકજ—

ફૂલની પાંખડી દયો પ્રાણુ,—૫
 ઉરવી એ અધુરી લહાણુ;
 અમીમય આંખને અહેશાન,
 ફૂલની પાંખડી દયો પ્રાણુ !... ૬

બળવે બંસરી હાં હાં.

પદ ૧૪૪ મું

ગજલ

વંદ્રાવનમાં એ કનૈયો, બળવે - બંસરી હાં હાં.
 જગાવે ઉરની જ્યોતી, બળવે બંસરી હાં હાં.—૧
 પઢાવે પાઠ પ્રેમનો એ, બળવે મસ્ત આ દુનીયામાં.
 ન પરવા કોઈની કરતો, બળવે બંસરી હાં હાં—૨

બહેનો

ખરા કલચર મોતીના દાગીના ક્યાંથી ખરીદશો.

ખાસ વિશ્વાસપાત્ર ઠેકાણું
ઝવેરી કાન્તીલાલ મણીલાલની કું.

૨ ઝવેરી બજાર મમ્માદેવીના સામે,

મખામ.

સન્નારીઓનો શોભાગૃહ.

અરા કલચર મોતીના વેપારી.

ઠગાવાની બીલકુલ ધાસ્તી નથી
એક વખત પધારી ખાત્રી કરો.

તમામ જાતના કલચર મોતીના ફેન્સી હાગીના મંગડીઓ, કાપ, એરીંગ વીગેરે તદ્દન નવીન ડીઝાઇનના અમારે ત્યાં ખાસ ઓર્ડરેથી બનાવવામાં આવે છે. રાજ મહારાજાઓ અને મોટા મોટા શ્રીમંતો પણ વાપરી પણા ખુશી થયા છે અમારી દુકાને કલચર મોતીના તમામ જાતનો વડ મળશે દરેક ફેશનના હાગીનાઓ ઓર્ડરેથી બનાવી આપવામાં આવે છે એક વખત પધારવા ખાસ વિનંતી છે.

અરા કલચર મોતીના વેપારી.

મેસર્સ કાન્તીલાલ મણીલાલની કું.

૩. જવેરી બજાર મમ્માદેવીના સામે

મુંબાઈ.

સૌ ગોપી મળી સાથે, જતી એ કૃષ્ણ સેવામાં.
 સૌ મશગુલ બની રહેતી. સુણીને બસરી હા હાં.-૩
 આવા જાદુ ભર્યા નયનો, ચમકાવે પ્રેમની જ્યોતિ.
 શિતલ સમા સૂર બસરીના, બજાવે બસરી હા હાં.-૪
 બનતી સૌ ગોપીઓ વેલી, મેળવવા શુદ્ધ પ્રેમની જ્યોતિ
 કહે ભોગી સહુ ગોપી. બને સૌ ખડાવરી ત્યા ત્યા-૫

કહો બોલું કે ન બોલું

પદ ૧૪૫ મું.

*

ગઝલ

હૃદય ઉદગાર અંતરના, કહો બોલું કે ન બોલું.
 જવાળા મુજ અતરની, કહો બોલું કે ન બોલું.-૧
 ધરો ગંભીરતા મેં બહુ, અનેક કષ્ટોને વેઠી.
 છતા ધીરજ હવે ખુટી, કહો બોલું કે ન બોલું-૨
 રમ્યા જમ્યા નિત્ય સાથે કરી વાતોજ મનમાની.
 દીધાતા કેલ હૈયાના, કહો બોલું કે ન બોલું-૩

ગણ્યો વિશ્વાસ વચનનો મે, ધરીના તમથી જુદાઈ.
છતાં જોયું નજરથી કંઈ, કહો બોલુ કે ન બોલુ-૪

પદ ૧૪૬ મું

*

સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો

(માણની રીત કોણે જાણી—એ ઢાળ)

[મળેલું]

સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો સાહેલીઓ,
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો એ ટેક
હુનિયાના ધર્મની સેવાજ ચાવી,
ઉઘાડો પ્રેમ પટારો સાહેલીઓ;
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો—૧

જાતભાતના ભેદને કલેશ સહુ છોડી,
એકતાની લહાણી સ્વીકારો સાહેલીઓ ?
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો—૨

ભૂખ્યાને ભાખરી ને તરસ્યાને પાણી,
અંધાને પડતા ઉગારો, સાહેલીઓ ?
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો—૩

દઇને દીલાસો દુઃખી હૃદયને

શાંતિની વાત વિચારો સાહેલીઓ ?

સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો—૪

પ્રેમી પ્રભુને પામવાને માટે,

સેવાનો શ્રેષ્ઠ સિતારો સાહેલીઓ ?

સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો—૬

પદ ૧૪૭ મું

*

પિતાની પ્રાણ આંખ્ય મ્હારે સાહેલડી

(થનગન વનમાં નાચે વસતડી—એ ઢાળ)

(મંજેલું)

પિતાની પ્રાણ આંખ્ય મ્હારે સાહેલડી ?

માતાની લવ્ય રેખ ઉજળી રે...૧

ભગિનીની સ્નેહ જ્યોત મ્હારે, સાહેલડી ?

બ્રાતાની લાડકોડ ઉજળી રે...૨

નયને નચાવતી પ્રહ્લાંડને, સાહેલડી ?

સાગરના નીરને ડોલાવતી રે....૩

પ્રેમલ પરિમલ પ.થરી, સાહેલડી ?

જીવનનાં ગીત ગહન ગુંજતી રે...૪

ગુણિયલ ગભીરી ધીર ગૃહિણી, સાહેલડી ?

રસિકા એ કવિતા પ્રદેશની રે...૫

નિત્ય નિત્ય ઓજ અગી નવલા, સાહેલડી ?

રાણી ઉર-આન્મકેરી રાજતી રે... ૬

ઉષા ને ચંદા શી સહિયરે, સાહેલડી ?

રમતી ને રાસરસ ઝીલતી રે ..૭

આત્માનાં કલ્યાણપાન પીતી, સાહેલડી ?

ને દેહના દિદાર સુખ લેખતી રે....૮

પદ ૧૪૮ મું.

*

(મળેલું)

મધુરી મોરલી

મધુરી શી મોરલી બળવળે કનૈયા,

જમનાનો ઘાટ ગળવળે કનૈયા.....મધુરી—૧

રગીલો રાસ રચાવળે કનૈયા,

ગોપીઓની સાથ નાચ નચાવળે કનૈયા....મધુરી—૨

મોરલીમાં મોહ્યા મુનિ યોગી કનૈયા,

મોરલીમા મોહ્યા શંકર જોગી કનૈયા ...મધુરી—૩

મોરલીમાં શ્યામે એ શું દીકું કનૈયા,

મોરલીનું બાણ વાગ્યું મીકું કનૈયા.... મધુરી—૪

મોરલીના શબ્દે મોહી ગોપી કનૈયા,

ભાન ભૂલી મર્યાદાને લોપી કનૈયા.... મધુરી—૫

મોરલીના નાદે પ્રક્ષા ભૂલ્યા કનૈયા,

સાવિત્રી સહી પ્રક્ષાસન ડોલ્યા કનૈયા. ...મધુરી—૬

મોરલીમા ડોલ્યા તરૂપાન કનૈયા,

મોરલીમાં નાચે થેઈ થેઈ કાન કનૈયા. ..મધુરી—૭

મોરલીમા થેલા અમને કીધાં કનૈયા,

મોરલીમા મનડા હરી લીધા કનૈયા,

મધુરી શી મોરલી બળવત્તે કનૈયા—૮

પદ ૧૪૯ મું,

*

રંગ હું તો ભૂલી

(મળેલુ)

(જોયા જગત ધુમી એક જોગોરાજનેએ ઢાળ)

સાથયો પૂર્યો ને મહીં રંગ હું તો ભૂલી,
ભૂલ્યુ ભૂલાય કેમ એમ ? અલખેલડી ? સાથિયો.

ળાગમાં ગુલાળ એક ખીલી રહ્યો 'તો,
જોયુ મહીં એક રૂપ, અલખેલડી ? સાથિયો.

ઊંચે આકાશ એક ખરતો તારલીઓ,
સુંદર દીકું એક રૂપ, અલખેલડી ? સાથિયો.

આવ્યો આકાશ નવ ચન્દ્રમા ઊગીને,
દીકું મહીં એક મુખ, અલખેલડી ? સાથિયો.

કોયલડીએ આમ્રકુંજ કઈ ગાયુ,
સુણ્યો મહીં એક જોલ, અલખેલડી ? સાથિયો.

અંગુલિના સ્પર્શ મમાં ફૂલડા અડ્યા અંગ,
નાઠી હું જોરડે એકાન્ત. અલખેલડી ? સાથિયો.

પદ ૧૫૦ મું

*

ધર્માધ્યક્ષના ધતીંગો

(૧)

ધર્માધ્યક્ષ ધતીંગો તારા હવે જરીયે નહી આલે
આજ સુધીના કર્મો કાળાં તારા અમ અંતર સાલે
અન્નહયાં તુજ દંભી જળ
અમે ફસાયા ધણીએ વાર

(૨)

પવિત્ર જાણી પૂજ્યો તુજને ગુરુ ગણીને દીધું માન
અમે ઠગાયા તારા ઠાઠે ભજ્યો જાણીને ભજવાન
તારા પાપી ધણીએ દીન
પોખ્યા પૂરી સમજણ વીણ

(૩)

પાખ ડોના ઘટ ચીરાતાં પ્રગટ થયા સૌ તારાં પાપ
જાળ્યા, સમજ્યા, હવે અમે તો ખા શુ લેશ ન તુંથી થાપ
જાન સૂર્યનો થયો પ્રકાશ
અ ધત્રારનો કીધો નાશ

(૪)

ઘડેમતણું વાઢળ વીખરાયા ચેતન વાઃ વાતા જહુ જોશ
 મમતા તારે માટ હતી તે ઉડી ગઈ દૂર સો સો કોશ
 તારા પરનો સૌ વિશ્વાસ
 અમ અંતરથી પામ્યો નાશ

(૫)

જગ મીથ્યાની જુઠી વાતે સુકવીયો સૌ જીવન રસ
 કર્મકાંડ ને તત્ત્વજ્ઞાનના રણુમા તે રખડાવ્યા મસ
 એમ દોરવી અવળી વાટ
 ઘડ્યો જરાજર તે અમ ઘાટ

(૬)

શાસત્રીલાના ખડાના હેઠલ રમણીશીયળ કીધાં ભ્રષ્ટ
 વિલાસ વૈભવ ને વ્યસનોએ કર્યાં ધર્મનિતિને નષ્ટ
 સાધુનો તે લીધો બેશ
 અંતર તારું કાળું મેશ

(૭)

સેવાઃ માયા, દયા જહારથી પ્રપંચતાને પડદે કામ
 સ્વાર્થ કામ શોખણ કરવાને પરરંગી જણવ્યા ગુલામ
 પાડે માનવમાં વિચ્છેદ
 ધર્મ વિષે જા એવા ભેદ

(૮)

શ્રદ્ધાળુ તુજ અનુયાયીમા ભર્યું પર્મનું અંધ ઝનુન
ભાઈભાઈમાં વેર કરાવી કંઈક કરાવ્યા લાગ્યો ખૂન

એથી વહેતી શ્રોણીત ધાર
એ ધર્મે શાનો ઉદ્ધાર

(૯)

મીઠી મોક્ષ તણી વાતોએ, ભરમાવ્યા તે ભોળા જન
હરણ કર્યો ના ધોખો જરીએ હરણ અમારા કીધા ધન

તુજ નરકની જો છે ખાણ
તો કરવાનો શુ કલ્યાણ

(૧૦)

ભુજે જીવ અમારો જાતો ભાત ભાત તું ભોજન ખાય

મોટરમા તું મહાલો ત્યારે, જોડા વિના અમારા પાય

અમ અંતરને તું પર પ્રેમ
દહે કહે તે ઘડીએ કેમ

(૧૧)

ખૂજન તારા કરીએ શાને કેમ યાચીએ તારી મહેન
ફેડમહી શુ દૈવત તારા કરાવીએ શે તુજને લહેન

(૪)

ઘહેમતણાં વાહળ વીખરાયાં ચેતન વાઃ વાતા બહુ બેશ
 મમતા તારે માટ હતી તે ઉડી ગઈ દૂર સો સો કોશ
 તારા પરનો સૌ વિશ્વાસ
 અમ અંતરથી પામ્યો નાશ

(૫)

જગ મીથ્યાની જુઠી વાતે સુકવીયો સૌ જીવન રસ
 કર્મકાન્ડ ને તત્ત્વજ્ઞાનના રણુમા તે રખડાવ્યા મસ
 એમ દોરવી અવળી વાટ
 ઘડયો ખરાખર તે અમ ઘાટ

(૬)

શાસત્રીલાના જડાના હેઠલ રમણીશીયળ કીધાં બ્રધ
 વિલાસ વૈભવ ને વ્યસનોએ કર્યાં ધર્મનિતિને નષ્ટ
 સાધુનો તે લીધો વેશ
 અંતર તારું કાળું મેશ

(૭)

સેવાઃ માયા, દયા બહારથી પ્રપંચતાને પડે કામ
 સ્વાર્થ કામ શોષણ કરવાને પરરંગી ગણુવ્યા ગુલામ
 પાડે માનધર્માં વિગ્હેદ
 ધર્મ વિષે શા એવા ભેદ

(૮)

શ્રદ્ધાળુ તુજ અનુયાયીમા ભરું ધર્મનું અંધ ઝનુન
ભાઈભાઈમાં વેર કરાવી કઈક કરાવ્યા લાગ્યો ખૂન

એથી વહેતી શ્રોણીત ધાર
એ ધર્મે શાનો ઉદ્ધાર

(૯)

મીઠી મોક્ષ તણી વાતોએ, ભરમાવ્યા તે ભોળા જન
હરણુ કર્યો ના ધોળો જરીએ હરણુ અમારા કીધાં ધન

તુજ નરકની જો છે ખાણ
તો કરવાનો શુ કલ્યાણ

(૧૦)

ભુજો જીવ અમારો જાતો ભાત ભાત તું ભોજન ખાય
મોટરમા તું મહાલો ત્યારે, જોડા વિના અમારા પાય

અમ અતરને તું પર પ્રેમ
દૂકે કહે તે ઘડીએ કેમ

(૧૧)

ધૂજન તારા કરીએ શાને કેમ યાચીએ તારી મહે
રેહમહી શુ દૈવત તારા કરાવીએ રો તુજને લહેર

જવાળા દેને અમને હાલ
પુછે છે નવયુગના બાળ

(વિજય)

પદ ૧૫૧

*

કુબીર જીનાં વચનામૃતો

રોમ-રોમ જા કે “અમૃત-લીના”-પારસ પરસત અંગ,
“સત્ય”-કે આગ્રહ, સંશય નહિં,-“સાહેબ” ઉનકે સંગ-૧
કપટ-કિવરિયા ખોલ કેરે, ‘જ્ઞાન-કી કુંચી’ જતાવે,
ભાવ-ભક્તિ કરે મન-મન્દિરમે.-જપ-તપ સે ગુરુ-કો રીઝાવે-૨
તત્વ-કે તેલ, દયા-કે દીપક,-પ્રેમ “દીપ-માલ” જગાવે,
“અજ્ઞાન-અધેરા” મિટાવ કેરે,-સત “મસાલ” દીખાવે-૩
નિસિ-ખાસર ચરચા ચિત્ત-ચદન, હરિ-કથા સોહાવે,
“પિત્રકારી” મારે સતસંગ-કી,-સતનામ ‘ગુલાલ’ ઉડાવે-૪
‘શબ્દ સ્વરૂપ’-અખંડિત, અવિચલ,-નિર્ભય, બે-પરવાઈ
કહે કુબીર, મુનો મેરે માધુ, સંત ગુરુ હે મુખનાઈ-૫

જ્ઞાન કા ઘોડા, ધ્યાન કા પાખર, ભુક્તિ-કે જીન બનાઈ,
સત્ત-સુકૃત હોઈ લગી પાવરી, વિવેક લગામ લગાઈ-૬
“સીલ-ક્ષમા” કે ખખ્તર પહિરે, “તત્ત” તરવાર ગહાઈ,
‘અમર જ્યોતિ’ નિજ દેવ નિરજન, “વેદ”, ઉનકો ગાઈ-૭
દ્વાદશ ઉપર ‘અઃજપા’ ફેરે, “મન-પવન” થક જાઈ,
કહૈ કુખીર, મિલે ગુરુ પુરે, -શબ્દ મે ‘સુરત’ મિલાઈ-૮

❧

❧

❧

સુરત સમાની ‘શબ્દ-કુન્ડ’ મે, - ‘નિરત’ રહી લૌ લાય,
‘પિયા’ બિના થેહ “ખ્યારા” તેલફે,
તલફ-તલફ જીય (જીવ) જાય !-૯

કહે “કુખીર” “ગુ ગે ગુડ ખાયા” !

શબ્દ સુનો ચિત્ત લાય (-લગાય)
અમૃત-પાન કરી મુક્તિ પાવે, સો “સતઃલોક” મે જાય-૧૦

❧

❧

❧

દમ કો દારૂ, શમ કો શીશી, જ્ઞાન કે ગજ મંગાવું,
સીલ સતોષ, પ્રેમકી “પથરી,” -ચિત્ત ‘અકમક’ અમકાવું-૧૧
‘સત’ કી સેદ્ધી “ભુગત” કે જામા, -ક્ષમા ઢાલ ધરાઈ,
‘સત નામ’ કા લગા પટ્ટીતા, -ફર-ફર હોત “હવાઈ” ૧૨

“રામ-નામ” અખૂટ ધન હૈ, દિન-દિન હોત સુવાઈ.
 ‘ખહુઃરૂપી’ ખહુ રગ દીખાવે, નીરખુ નિત-નિત ‘નવાઈ’-૧૩
 સુરત-નિરત કો ઘેરા દી-હા, ‘પ્રભુઃ પ્રેમકા પ્યાલા’ પાયા,
 કબીર ચઢા “માયા-ગઢ” ઉપર, અલય નિશાન બજાયા-૧૪

‘દાઝ’ નો અર્થ ઉરહુ તથા ફારસી લાખામા દવા-
 કીવા ઓસડ, જુગત=“યોગ-યુક્તિ.”

❧

❧

❧

ખેલ લે દિન ચાર પ્યારે ? યે ‘હોરી’ રસ ખુબ મચી રહી,
 જ્ઞાન કી ઢોલ, વિવેક મ જીરા, -રાગ ઉઠત ‘ઝણકાર’ ગહી-૧૫
 જત્રી અરૂ તત્રી, સલી વિધિ બાણે,

હોળી કયા ? ‘દિપમાળ’ ઉજરી.

‘દિપાવલી’ કા આનંદ પસારી,

—“કપટ-હોરી” જડ-મુળઉખારી-૧૬

‘કુર્મ’ નામ કી જેવરી (-રમી) તોડે, ‘ધર્મ’ ગુલાલ ઉડાવે,
 મોહ-મદ કે કગન મોડે (લાજે),

“ભ્રમ કા ભાડા” ફેડાવે-૧૭

હોળી; દિવાળી ફીર-પીર આવે,

-ચહ તન ખહુરી (-ફરીથી) ન પાચે.

પુર્ણ પ્રતાપ, ત્યા સદગુરૂ કી-આવા ગમન નમવો-૧૮

કહી હે.રી મચે, કહીં જ્યોતિ (-દીપમાળ) ઝગે !

સુન્તો (=સાધુઓ) “રગ—રાગ” રચાવે;
કહે કુખીર. સુનો ભાઈ સાધુ—‘વેદ’—ભી નહી ‘પાર’ પાવે! ૧૯

❧

❧

❧

પ્રીત લગી તુમ “નામ” કી, પલ ખિસરૂં નાહીં
નજર કરો અળ મેહુર કી, મોહિ(-મહને) મિલો ગો-સાંઈ-૨૦

ખિરહ સતાવે મોહિ કો, જીવ તડપે મેરા,
તુમ દેખન કી ચાહ હચે, પ્રભુ મિલો સવેરા-૨૧

મેના તરસે દરસ કો, પલ “પલક” ન લાગે,
દહવ દ દિદાર કા,—નિસ ખાસર જાગે-૨૨

(“પલક”—આંખો ઘંધ કરીને ઉંધનો ઝાંકો આવો.

નિસ—ખાસર=રાત અને દિવસ)

જો અળકે (-અત્યારે) પ્રીતમ મિલે. કરૂ નિમિષ ન ન્યારા,
અળ, કુખીર, ગુરૂ પાઈયા—મિલા “પ્રાણુ-ખ્યારા”—૨૩

* નિમિષ—ક્ષણ ભર, પલ—વાર ખી.

પદ ૧૫૨ મું.

✽

(દીન હૃદયનો)

દીન હૃદયનો સાચો બેલી જગમા સરજનહાર હા હા
 પતિતનો એ પાવન ખ્યારો, જગમા તારણહાર હા હા
 પુણ્ય તણા પ્રભાવે પ્રાણી, જીવન સૌજ ઘડાય
 નભ મંડપમાં તારા કેરી, ગણતી કેમ ગણાય દીનહૃદય
 જગત તણી આ જુદી માયા, કોઈથી નવ સમજાય
 અનુભવથી સમજ્યા સૌ જાની, વીરલથી સમજાય દીન-૨
 માનપાનને માન મહી સૌ, સત્યને ભૂલી જાય,
 સત્યપરાયણ જીવન વીના, સત્ય નહી સમજાય દીન-૩
 કંઈકે તરંગો ઉછળે દીલમાં, અસ્થિરતા દેખાય,
 પ્રભુ ભક્તિમાં લીન બન્યા વીણ, સ્થિરતા નહીં સોડાય દીન-૪
 મન સ્થિરતા દેખાવવા માટે, અસત્ય વચન દુ ખદાય
 ધર્મ તણી શુભ ભાવના ભાવતાં, જીવન રસ ચખાય દીન-૫
 પ્રાણી જગમાં કર્મ આધીન છે, કર્મ કરો સુખકાર,
 સેવા મહી જીવન બનાવો, ઉતરવા ભવપાર દીન-૬.
 અનેક કષ્ટો આવે જીવનમાં, સહન કરો દીલ માથ,
 કહે ભોગીલાલ સેવા જીવનથી, ટળે છે જીવન પાપ દીન-૭

પદ ૧૫૩ મું.

✽

સરોવર તટ પર ધ્રુવે ઘોળણ રામરામ રામ બોલે મુખે વચન.
 ડચુક ડચુક કહી ઝીક લગાવેસરોવર નીરમા કપડાં ભી જાવે
 એમાં રચી રહ્યું જીને-એતુ જ મન. સરોવર ૧

માન માયા લોભ ક્રોધ મેલને હટાવે
 દાન શિયળ તપ ભાવ દીલમા વસાવે
 એમા રમી રહ્યા- એના લોચન: સરોવર ૨
 સ્ઠીટ- સ્ઠીટ કહી ઝીક ઝીકારે
 કપડા નો મેલ ધોળણ કેવો ઉતારો
 જેથી શોભી રહ્યા મનુષ્ય જીવન: સરોવર ૩
 સત્ય કેરો પાઠ જગને પઢાવે
 શાહુકારી રીત ધોળણ સમજાવે
 કેવું પવિત્ર જેનું અણુમોલ મન: સરોવર ૪
 ત્રીલોકનાથની ભક્તિ મા વિચરતી
 રામરામ શબ્દ ધોત્તા ઉચ્ચરતી
 કહે ભોગી તેથી શોભે દૈવી જીવન. સરોવર ૫

પદ ૧૫૪ મું.

*

હરીગિત

અદ્યપણુદ્ધિ માહરી પુસ્તક સૌ પૂરું કર્યું.
 ભાવ ને ભક્તિતાણુ મેં દીલ પણુ સાથે ભર્યું.
 ભૂલ ચૂકની ક્ષમા યાચતામિત્રો થકી દીલડું ઠર્યું,
 શ્રોતા જનોના ચર્ણોઆગળ ભાગ ત્રીજો હું ધરું
 સહાય આપી પ્રેમથી: સૌ મીત્રો એ ભેગા મળી.
 ઉપકાર માનુહૃદયથી: સહાય સદા શ્રી હરી.

લી. આપનો ભોગીલાલ.

સમાપ્ત.

પાટણુકર કામસીના સ્વાદીષ્ટ

ચૂણો અને મુખવાસ.

મંગાવો વાપરી ખાત્રી કરો.

— હીસ્ટીરીયા —

કહેવા પ્રમાણે દવા કરતાં ન મટે તો રૂ. ૧૦૦ ઈનામ.

હબી ૧ ની કીંમત રૂ. ૧-૮-૦

શક્તિ માટે અકસીર

— ચિત્તરંજન ગુટીકા —

ખાટલી ૧ ની કીંમત રૂ. ૮-૮-૦

આ સીવાય દરેક જાતની દવાઓ ખનાવનાર અને

વેચનાર તથા દરેક રોગોની ચિકિત્સા કરી

દવા આપવામા આવે છે

પાટણુકર કામસી

ઘર

રતનપોળ મહાવીર

અવેરીવાડો પટણીની ખડકી

સ્વામીના દહેરાસર

શેઠ આણંદજી કંની પેઢી

સામે-અમદાવાદ.

પાસે-અમદાવાદ.

ધરમપુર સ્ટેટ રાજકવી,

ભોગીલાલ રતનચંદ

